

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA

MGR. JITKA FEJGLOVÁ

**EVROPSKÉ MEZINÁRODNÍ PRÁVO
PROCESNÍ
SE ZVLÁŠTNÍM ZAMĚŘENÍM
NA
NAŘÍZENÍ BRUSEL IIA**

RIGORÓZNÍ PRÁCE

Konzultantka rigorózní práce: Prof. JUDr. Monika Pauknerová, CSc.

Katedra: Obchodního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 3. května 2010

Prohlášení:

„Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracovala samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených.“

V Praze dne _____

Podpis _____

OBSAH:

1. ÚVOD A LIMITY	5
2. POJEM A PŘEDMĚT EVROPSKÉHO CIVILNÍHO PROCESU	7
2.1 Pojem evropského civilního procesu	7
2.2 Obsah evropského civilního procesu	7
2.3 Myšlenka unifikace kolizních norem pro určení příslušnosti	8
2.4 Předmět evropského civilního procesu	9
2.5 Mezinárodní prvek v řízení	9
2.6 Pojem pravomoc a příslušnost	10
2.7 Předpoklad pro vznik evropského civilního procesu	11
3. PRAMENY MEZINÁRODNÍHO CIVILNÍHO PROCESU	12
3.1 Druhy pramenů	12
3.1.1 <i>Mezinárodní prameny</i>	13
3.1.2 <i>Mnohostranné mezinárodní smlouvy</i>	13
3.1.3 <i>Dvoustranné mezinárodní smlouvy</i>	15
3.1.4 <i>Haagská konference mezinárodního práva soukromého</i>	15
3.1.5 <i>Právní úprava v České republice</i>	16
3.1.6 <i>Unijní úprava</i>	18
3.2 Autonomní výklad	19
4. EVROPSKÝ MEZINÁRODNÍ CIVILNÍ PROCES	20
4.1 Subsidiární dohody	20
4.2 Změny po přijetí Maastrichtské smlouvy	21
4.3 Období po Amsterdamu	22
4.3.1 <i>Nová hlava IV. Smlouvy o Evropském společenství</i>	22
4.3.2 <i>Prostor pro vydávání nařízení</i>	23
4.3.3 <i>Zvláštní postavení Dánska, Velké Británie a Irska</i>	26
4.3.4 <i>Jednání po uzavření Amsterdamské smlouvy</i>	27
4.3.5 <i>Změny související s přijetím Lisabonské smlouvy</i>	28
4.3.6 <i>18 měsíční program Rady</i>	29
4.4 Přijatá nařízení z oblasti evropského civilního procesu	30
4.4.1 <i>Nařízení Brusel I</i>	31
4.4.2 <i>Nařízení Brusel IIa</i>	32
4.4.3 <i>Nařízení o vyživovací povinnosti</i>	32
4.4.4 <i>Směrnice o mediaci</i>	33
4.4.5 <i>Nařízení o spolupráci soudů</i>	34
4.4.6 <i>Nařízení o doručování</i>	35
4.4.7 <i>Směrnice o zlepšení přístupu k soudům</i>	35
4.4.8 <i>Nařízení o úpadkovém řízení</i>	36
4.4.9 <i>Evropský exekuční titul</i>	37
4.4.10 <i>Evropský platební rozkaz</i>	38
4.4.11 <i>Evropské řízení o drobných nárocích</i>	38
4.4.12 <i>Evropská soudní síť</i>	39
4.4.13 <i>Zelené knihy, nově připravované právní předpisy</i>	40
4.5 Evropský modelový kodex civilního procesu	41
5. NAŘÍZENÍ BRUSEL IIA	43
5.1 Úprava v ČR před vstupem do EU	43
5.1.1 <i>Pravomoc a příslušnost podle ZMPS</i>	43
5.1.2 <i>Uznání a výkon cizích rozhodnutí podle ZMPS</i>	44

5.1.3	<i>Řízení o uznání</i>	45
5.1.4	<i>Otázka uznání ostatních rozhodnutí</i>	47
5.2	Opatření přijatá v souvislosti se vstupem ČR do Evropské unie	47
5.3	Vývoj evropské úpravy v oblasti rodinného práva	51
5.4	Úmluva a Nařízení Brusel II	52
5.5	Předmět úpravy nařízení	53
5.5.1	<i>Osobní a věcná působnost nařízení</i>	54
5.5.2	<i>Působnost nařízení pro otázky registrovaného partnerství</i>	55
5.5.3	<i>Další okruhy působnosti</i>	56
5.5.4	<i>Působnost v otázkách rodičovské zodpovědnosti</i>	56
5.5.5	<i>Působnost ve vztahu k osobám z nečlenských zemí</i>	58
5.5.6	<i>Platnost a účinnost nařízení</i>	58
5.6	Kritéria pro určení příslušnosti	59
5.6.1	<i>Obvyklé bydliště podle judikatury ESD</i>	59
5.6.2	<i>Obecná příslušnost ve věcech manželských</i>	70
5.6.3	<i>Rozsudek ve věci Hadadi</i>	73
5.6.4	<i>Výlučná příslušnost podle nařízení</i>	77
5.6.5	<i>Zbytková příslušnost ve věcech manželských</i>	77
5.6.6	<i>Příslušnost ve věcech rodičovské zodpovědnosti</i>	79
5.6.7	<i>Obecná příslušnost ve věcech rodičovské zodpovědnosti</i>	80
5.6.8	<i>Zvláštní příslušnost ve věcech rodičovské zodpovědnosti</i>	80
5.6.9	<i>Postoupení věci k projednání</i>	84
5.7	Předběžná a zajišťovací opatření	84
5.7.1	<i>Rozsudek Dětiček</i>	85
5.8	Uznávání soudních rozhodnutí	88
5.8.1	<i>Obecné uznání rozhodnutí</i>	88
5.8.2	<i>Důvody neuznání rozhodnutí ve věcech manželských</i>	89
5.8.3	<i>Důvody neuznání rozhodnutí ve věcech rodičovské zodpovědnosti</i>	90
5.8.4	<i>Návrh na neuznání rozhodnutí – rozsudek Rinau</i>	91
5.9	Výkon soudních rozhodnutí	94
5.9.1	<i>Prohlášení vykonatelnosti</i>	95
5.9.2	<i>Výkon rozhodnutí bez nutnosti exequatur</i>	96
5.9.3	<i>Praktické podmínky výkonu práva na styk s dítětem</i>	96
5.10	Spolupráce mezi ústředními orgány	97
5.11	Vztah k jiným nástrojům	97
5.12	Rozhodné právo ve věcech manželských	98
5.12.1	<i>Důvody pro změnu nařízení Brusel IIa</i>	99
5.12.2	<i>Kolizní normy pro určení rozhodného práva</i>	100
5.12.3	<i>Zhodnocení navrhované změny</i>	101
5.13	Spolupráce se třetími státy	103
6.	ZÁVĚR	106
7.	POUŽITÁ LITERATURA	109
7.1	Monografie	109
7.2	Časopisecké články	109
7.3	Internetové zdroje	110
7.4	Mezinárodní úmluvy a právní předpisy	111
7.5	Judikatura	113
8.	SUMMARY	114
9.	SEZNAM KLÍČOVÝCH SLOV	115

1. ÚVOD A LIMITY

V současné době se každý, kdo poskytuje právní služby v oblasti soukromého práva, neobejde bez alespoň základní znalosti úpravy civilního procesu nejen své země, ale také bez znalosti úpravy civilního procesu různých členských států Evropské unie a dalších zemí světa. Každý advokát musí být schopen sdělit svému klientovi, jaké jsou jeho možnosti v případech, kdy se například svědek, kterého je nutné vyslechnout, dlouhodobě pohybuje v zahraničí, nebo když se klient nemůže domoci svých práv k majetku, který má jeho dlužník v zahraničí.

Právníci se stále častěji setkávají s přeshraničními spory, které souvisí s mezinárodními dodávkami zboží a služeb, pohybem turistů v zahraničí, nebo s rodinnými vazbami českých občanů s cizími státními příslušníky. Žádný advokát, který vykonává svou praxi v otevřené Evropě, nemůže opomíjet tento rychlý vývoj životních situací, stejně tak, jako by mu neměl být lhostejný rychlý vývoj právních předpisů, které na tyto situace dopadají.

Toto téma je pro mne mimořádně zajímavé, řešení podobných otázek není v praxi vždy jednoduché a lehce dosažitelné. Obor, který se těmto otázkám věnuje lze označit za odvětví poměrně mladé, v poměrech české právní veřejnosti mu zatím není věnována taková pozornost, jako jiným „známějším“ odvětvím soukromého práva. Také proto je povědomí praktikujících právníků o možnostech stávající právní úpravy evropského civilního procesu stále relativně malé, pozadu v aplikaci jeho jednotlivých instrumentů většinou zůstávají zatím i národní soudy.

Počínaje květnem roku 2004 se pro občany České republiky se vstupem do Evropské unie otevřela široká škála možností, kterými mohou v rámci civilního řízení podpořit své procesní postavení a dosáhnout v případném soudním sporu jistějšího výsledku. K tomu, aby využívání těchto možností bylo pro české občany o něco málo snazší, bych ráda přispěla i já tím, že se ve své rigorózní práci pokusím přehledně shrnout současnou úpravu evropského civilního procesu, popíšu vývoj této úpravy, včetně možných

směrů, kterými se civilní proces má ubírat v blízké budoucnosti a upozorním na výhody i nevýhody, které tato stávající i připravovaná úprava přináší pro české občany a obecně pro státní příslušníky členských států Evropské unie.

V druhé polovině své rigorózní práce se blíže zaměřím na jeden konkrétní instrument evropského civilního procesu, a to na nařízení Brusel IIa, které se dotýká některých otázek procesního práva z oblasti manželství a z oblasti rodičovské zodpovědnosti a do kterého mají být nově v blízké budoucnosti začleněny rovněž kolizní normy pro určení rozhodného práva ve věcech manželských.

Tento instrument, stejně tak jako další právní předpisy z oblasti evropského civilního procesu, nabývají v současné čím dál tím více otevřené Evropě na významu, a podle mne si tak jejich důkladnější znalost zaslouží náležitou pozornost, kterou lze kdykoliv zúročit jak v právní praxi, tak i v soukromém životě.

Cílem mé rigorózní práce není obsáhnout komplexní úpravu civilního procesu, pokusím se však shrnout vyčerpávajícím způsobem, jehož limitem je rozsah rigorózní práce, civilní proces tak, jak je kodifikovaný v rámci Evropské unie. Rovněž se v rigorózní práci nebudu blíže věnovat hmotněprávním instrumentům mezinárodního práva soukromého, ačkoliv je s oblastí evropského civilního procesu úzce propojeno, v případě potřeby poukážu na jeho jednotlivé složky.

2. POJEM A PŘEDMĚT EVROPSKÉHO CIVILNÍHO PROCESU

2.1 Pojem evropského civilního procesu

Jednotný vnitřní trh Evropské unie představuje pro jeho uživatele čtyři základní svobody – volný pohyb zboží, služeb, osob a kapitálu. Aby všechny osoby, které mají zájem se vnitřního trhu účastnit, mohly těchto svobod využívat v co nejširší míře, je stále zapotřebí odstraňovat různá administrativní a legislativní omezení, která vnitřní trh narušují.

Unijní právo se od svého počátku zabývá především veřejnoprávními aspekty vnitřního trhu. Samotní uživatelé vnitřního trhu však realizují svoje závazky v režimu soukromého práva, které je ovšem ve velké míře upraveno národními režimy. Mezi jednotlivými, byť evropskými, národními právními režimy panují s ohledem na rozdílný historický vývoj a kulturní prostředí, značné rozdíly. S rozdílností národních právních řádů se pak osoby realizující svoje závazky ve více státech Evropské unie musí vypořádat¹.

Volný pohyb osob v rámci Evropské unie, jako jedna ze čtyř základních svobod vnitřního trhu, ve svém důsledku umožňuje vznik, změnu či zánik řady soukromoprávních vztahů s mezinárodním prvkem. Lidé se rodí, vstupují do manželství, rozvádějí se, uzavírají obchodní dohody i umírají kdekoli v Evropské unii bez ohledu na svoji státní příslušnost. I přes tento fakt však nadále existuje rozdílná právní úprava soukromoprávních vztahů v každém členském státě Evropské unie, což přirozeně klade volnému pohybu osob určité překážky².

2.2 Obsah evropského civilního procesu

Obsah práv náležících každé osobě podle jejího statutu manžela, registrovaného partnera, či rodiče není samozřejmě ve všech členských

---

¹ Rozehnalová, N.: přednáška 5.4.2004, MUNI, Brno.

² Knapová, J.: Mezinárodní právo procesní v rámci Evropské Unie in Právní rádce, č.11, 2006, str. 47 an.

státech Evropské unie stejný. V současné době ani nejsou v Evropské unii zřetelné významnější tendence ke sjednocování takových národních úprav. Naopak, s uvažovaným rozšířením Evropské unie o státy s výrazně jinou historickou a kulturní tradicí (např. Turecko) je zřejmé, že rozdíly v obsahu práv u takto definovaných osobních statutů se budou ještě dále prohlubovat.

Řešení tohoto problému v podobě komplexní unifikace hmotněprávních či procesních norem soukromého práva není v nejbližší době na evropské úrovni přijatelné, ačkoliv některé „jednodušší“ druhy civilního procesu jsou v poslední době pomocí evropských nařízení unifikovány. Jako příklad lze uvést unifikované řízení o nesporných nárocích, řízení o drobných pohledávkách, či řízení o evropském exekučním titulu.

Nabízí se rovněž i jiné řešení tohoto problému v podobě unifikace kolizních norem hmotného práva³. Kolizní normy jsou svojí povahou neutrální a na jejich obsahu panuje mezi jednotlivými státy větší a rychlejší shoda.

2.3 Myšlenka unifikace kolizních norem pro určení příslušnosti

Současný stav integrace však umožnil členským státům Evropské unie ještě rychlejší a snad efektivnější cestu k odstranění některých nepříznivých důsledků rozdílnosti jednotlivých národních právních úprav a to sice unifikaci procesních pravidel pro stanovení soudní příslušnosti a unifikaci podmínek pro uznání a výkon rozhodnutí v oblasti mezinárodního civilního procesu.

Význam unifikace kolizních pravidel v oblasti evropského mezinárodního civilního procesu je zřejmý. Kdyby každý členský stát Evropské unie individuálně stanovil, jaké právní normy se mají použít pro kterýkoliv z přeshraničních vztahů a jaká soudní rozhodnutí členských států je třeba

---

³ Např. Římská úmluva o právu rozhodném pro závazkové vztahy ze smluv, sjednána 1980, v platnosti od r. 1991 převzatá nyní do formy nařízení.

uznávat, výsledkem by byl nedostatek právní jistoty fyzických a právnických osob jak ve vztahu k pravomoci soudu, tak k použitelnému právu⁴.

Do unifikované oblasti se tak postupně dostává nejen otázka jakým právem se bude daný soukromoprávní vztah řídit, ale rovněž i který soud bude o sporu stran rozhodovat, a za jakých podmínek musí rozhodnutí jednoho státu uznat i ostatní členské státy. Otázkou však zůstává, do jaké míry je taková právní úprava zdařilá a zda byly k regulaci těchto otázek civilního procesu zvoleny nejvhodnější právní nástroje.

2.4 Předmět evropského civilního procesu

Do unifikované oblasti upravené evropským mezinárodním civilním procesem tak nyní náleží především právní normy, které upravují postup soudů, jiných orgánů, účastníků řízení i jiných osob a vztahy mezi nimi, které vznikají v řízeních o občanskoprávních a obchodních věcech, ve kterých se objeví mezinárodní prvek⁵.

Lze tedy shrnout, že předmětem mezinárodního civilního procesu jsou zejména otázky pravomoci tuzemských a zahraničních soudů, postavení cizinců v řízení, problematika uznání a výkonu cizích soudních rozhodnutí, dokazování a doručování cizozemských veřejných listin.

2.5 Mezinárodní prvek v řízení

Výše zmíněný mezinárodní prvek ve vztazích mezi účastníky osvědčuje jejich vztah k cizině. V tomto smyslu jím může být např. různé sídlo či bydliště stran sporu. Mezinárodní prvek musí být pro daný vztah relevantní, nikoli zanedbatelný. Zanedbatelným tak bude mezinárodní prvek například tehdy, pokud půjde o spor v důsledku nezaplacení kupní ceny cizím občanem bydlícím na území ČR, ohledně kupní smlouvy uzavřené v ČR. Okolnost, že

---

⁴ Soudní spolupráce v občanskoprávních věcech v Evropské unii, Příručka pro právníky, www.eurocivil.info, str.1.

⁵ Kučera, Z.: Mezinárodní právo soukromé, 7. opravené a doplněné vydání, Doplněk, Brno – Plzeň 2009, str. 378.

jedna ze smluvních stran je cizinec tak není v tomto smluvním vztahu relevantní. V tomto případě tak není namístě uvažovat o příslušnosti soudů jiného státu než soudů ČR, samozřejmě vždy za předpokladu, že si smluvní strany ve zmíněné kupní smlouvě nedohodly příslušnost jiného soudního, či rozhodčího orgánu.

V rámci Evropské unie se namísto mezinárodního prvku prosazuje pojem přeshraniční prvek, který je však ve vztahu k pojmu mezinárodní dalším synonymem a lze jej používat stejně⁶.

2.6 Pojem pravomoc a příslušnost

Pojmu „pravomoc“ nebo dříve „jurisdikce“ je v českém mezinárodním právu soukromém používáno ve smyslu oprávnění soudů rozhodovat. Učebnice českého vnitrostátního civilního proces definuje pravomoc jako vymezení okruhu věcí, které soudy projednávají a rozhodují. Naproti tomu „příslušnost“ soudů určuje, který článek soustavy soudů, který konkrétní soud je povolán v dané věci provést řízení⁷.

Označení „pravomoc“ v uvedeném smyslu tak odpovídá i terminologie českého zákona o mezinárodním právu soukromém a procesním. Pojmu „mezinárodní příslušnost“ se pak používá tam, kde se má na mysli pravomoc soudů cizích států, neboť český zákonodárce nemůže určovat meze pravomoci orgánů cizích států.

Oficiální překlady evropských nařízení však toto pojetí českého práva nerespektují a používají namísto „pravomoci“ pojmu „příslušnost“, který prosadilo Ministerstvo spravedlnosti⁸.

---

⁶ Pauknerová, M.: Evropské mezinárodní právo soukromé, 1. vydání, C.H.Beck, Praha 2008, str. 4.

⁷ Winterová, A. a kol.: Civilní právo procesní, Linde, Praha 1999, str. 102n.

⁸ Pauknerová, M.: Evropské mezinárodní civilní procesní právo (Brusel I, Brusel IIa), Konference věnovaná kodifikaci soukromého práva, Část II., Příloha časopisu Právní fórum, 4/2006, str. 46.

2.7 Předpoklad pro vznik evropského civilního procesu

Nezbytným předpokladem pro tvorbu mezinárodního civilního procesu je vzájemná důvěra států v soudní systémy ostatních členských států. Bez existence této důvěry by nebylo budování celého systému vůbec možné.

S ohledem na zatím relativně krátké období vytváření evropského civilního procesu není jednoznačné, zda se dá již hovořit o nezávislém evropském civilním řízení, který se dostatečně odlišuje od národního i mezinárodního civilního procesu⁹. Bezpochyby je však zřejmé, že oblast evropského civilního procesu postupně nabývá jak na objemu, tak i na významu.

---

⁹ Freudenthal, M.: The Future of European Civil Procedure, vol 7.5. Electronic Journal of Comparative Law, December 2003 in: Civil Procedure in Europe, Universiteit Utrecht, str. 226.

3. PRAMENY MEZINÁRODNÍHO CIVILNÍHO PROCESU

Normy mezinárodního civilního procesu jsou tradičně začleňovány do oblasti mezinárodního práva soukromého. S kolizními normami jsou totiž navzájem úzce propojeny, často i legislativně¹⁰.

Význačným rysem kolizních norem soukromého práva a kolizních norem mezinárodního civilního procesu je jejich neutralita. Obě kategorie norem jsou samy o sobě, narozdíl od norem hmotněprávních, „neutrální“ v tom smyslu, že pouze určují rozhodné hmotné právo nebo pouze určují příslušný soud. To má obrovský význam při vytváření unifikovaných úprav. Státy se cítí případným sjednocováním těchto norem mnohem méně dotčeny než v případech, kdy dochází ke sjednocování hmotného práva¹¹.

3.1 Druhy pramenů

Specifikem mezinárodního civilního procesu je, že se zde vyskytuje velké množství norem jiného, než vnitrostátního původu. Tento jev je ovšem žádoucí, přijímáním mezinárodních úprav je možné odstranit řadu problémů vyplývajících z různorodosti národních úprav, které již byly naznačeny výše v kapitole 2 této práce¹².

Pro úpravu řízení před civilními soudy jednotlivých členských států Evropské unie se zásadně uplatňují národní procesní předpisy (*lex fori*). Vzhledem k této skutečnosti není pro oblast civilního procesu možné použít kolizní metodu úpravy, která by určila právo rozhodné nejen pro samotný právní vztah účastníků, ale určila by rovněž podle jakých procesních předpisů má příslušný soud členského státu postupovat¹³.

---

¹⁰ Pauknerová, M.: Evropské mezinárodní právo soukromé, in Evropské právo, 9/2000, str. 1.

¹¹ Pauknerová, M.: Evropské mezinárodní právo soukromé, 1. vydání, C.H.Beck, Praha 2008, str. 16.

¹² Rozehnalová, N., Gonsorčíková, M.: Vybrané problémy mezinárodního práva soukromého a procesního – řešení sporů, Masarykova univerzita Brno, 2004.

¹³ Kučera, Z.: Mezinárodní právo soukromé, 7. opravené a doplněné vydání, Doplněk, Brno – Plzeň 2009, str. 378.

Samotné prameny mezinárodního civilního procesu je podle jejich původu možné rozdělit do třech skupin, na prameny (i) mezinárodní, (ii) vnitrostátní a (iii) unijní.

V případě kolize těchto skupin pramenů práva mají přednost normy unijní před normami mezinárodními, a ty mají zase přednost před normami vnitrostátními. Tato priorita použití norem vyplývá z unijních principů stanovených dosavadním primárním právem a dotvářených rozhodnutími Evropského soudního dvora. Vztah mezinárodních a vnitrostátních norem je pak řešen především v čl. 10 Ústavy ČR¹⁴.

3.1.1 Mezinárodní prameny

Mezi mezinárodní prameny civilního procesu se řadí dvoustranné a mnohostranné mezinárodní smlouvy. Česká republika je smluvní stranou řady významných mnohostranných mezinárodních úmluv. Detailnější úpravu jednotlivých otázek mezinárodního práva procesního pak také upravuje velký počet dvoustranných smluv.

V tomto výčtu nelze opominout ani tzv. prohlášení o vzájemnosti, která vydává Ministerstvo zahraničních věcí. Tato prohlášení o vzájemnosti sice nepatří mezi prameny práva jako takové, ale v nich potvrzená existence vzájemnosti ovlivňuje některé procesní otázky ve vnitrostátním civilním procesu. Existencí vzájemnosti je například podmíněno uznávání a výkon cizích soudních rozhodnutí mezi Českou republikou a těmi státy, se kterými nemá Česká republika uzavřenou žádnou z forem mezinárodní smlouvy.

3.1.2 Mnohostranné mezinárodní smlouvy

Ustanovení mezinárodního civilního procesu lze nalézt v celé řadě mnohostranných mezinárodních smluv. Tyto smlouvy upravují zejména otázky právní pomoci, uznání a výkonu rozhodnutí. Patří sem také

---

¹⁴ Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, v aktuálním znění.

mezinárodní smlouvy v oboru rozhodčího řízení, i některé další mnohostranné úmluvy z oblasti mezinárodní přepravy letecké, železniční a silniční, nebo např. Vídeňská úmluva o diplomatických stycích a jednotlivé konzulární úmluvy¹⁵.

Z mnohostranných smluv, kterými je Česká republika vázána, lze dále zmínit např. New Yorskou úmluvou o vymáhání výživného v cizině, 20.6.1956 (č.33/1959 Sb.), nebo Evropskou úmluvou o osvojení dětí, Štrasburk, 24.4.1967 (č. 132/2000 Sb.m.s.).

Z mnohostranných smluv je jistě nutné zmínit i smlouvy uzavřené mezi členskými státy Evropské unie, které jsou v poslední době nahrazovány nařízeními Rady, a to zejména Bruselskou úmluvou o pravomoci soudů a uznání a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech z roku 1968. Česká republika však není jejím smluvním státem (k Bruselské úmluvě a nařízení Brusel I dále viz. kapitola 4.1 a 4.4.1 této práce).

Paralelní úpravou k Bruselské úmluvě byla Úmluva o pravomoci soudů a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech z r. 1988 (Luganská úmluva), uzavřená mezi bývalými členskými státy Evropského společenství a členskými státy Evropského sdružení volného obchodu, která umožnila, aby na žádost některého smluvního státu byly k přístupu přizvány i další státy, což byl i případ ČR. Na půdě bývalého Evropského společenství byla připravena revize Luganské úmluvy tak, aby k této nové úmluvě místo jednotlivých členských států přistoupila sama Evropská unie¹⁶.

Nová Luganská úmluva nahrazující původní úmluvu, byla přijata v říjnu 2007 a byla otevřena k podpisu Dánsku a členským státům Evropského

---

¹⁵ Kučera, Z.: Mezinárodní právo soukromé, 7. opravené a doplněné vydání, Doplněk, Brno – Plzeň 2009, str. 380.

¹⁶ Návrh rozhodnutí Rady týkající se podpisu Úmluvy mezi Evropským společenstvím a Islandskou republikou, Norským královstvím, Švýcarskou konfederací a Dánským královstvím o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (KOM/2007/0387).

sdužení volného obchodu¹⁷. S účinností od 1.1.2010 se úmluva používá pro vztahy mezi Evropskou unií a Norským královstvím. Další ratifikační procesy stále probíhají.

3.1.3 *Dvoustranné mezinárodní smlouvy*

Z dvoustranných smluv jsou v oblasti civilního procesu významné zejména dohody o právní pomoci uzavřené s dřívějšími socialistickými státy. Tyto dohody se neomezují jen na technické otázky právního styku, ale obsahují zároveň i ustanovení o pravomoci soudů smluvních stran zejména v otázkách práva rodinného a dědického a obsahují také ustanovení o uznávání a výkonu rozhodnutí smluvních států (např. č.80/1981 Sb. s Kubou; č.123/2002 Sb. s Ukrajinou).

3.1.4 *Haagská konference mezinárodního práva soukromého*

Nejen pro Českou republiku jsou dále významné haagské úmluvy přijímané v rámci Haagské konference mezinárodního práva soukromého. Úkolem Haagské konference je především harmonizace norem mezinárodního práva soukromého na celosvětové úrovni. Během působení Haagské konference bylo vypracováno přibližně třicet úmluv, z nichž asi dvacet již vstoupilo v platnost¹⁸. Většina z těchto smluv se zabývá výlučně kolizními normami v souvislosti s otázkami jako je vyživovací povinnost, dopravní nehody, odpovědnost výrobce za škodu způsobenou vadou výrobku, majetkové

---

¹⁷ Úmluva o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech.

¹⁸ Např. (i) Úmluva z 15. června 1955 o právu použitelném pro mezinárodní prodej zboží, (ii) Úmluva z 24. října 1956 o rozhodném právu pro vyživovací povinnosti vůči dětem, (iii) Úmluva z 5. října 1961 o kolizích právních normách týkajících se formy stanovení závěti, (iv) Úmluva ze 4. května 1971 o rozhodném právu pro dopravní nehody, (v) Úmluva z 2. října 1973 o rozhodném právu pro odpovědnost výrobce za výrobek, (vi) Úmluva z 2. října 1973 o rozhodném právu pro vyživovací povinnosti, (vii) Úmluva ze 14. března 1978 o rozhodném právu pro majetkové poměry v manželství, (viii) Úmluva ze 14. března 1978 o rozhodném právu pro zprostředkování a zastoupení a nebo (ix) Úmluva z 1. srpna 1989 o rozhodném právu pro dědictví v případě smrti.

poměry v manželství, anebo dědictví. Haagské úmluvy jsou na vysoké právní úrovni a jejich interpretace smluvními státy činí potíže spíše výjimečně¹⁹.

Až do nedávné doby se Haagské konference účastnily jednotlivé členské státy samostatně, původní Evropské společenství jejím členem nebylo. Na základě rozhodnutí Rady²⁰ však Evropská unie svůj zájem o členství prohlásila. Odůvodnila jej především tím, že od vstupu Amsterodamské smlouvy v platnost má Evropská unie pravomoc přijímat opatření v oblasti soudní spolupráce v občanských věcech s přeshraničním prvkem a řada nástrojů, které Evropská unie přijala se zcela, nebo částečně kryjí s oblastmi činnosti Haagské konference. Tím je tedy podle názoru Evropské unie nutné, aby jí bylo přiznáno postavení odpovídající její úloze významného mezinárodního činitele v oblasti soudní spolupráce v občanských věcech, a aby tak mohla vykonávat svou vnější legislativní pravomoc tím, že se bude jako právoplatný člen v Haagské konferenci účastnit sjednávání úmluv v oblastech její pravomoci.

Změna Statutu Haagské konference, která účast Evropské unie umožňuje, vstoupila v platnost dne 1.1.2007. Evropská unie se následně dne 3.4.2007 stala členem Haagské konference mezinárodního práva soukromého²¹.

3.1.5 Právní úprava v České republice

Základním vnitrostátním předpisem mezinárodního civilního procesu je část II. zákona č.97/1963 Sb. o mezinárodním právu soukromém a procesním v aktuálním znění (dále jen „ZMPS“).

Základní působnost ZMPS vymezuje § 1, který stanoví, že ZMPS upravuje právní postavení cizinců a stanoví postup českých justičních orgánů při úpravě těchto vztahů a rozhodování o nich a napomáhá tím mezinárodní

---

¹⁹ Pauknerová, M.: Perspektivy mezinárodního práva soukromého a procesního v Evropské unii, in Právník 12/2005, str. 1428.

²⁰ 2006/719/ES: Rozhodnutí Rady ze dne 5. října 2006 o přistoupení Společenství k Haagské konferenci o mezinárodním právu soukromém.

²¹ Pauknerová, M.: Evropské mezinárodní právo soukromé, 1. vydání, C.H.Beck, Praha 2008, str. 50.

spolupráci. Samotná ustanovení procesního práva obsahuje ZMPS v § 37 až § 68c.

Dalším vnitrostátním pramenem civilního procesu jsou, vedle ZMPS, také některá ustanovení zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů (dále jen „**ZoŘŘ**“), konkrétně § 36 až 40 ZoŘŘ.

Komplexní úprava materie mezinárodního civilního procesu společně s kolizními normami ve zvláštním zákoně o mezinárodním právu soukromém a procesním, je ve srovnání s úpravami jiných evropských států poměrně vzácná, a je považována za progresivní. Úprava odpovídá i moderním tendencím vývoje mezinárodního práva soukromého a procesního, jak to dokládají např. švýcarský zákon z roku 1987 či italský zákon z roku 1994²².

Případ, kdy je jednotlivá otázka upravena jak v ZMPS tak i v mezinárodní smlouvě řeší § 2 ZMPS. Podle něj se ustanovení ZMPS použije jen tehdy, nestanoví-li něco jiného mezinárodní smlouva, kterou je ČR vázána. Stejně tak stanoví i § 47 ZoŘŘ. Tak je zajištěno přednostní použití právních norem obsažených v mezinárodní smlouvě před právními normami obsaženými v zákoně, pokud norma v mezinárodní smlouvě upravuje danou otázku odchylně, a to bez ohledu na časový původ dotčených norem²³.

Rovněž u mezinárodního civilního procesu nelze jako vnitrostátní pramen práva opomenout Ústavu. Ta obsahuje základní zásady společenského a státního zřízení, které tvoří obsah institutu veřejného pořádku (viz. § 36 ZMPS). Tyto zásady jsou mezí, kterou nelze při používání cizích právních předpisů překročit²⁴. Ústava obsahuje také základní pravidla pro vztahy mezi jednotlivými prameny práva.

---

²² Pauknerová, M.: Mezinárodní civilní procesní právo po vstupu České republiky do EU – vybrané otázky, Právní rozhledy, číslo 9/2004, str.333.

²³ Kučera, Z.: Mezinárodní právo soukromé, 7. opravené a doplněné vydání, Doplněk, Brno – Plzeň 2009, str. 48.

²⁴ Kučera, Z.: Mezinárodní právo soukromé, 7. opravené a doplněné vydání, Doplněk, Brno – Plzeň 2009, str. 46.

3.1.6 Unijní úprava

Dnem přistoupení ČR k Evropské unii dne 1.května 2004 se součástí právního řádu ČR staly také právní předpisy Evropské unie. Pro jejich vnitrostátní použití se postupem času a s pomocí výkladové činnosti Evropského soudního dvora vyvinuly určité principy.

Základním principem aplikace právních předpisů Evropské unie je jejich přímý účinek a aplikační přednost. Dopadá-li na tentýž vztah norma vnitrostátního původu i norma unijní a jejich úprava je různá, aplikuje se norma unijní. Tento princip je dovozován ze zřizovacích smluv Evropské unie a je formulován v několika rozhodnutích Evropského soudního dvora²⁵.

Normy unijního práva bylo před přijetím Lisabonské smlouvy²⁶ možné rozdělit na (i) právo primární, které stanoví rámec pro vytváření vlastních předpisů společenství, (ii) právo sekundární jehož obsahem jsou právě vlastní právní předpisy Evropské unie a (iii) právo terciární.

Do oblasti primárního práva byly řazeny především zakládající smlouvy Evropského společenství a smlouvy, které je měnily a doplňovaly. Tyto smlouvy se úpravou samotného mezinárodního civilního procesu nezabývaly, pouze vytyčily rámec, ve kterém mohly být jednotlivé předpisy mezinárodního civilního procesu přijímány.

V sekundárním právu bylo možné nalézt normy mezinárodního civilního procesu především v řadě nařízení a směrnic²⁷.

---

²⁵ Rozehnalová, N., Gonsorčíková, M.: Vybrané problémy mezinárodního práva soukromého a procesního – řešení sporů, Masarykova univerzita Brno, 2004.

²⁶ Lisabonská smlouva, kterou se mění Smlouva o Evropské unii a Smlouva o založení Evropského společenství, byla podepsána dne 13. prosince 2007 v Lisabonu. Po ratifikaci všemi členskými státy vstoupila tato smlouva dne 1. prosince 2009 v platnost.

²⁷ Rozehnalová, N., Gonsorčíková, M.: Vybrané problémy mezinárodního práva soukromého a procesního – řešení sporů, Masarykova univerzita Brno, 2004.

Rovněž třetí součást bývalého komunitárního práva – terciární právo – obsahovalo předpisy z oblasti mezinárodního práva procesního. Tyto jsou obsaženy v tzv. subsidiárních smlouvách.

V neposlední řadě je unijní právo také ve značné míře dotvářeno rozhodnutími Evropského soudního dvora.

O jednotlivých předpisech unijního práva bude více pojednáno v kapitole 4 této práce.

3.2 Autonomní výklad

Evropský soudní dvůr se při výkladu norem evropského práva musí zabývat rovněž výkladem jednotlivých pojmů, které jsou v právních předpisech použity. Obsah, který jednotlivé členské státy přisuzují určitým pojmům (jako např. bydliště, spotřebitel, nebo místo plnění), se samozřejmě různí.

Aby Evropský soudní dvůr mohl svým působením přispět ke sjednocení výkladu norem evropského práva, vytváří i pro jednotlivé pojmy právních norem tzv. autonomní výklad. Autonomní výklad přisuzuje použitému pojmu určitý, přesný význam, který je nezávislý a má přednost před významem, který by takovému pojmu přisuzoval národní právní řád.

Nutno podotknout, že potřeba autonomního výkladu vyvstává rovněž z důvodu vždy ne příliš kvalitních překladů norem do jazyků jednotlivých členských států, kdy už pouhým překladem normy může volba překladatele mezi právními termíny pozměnit výklad těchto pravidel.

Při vytváření autonomního výkladu se Evropský soudní dvůr neomezuje na doslovné znění právního předpisu, ale řídí se zejména cílem se kterým byl právní předpis přijímán a rovněž celkově cíly Evropského společenství.

O autonomním výkladu k pojmu obvyklé bydliště u věcí rodičovské zodpovědnosti je více pojednáno v kapitole 5.6.7 této práce.

4. EVROPSKÝ MEZINÁRODNÍ CIVILNÍ PROCES

4.1 Subsidiární dohody

Po dlouhou dobu hrály jedinou roli v mezinárodním civilním procesu Evropské unie tzv. subsidiární dohody, které byly součástí terciárního práva bývalého Evropského společenství. Tyto mezinárodní smlouvy, které byly vyhrazené pouze pro členy Evropského společenství, nebyly vytvářeny na nadnárodním, ale na intrakomunitárním principu. To znamená, že jejich sjednání, či přistoupení k nim záviselo pouze na dobrovolném rozhodnutí jednotlivých členských států. K subsidiárním dohodám nebylo možné jednostranně zavázat všechny členské státy samotným rozhodnutím Rady Evropské unie.

Řešení problémů mezinárodního práva procesního bylo tehdy možné opřít pouze o článek 220 Smlouvy Evropského společenství (změněn na článek 293), který stanovil, že: *“Členské státy zahájí mezi sebou v případě potřeby jednání s cílem zajistit ve prospěch svých státních příslušníků zjednodušení formalit, jimž podléhá vzájemné uznávání a výkon soudních rozhodnutí a rozhodčích nálezů”*²⁸.

Jednou z nejvýznamnějších smluv tohoto charakteru, která byla založena právě na základě původního článku 220, se stala již výše zmíněná Bruselská úmluva o pravomoci soudů a výkonu rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních, která byla přijata v roce 1968 a v platnost vstoupila v roce 1973²⁹ (dále jen „**Bruselská úmluva**“). Významným doplňkem Bruselské úmluvy je Protokol o výkladu Úmluvy o pravomoci soudů a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech Soudním dvorem ES z roku 1971.

---

²⁸ Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství (1957): <http://eur-lex.europa.eu/cs/treaties/dat/11957E/word/11957E.doc>.

²⁹ Rozehnalová, N.: Evropský justiční prostor v civilních věcech, Právní fórum 2/2005, příloha Evropské právo, str. 42.

Bruselská úmluva byla svého času považována za jeden z nejvýznamnějších pramenů právní úpravy mezinárodního civilního procesu v bývalém Evropském společenství³⁰.

4.2 Změny po přijetí Maastrichtské smlouvy

Jak vyplývá z výše uvedeného, přijímání právních aktů, které upravovaly mezinárodní civilní proces, bylo ovlivněno omezenými pravomocemi, které původní Evropské společenství v této oblasti mělo a neslo tak s sebou určitá rizika.

Jako jedno z rizik je možné zmínit zejména nepřehlednost v platných verzích jednotlivých smluv a souvisejících protokolů mezi jednotlivými státy úmluv. Při přístupech nových členských států docházelo pravidelně k novelizaci či jiným úpravám smlouvy a stávající členové pak museli ratifikovat novou verzi smlouvy. Tím docházelo k situaci, kdy po přechodnou dobu platily mezi členskými státy Evropské unie rozdílné verze smlouvy, což přirozeně limitovalo efektivitu a výhody použití mezinárodní smlouvy³¹.

Zlepšením a určitým zlomem v pravomocích původního Evropského společenství bylo, pro oblast mezinárodního civilního procesu, uzavření Maastrichtské smlouvy o Evropské Unii³² (dále jen „**Maastrichtská smlouva**“). Tato smlouva nově vytvořila Evropskou unii, která šla nad rámec původního Evropského společenství v tom, že vytvořila nové oblasti spolupráce – druhý pilíř pro společnou zahraniční a bezpečnostní politiku a třetí pilíř pro spolupráci v oblasti justice a vnitřních věcí³³.

Oba pilíře měly charakter mezivládní, což znamená, že stály mimo Evropské společenství a nevztahovala se na ně Smlouva o založení Evropského

---

³⁰ Pauknerová, M.: Evropské mezinárodní právo soukromé, in Evropské právo, 9/2000.

³¹ Rozehnalová, N.: Evropský justiční prostor v civilních věcech, Právní fórum 2/2005, příloha Evropské právo, str. 42.

³² Smlouva o Evropské unii (1992)
<http://eur-lex.europa.eu/cs/treaties/dat/11992M/word/11992M.doc>.

³³ Rozehnalová, N., Týč, V.: Evropský justiční prostor (v civilních otázkách), Masarykova univerzita, Brno 2007, str.12.

společenství a tedy ani princip nadstátnosti. Společné závěry v rámci druhého a třetího pilíře mohly být přijímány pouze cestou mezinárodních smluv, tedy konsensem všech členských států³⁴. Nebylo tak možné použít efektivnější nástroje – nařízení a směrnice – jejichž přijímání bylo možné pouze v oblastech, které byly upraveny v prvním pilíři původního Evropského společenství.

Právě v rámci tohoto třetího pilíře vzniklo v zápětí po uzavření Maastrichtské smlouvy hned několik návrhů úmluv týkajících se problematiky doručování, provádění důkazů a pravomoci soudů, a rovněž i uznání a vykonatelnosti rozhodnutí ve věcech manželských a věcech rodičovské zodpovědnosti. I zde byla však efektivita těchto opatření limitována formou uzavírání úmluv jako mezinárodních smluv, což s sebou přinášelo problémy dlouhého ratifikačního procesu a následné zastarání textu úmluv. Žádný z těchto návrhů nevzešel, ve formě mezinárodní smlouvy, v platnost³⁵.

4.3 Období po Amsterdamu

4.3.1 *Nová hlava IV. Smlouvy o Evropském společenství*

Spolupráce mezi členskými státy Evropské unie v oblasti civilního soudnictví však nezůstala pouze na úrovni mezinárodních smluv. K výrazné změně došlo přijetím Amsterdamské smlouvy z roku 1997³⁶, v platnost vstoupila v roce 1999 (dále jen „**Amsterodamská smlouva**“).

Amsterodamská smlouva převedla justiční spolupráci ve věcech civilních ze třetího - mezivládního - pilíře, do prvního – komunitárního – pilíře. Ve třetím pilíři tak zůstala jen policejní a justiční spolupráce ve věcech trestních.

---

³⁴ Rozehnalová, N., Týč, V.: Evropský justiční prostor (v civilních otázkách), Masarykova univerzita, Brno 2007, str.12.

³⁵ Rozehnalová, N.: Evropský justiční prostor v civilních věcech, Právní fórum 2/2005, příloha Evropské právo, str. 42.

³⁶ Smlouva o založení Evropského společenství (konsolidované znění 1997) Úřední věstník C 340 ze dne 10. listopadu 1997.

Do Smlouvy o Evropském společenství byla Amsterodamskou smlouvou včleněna nová hlava IIIa., nazvaná „Vízová, azylová a přistěhovalecká politika a jiné politiky týkající se volného pohybu osob“, do které byla nově justiční spolupráce v civilních věcech převedena ze třetího pilíře. Název této hlavy nebyl zvolen příliš šťastně, celá soukromoprávní oblast se skrývá právě pod označením „jiné politiky“³⁷.

Úvodní článek této hlavy (čl. 61), kladl původnímu Evropskému společenství za cíl postupné vytvoření prostoru svobody, bezpečnosti a práva a zmocnil Radu k přijetí opatření k dosažení tohoto cíle.

4.3.2 Prostor pro vydávání nařízení

Orgány původního Evropského společenství tak včleněním této nové hlavy získaly pravomoc vytvářet pro oblast civilní justice unijní právní úpravu, cestou vydávání aktů sekundárního práva. Základem pro jejich přijímání byl čl. 65 Smlouvy o Evropském společenství, podle nějž byla opatření v oblasti justiční spolupráce v civilních věcech s mezinárodním prvkem přijímána podle článku 67 Smlouvy o Evropském společenství za podmínky, že taková opatření byla nutná k náležitému fungování vnitřního trhu. Termínem „opatření“ se zde označoval jakýkoliv akt Rady, včetně aktů sekundárního práva jako jsou nařízení a směrnice.

Poukaz na kritérium „potřeby náležitého fungování vnitřního trhu“ se objevoval pravidelně v preambulích jednotlivých nařízení, přijímaných za účelem provádění ustanovení čl. 65 Smlouvy o Evropském společenství. V poslední době však ustupoval do pozadí.

Ostatně, u některých právních předpisů sekundárního práva lze naplnění tohoto kritéria hledat jen obtížně, např. v oblasti jednotné kolizní a procesní regulace rodinného či perspektivně dědického práva.

---

³⁷ Rozehnalová, N., Týč, V.: Evropský justiční prostor (v civilních otázkách), Masarykova univerzita, Brno 2007, str.17

Potřebou volného pohybu osob a náležitého fungování vnitřního trhu bylo např. odůvodněno přijetí nařízení Brusel II³⁸, které upravovalo soudní příslušnost a uznávání rozsudků ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti obou manželů k dětem³⁹. Toto nařízení bylo zrušeno Nařízením Brusel IIa, které již ve své preambuli poukázalo na toto kritérium neobsahuje. I z tohoto ústupku je zřejmé, že sféra evropského civilního procesu se neustále rozšiřuje a vazba na „náležité fungování vnitřního trhu“ je stále volnější⁴⁰.

Článek 65 Smlouvy o Evropském společenství vyjmenovával demonstrativní výčet opatření, která měla být v oblasti soudní spolupráce v civilních věcech vydávána. Jsou jimi zejména opatření, vydaná za účelem zlepšení a zjednodušení systému mezinárodního doručování soudních a mimosoudních písemností, opatření pro spolupráci při opatřování důkazů, a opatření pro uznání a výkon soudních a mimosoudních rozhodnutí v civilních a obchodních věcech. Dále mohly být podle tohoto článku vydávány instrumenty na podporu slučitelnosti kolizních norem platných v členských státech nebo instrumenty k řešení konfliktů pravomocí.

Posledním okruhem opatření, která mohla být vydávána na základě článku 65 Smlouvy o Evropském společenství jsou ta opatření, která měla za cíl přispět k odstraňování překážek řádného průběhu občanskoprávních řízení. V případě potřeby bylo též možné na základě článku 65 také vydávat opatření na podporu slučitelnosti úprav občanskoprávního řízení v členských státech⁴¹.

Založení pravomoci orgánů původního Evropského společenství pro tuto oblast vedlo k tomu, že zmizela nutnost v této oblasti uzavírat mezinárodní smlouvy. Otázky spadající do tohoto odvětví bylo možno upravovat rychleji a

---

³⁸ Nařízení Rady (ES) č. 1347/2000 ze dne 29. května 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti obou manželů k dětem.

³⁹ Srovnej bod (4) Preambule Nařízení Brusel II.

⁴⁰ Pauknerová, M.: Evropské mezinárodní právo soukromé, 1. vydání, C.H.Beck, Praha 2008, str. 30.

⁴¹ Srovnej čl. 65 Smlouvy o ES na:
<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:321E:0001:0331:CS>

zdanlivě jednodušeji pomocí aktů sekundárního práva, především nařízení a směrnic.

Rozdíl v obou způsobech přijímání právních aktů lze spatřovat zejména v tom, že zatímco sjednávání mezinárodní smlouvy je značně zdlouhavé a procedura jejího vstupu v platnost, vyžadující ratifikaci všech členských států, je ještě zdlouhavější. Akt sekundárního práva je připraven Komisí a po svém přijetí Radou vstupuje okamžitě v platnost⁴². Rychlost přijímání takovéhoto opatření však může být na druhé straně na úkor jejich kvality.

Pracovní skupiny expertů a mezivládní konference, které připravují text mezinárodní smlouvy, sice pracují dlouho, ale nepochybně kvalitněji, než úředníci Komise tvořící návrh nařízení či směrnice pro Radu. Ratifikace mezinárodní smlouvy také vyžaduje v členských státech schválení národními parlamenty, které jsou ze schvalování aktů sekundárního práva ES vyloučeny, čímž se rovněž prohlubuje demokratický deficit v Evropském společenství⁴³.

V důsledku zařazení článku 65 do Smlouvy o Evropském společenství se stala nepotřebnou forma regulace mezinárodního civilního procesu pomocí subsidiárních dohod založených na základě článku 293 Smlouvy o Evropském společenství. Možnost přijímat mezinárodní úmluvy podle tohoto článku zůstala sice zachována, ale jednoznačně byla dáována přednost nařízením a směrnicím.

Většina nyní platných nařízení z oblasti mezinárodního civilního procesu (např. též nařízení Brusel IIa) byla původně připravena právě jako subsidiární dohody, jejich ratifikace členskými státy však nebyla završena a jejich obsah byl s určitými nepřilíš podstatnými změnami převzat právě do těchto nařízení⁴⁴.

---

⁴² Rozehnalová, N., Týč, V.: Evropský justiční prostor (v civilních otázkách), Masarykova univerzita, Brno 2007, str. 21.

⁴³ Rozehnalová, N., Týč, V.: Evropský justiční prostor (v civilních otázkách), Masarykova univerzita, Brno 2007, str. 21.

⁴⁴ Pauknerová, M.: Mezinárodní civilní procesní právo po vstupu České republiky do EU – vybrané otázky, Právní rozhledy, číslo 9/2004, str.335.

4.3.3 Zvláštní postavení Dánska, Velké Británie a Irska

Je nutné podotknout, že ne všechny členské státy Evropské unie měly v době přijímání Amsterodamské smlouvy stejně kladný názor na vytváření společného justičního prostoru. Zvláštními protokoly k Amsterodamské smlouvě vyloučily Dánsko, Velká Británie a Irsko aplikaci celé hlavy IV. Amsterodamské smlouvy. Velká Británie a Irsko však této výhrady nevyužívají, zapojují se do přípravy aktů sekundárního práva v této oblasti a tyto akty jsou také pro oba státy závazné.

Zapojení Velké Británie a Irska má veliký význam nejen z hlediska politického, z právního hlediska totiž ukazuje, že ačkoliv obě země pocházejí ze systému common law, který se v civilním řízení často liší, svojí participací na přijímaných nařízeních značně přispívají k přibližování a úspěchu evropské úpravy civilního procesu⁴⁵.

Také Dánsko nedávno změnilo svůj dosavadní odmítavý postoj k jednotné úpravě mezinárodního práva procesního, když s účinností od 1. července 2007 dohodou⁴⁶ s Evropským společenstvím přistoupilo k uplatňování nařízení Brusel I⁴⁷ na svém území. Dohodou bylo ve vztahu k Dánsku nařízení Brusel I nepatrně modifikováno, když se Dánsko například neúčastní přijímání změn nařízení a takové změny pro něj ani nejsou závazné. Podobná byla také úprava přistoupení Dánska k pravidlům pro doručování soudních a mimosoudních písemností⁴⁸.

---

⁴⁵ Freudenthal, M.: The Future of European Civil Procedure, vol 7.5. Electronic Journal of Comparative Law, December 2003 in: Civil Procedure in Europe, Universiteit Utrecht, str. 229.

⁴⁶ Dohoda mezi Evropským společenstvím a Dánským královstvím o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech.

⁴⁷ Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech.

⁴⁸ Dohoda mezi Evropským společenstvím a dánským královstvím o doručování soudních a mimosoudních písemností v občanských a obchodních věcech.

4.3.4 *Jednání po uzavření Amsterodamské smlouvy*

Nové pravomoci Evropské unie vytvořené Amsterodamskou smlouvou byly podrobněji diskutovány na zasedání Rady konaném ve Vídni 11. a 12. prosince 1998, kde byl přijat tzv. Vídeňský akční plán. Jeho obsahem byla pravidla upravující doporučení, jak nejlépe implementovat ustanovení Amsterodamské smlouvy na oblast svobody, bezpečnosti a spravedlnosti. Důraz byl kladen mimo jiné i na sblížení norem z oblasti procesního práva⁴⁹.

Také na svém zasedání v Tampere ve dnech 15. a 16. října 1999 se Rada zabývala otázkami justiční spolupráce v civilních věcech. V Tampere byl formulován cíl vytvoření „skutečného prostoru spravedlnosti“ na základě zásady, že jednotlivcům ani podnikům nemá být bráněno v uplatňování jejich práv neslučitelností nebo složitostí soudních a správních systémů členských států. Bylo zde řečeno, že je potřebné zlepšit přístup ke spravedlnosti všech občanů Společenství a byly zde také stanoveny tři priority: (i) vzájemné uznávání soudních rozhodnutí, (ii) zlepšení odškodňování obětí trestných činů a (iii) posílení sblížení v oblasti občanského práva⁵⁰.

V oblasti vzájemného uznávání soudních rozhodnutí mělo podle Rady dojít ke zjednodušení uznávací procedury, a v řízeních o spotřebitelských žalobách a obchodních žalobách malého rozsahu, v žalobách na výživné a na styk rozvedených rodičů s dítětem mělo dojít přímo k automatickému uznávání, bez možnosti uplatnění jakýchkoliv námitek⁵¹.

---

⁴⁹ Rozehnalová, N.: Evropský justiční prostor ve věcech civilních, Právní fórum, číslo: 2/2005, str. 43.

⁵⁰ Soudní spolupráce v občanskoprávních věcech v Evropské unii, Příručka pro právníky, www.eurocivil.info.

⁵¹ Rozehnalová, N., Týč, V.: Evropský justiční prostor (v civilních otázkách), Masarykova univerzita, Brno 2007, str. 24.

4.3.5 Změny související s přijetím Lisabonské smlouvy

Dne 1.12.2009 vstoupila v platnost tzv. Lisabonská smlouva⁵². V Lisabonské smlouvě je justiční spolupráce členských států v civilních věcech upravena v Části třetí, Hlavě V., Kapitole 4.

Lisabonskou smlouvou byla mimo jiné zrušena tzv. pilířová struktura přijímání právních aktů Evropské unie. Justiční spolupráce v občanských věcech se však tato změna normotvorby nedotkla, i nadále jsou právní akty z této oblasti přijímány v řádném legislativním procesu Radou a Evropským parlamentem⁵³, vyjma opatření týkajících se rodinného práva, která jsou i nadále přijímána jednomyslným rozhodnutím Rady po konzultaci s Evropským parlamentem⁵⁴.

Rada však může na návrh Komise přijmout rozhodnutí určující ty aspekty rodinného práva s mezinárodním prvkem, které mohou být předmětem právních aktů přijímaných řádným legislativním postupem, tzn. většinovým rozhodnutím Rady a Evropského parlamentu. O vyčlenění těchto aspektů rodinného práva s mezinárodním prvkem rozhoduje Rada jednomyslně po konzultaci s Evropským parlamentem.

Návrh na vyčlenění určitých oblastí rodinného práva z principu jednomyslného schvalování Radou po konzultaci Evropského parlamentu je posléze postoupen vnitrostátním parlamentům jednotlivých členských států. Vysloví-li některý z vnitrostátních parlamentů členských států během šesti měsíců ode dne tohoto postoupení rozhodnutí Rady svůj nesouhlas, není dané rozhodnutí Rady přijato. V případě, že žádný z vnitrostátních parlamentů nevysloví svůj nesouhlas s rozhodnutím Rady, může Rada takové rozhodnutí přijmout.

---

⁵² Lisabonská smlouva, kterou se mění Smlouva o Evropské unii a Smlouva o založení Evropského společenství, byla podepsána dne 13. prosince 2007 v Lisabonu. Po ratifikaci všemi členskými státy vstoupila tato smlouva dne 1. prosince 2009 v platnost.

⁵³ Viz. Článek 81 odst. 2 Lisabonské smlouvy.

⁵⁴ Viz. Článek 81 odst. 3 Lisabonské smlouvy.

Opatření, která mohou být přijímána v rámci justiční spolupráce v civilních věcech, byla Lisabonskou smlouvou oproti Amsterodamské smlouvě nepatrně rozšířena. Nyní lze, zejména je-li to nezbytné k řádnému fungování vnitřního trhu přijímat ta opatření, která mají za cíl zajistit:

- a.) vzájemné uznávání a výkon soudních a mimosoudních rozhodnutí mezi členskými státy;
- b.) přeshraniční doručování soudních a mimosoudních písemností;
- c.) slučitelnost kolizních norem a pravidel pro určení příslušnosti platných v členských státech;
- d.) spolupráci při opatřování důkazů;
- e.) účinný přístup ke spravedlnosti;
- f.) odstraňování překážek řádného průběhu občanskoprávního řízení, v případě potřeby podporou slučitelnosti úpravy občanskoprávního řízení v členských státech;
- g.) rozvíjení alternativních metod urovnávání sporů;
- h.) podporu dalšího vzdělávání soudců a soudních zaměstnanců.

Lisabonská smlouva tak nově poskytuje právní základ, který umožní Evropské unii podporovat odbornou přípravu soudců a soudního personálu. Cílem odborné přípravy je bezpochyby posílení důvěry mezi pracovníky justice z jednotlivých členských států Evropské unie.

4.3.6 18 měsíční program Rady

Soudní spolupráci v občanských věcech se zabývalo rovněž i české předsednictví Evropské unii, když společně s francouzským a švédským předsednictvím vypracovalo 18 měsíční program Rady na období od července roku 2008 do prosince roku 2009.

Pro oblast justiční spolupráce v občanských věcech byl výše uvedenými předsednictvími stanoven cíl zaměřit se i na rodinné právo, jež je podle textu programu stěžejní oblastí dotýkající se každodenního života lidí. Jedním z bodů programu proto bylo dokončení jednání o změně nařízení Brusel IIa, pokud jde o příslušnost a právo rozhodné ve věcech manželských a o přijetí

nové úpravy vyživovací povinnosti. Předsednictví se rovněž zavázala usilovat o zahájení práce týkající se dědění a závětí a majetkových vztahů mezi manželi.

Dalším z cílů bylo prostřednictvím plánované změny rozhodnutí o vytvoření Evropské soudní sítě pro občanské a obchodní věci⁵⁵ přispět ke zvýšení účinnosti a efektivity tohoto nástroje pro spolupráci členských států v občanských věcech.

4.4 Přijatá nařízení z oblasti evropského civilního procesu

Na základě článku 65 Smlouvy o Evropském společenství docházelo od přijetí Amsterodamské smlouvy k přijímání řady aktů sekundárního práva, především nařízení. Nařízení je obecně závazné v celém svém rozsahu a je přímo použitelné v každém členském státě⁵⁶. Na rozdíl od směrnice nařízení nevyžaduje vydání vnitrostátního prováděcího předpisu, což by s sebou logicky neslo nebezpečí rozdílných právních úprav v jednotlivých členských státech.

Kromě jednotlivých přijatých nařízení vznikla pro usnadnění spolupráce států v oblasti občanského a obchodního soudnictví také výše uvedená Evropská soudní síť, jejíž internetové stránky mají pomoci profesionálním právníkům i laikům v orientaci v právních předpisech jednotlivých států i v předpisech, které pro tuto oblast vydalo samo společenství.

Laickým uživatelům unijního práva má v jeho používání pomoci i Soudní atlas ve věcech občanských zřízený Evropskou komisí⁵⁷.

O předpisech, které Komise v této oblasti připravuje, bude podrobněji pojednáno v následujících odstavcích této kapitoly.

---

⁵⁵ Podrobněji viz. 4.4.12 této práce.

⁵⁶ Srov. čl. 249 Smlouvy o Evropském společenství.

⁵⁷ http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/index_cs.htm

4.4.1 Nařízení Brusel I

Bezesporu nejpoužívanějším nařízením z této oblasti je nařízení Brusel I⁵⁸. Nařízení Brusel I je významné pro dvě oblasti. Obsahuje podrobnou úpravu přímé mezinárodní příslušnosti v občanských a obchodních věcech, jejíž aplikace záleží zásadně pouze na bydlišti žalovaného a která se tak stává obecnou soudní příslušností.

Další možností určení příslušnosti podle nařízení je volba žalobce, ve kterém ze smluvních států podá žalobu, tedy příslušnost daná volbou. Nařízení dále upravuje výlučnou příslušnost a připouští také prorogační dohodu. Výjimkou z ustanovení o příslušnosti je řízení o předběžném opatření, kdy navrhnout předběžné opatření podle vnitrostátního práva smluvního státu je možné i u nepřislušného soudu.

Druhou oblastí, kterou nařízení obsahuje, je úprava uznání a výkonu rozhodnutí vydaných v členských státech. Tato úprava je podstatně zjednodušená a řízení podle ní přispívá k efektivitě soudního procesu a jeho účelu, zejména proto, že mezinárodní příslušnost soudu, který vydal rozhodnutí, není přezkoumávána, a nařízení obsahuje pravidla rychlého a efektivního vykonávacího řízení. Odepřít uznání lze tehdy, jestliže by bylo v rozporu s veřejným pořádkem, nebo jestliže žalovanému nebyl umožněn řádný proces. Nařízení výslovně zakazuje přezkoumávání ve věci samé⁵⁹.

V tomto nařízení byla zeslabena úloha principu státního občanství, upravena byla přímá mezinárodní příslušnost soudní, a byly redukovány důvody odepření uznání a výkonu rozhodnutí. Výkon rozhodnutí je nově možný i u předběžně vykonatelných zahraničních exekučních titulů a rozhodnutí o předběžných opatřeních⁶⁰. Samotný způsob výkonu rozhodnutí nechává

---

³⁷ Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech.

⁵⁹ Tichý, L., Arnold, R., Svoboda, P., Zemánek, J., Král, R.: Evropské právo, 3. vydání, C.H.Beck, Praha 2006, str. 680.

⁶⁰ Tichý, L., Arnold, R., Svoboda, P., Zemánek, J., Král, R.: Evropské právo, 3. vydání, C.H.Beck, Praha 2006, str. 681.

nařízení na vnitrostátní úpravě, což se v současné době jeví jako největší slabina procesu uznání a výkonu rozhodnutí.

Nařízení Brusel I nahrazuje Bruselskou úmluvu, která se v průběhu svého používání plně osvědčila a kterou nařízení s několika nepodstatnými změnami přijímá.

4.4.2 *Nařízení Brusel IIa*

Z oblasti rodinného práva, které také podléhá režimu justiční spolupráce v občanských věcech ve smyslu čl. 65 Smlouvy o Evropském společenství, je i nařízení Brusel IIa⁶¹.

Podrobný rozbor nařízení Brusel IIa bude předmětem páté části rigorózní práce, v této kapitole se mu proto nebudu podrobněji věnovat.

4.4.3 *Nařízení o vyživovací povinnosti*

Jedním z nejnovějších členů rozrůstající se rodiny evropských nařízení je Nařízení o vyživovací povinnosti⁶². Nařízení navazuje na přijetí dvou instrumentů v rámci Haagské konference mezinárodního práva soukromého, a to konkrétně na přijetí Úmluvy o mezinárodním vymáhání výživného k dětem a dalších druhů vyživovacích povinností a dále Protokolu o právu rozhodném pro vyživovací povinnosti, ze dne 23. listopadu 2007.

Předmět tohoto nařízení – soudní příslušnost a uznání a výkon rozhodnutí ve věcech vyživovací povinnosti, byl původně obsažen v nařízení Brusel I (viz. článek 4.4.1 výše). Vzhledem k nutnosti reagovat na úmluvu a protokol nově přijaté v rámci Haagské konference mezinárodního práva soukromého, a také s ohledem na nutnost přizpůsobit některé otázky soudní příslušnosti

---

⁶¹ Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000.

⁶² Nařízení Rady (ES) č. 4/2009 ze dne 18. prosince 2008 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností.

specifické povaze vyživovacích povinností, byla Komisí zvolena forma úpravy těchto otázek v samostatném nařízení.

Nařízení nabízí několik způsobů určení příslušnosti soudu k rozhodování o výživném. Cílem nařízení dále je, aby oprávněný z výživného měl možnost dosáhnout v jednom členském státě vydání rozhodnutí, které bude automaticky bez dalších formalit vykonatelné v dalším členském státě. Nařízení se vztahuje na všechny druhy vyživovacích povinností vyplývajících z rodinných vztahů, rodičovství, manželství či švagrovství. Pro pojem „vyživovací povinnost“ má být zajištěn autonomní výklad.

Nařízení stanoví pro určení příslušnosti ve výjimečných případech institut tzv. „*fora necessitatis*“. V případě, že nelze stanovit příslušnost soudu podle jiných pravidel nařízení, je možné, aby i přesto soud členského státu spor rozhodl, jestliže ve třetím státě, k němuž má spor úzkou vazbu není řízení možné, nebo nelze očekávat že navrhovatel zde bude moci takové řízení zahájit nebo vést.

4.4.4 *Směrnice o mediaci*

Dne 21. května 2008 byla přijata Směrnice o mediaci⁶³. Směrnice, na rozdíl od evropských nařízení, nestanoví přímo práva a povinnosti obyvatelům členských států, ale zavazuje členské státy k provedení cílů ve směrnici obsažených ve stanovené lhůtě.

Směrnice klade členským státům za úkol inkorporovat do svých právních řádů do května 2011 možnost závazné mimosoudní mediace občanských a obchodních sporů s přeshraničním prvkem. Mediace, jako dobrovolné formální řízení vedené kvalifikovaným mediátorem, případně soudcem, má vyústit k dosažení dohody stran sporu, místo pomalejšího a nákladově méně efektivního řešení sporu soudní cestou.

---

⁶³ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES ze dne 21. května 2008 o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech.

Členské státy pak mají zajistit, aby mediací dosažená dohoda stran byla v ostatních členských státech přímo vykonatelná. Promlčecí a prekluzivní lhůty během mediace neběží.

Ustanovení směrnice upravující možnost přímé vykonatelnosti dohod vzešlých z mediace a dále upravující stavení běhu promlčecích a prekluzivních lhůt během mediace zajisté vyvolají nutnost drobných změn českého právního řádu, zejména občanského soudního řádu.

4.4.5 Nařízení o spolupráci soudů

Soubor procesních nařízení týkajících se řízení ve věcech občanských a obchodních doplňuje také Nařízení o spolupráci soudů členských států při dokazování v občanských a obchodních věcech⁶⁴. Nařízení navazuje na ustanovení Haagské úmluvy z 18. března 1970 o provádění důkazů v zahraničí v občanských a obchodních věcech.

Nařízení se vztahuje na občanské a obchodní věci a uplatní se, pokud dožadující soud jednoho členského státu požádá příslušný soud jiného členského státu, aby pro něj provedl dokazování, nebo aby směl dokazování v tomto státě provést přímo. Komunikace mezi dožadujícím a dožádaným soudem probíhá přímo, členské státy vyhotoví seznam soudů, které budou na jejich území provádět dokazování na základě žádostí podaných v souladu s nařízením⁶⁵.

Nařízení v přílohách upravuje vzory formulářů žádostí o provedení důkazů, stanoví také závazné lhůty, ve kterých je dožádaný soud povinen žádosti vyhovět, nebo alespoň uvědomit dožádaný soud, nemůže-li lhůtu dodržet.

---

⁶⁴ Nařízení Rady (ES) č. 1206/2001 ze dne 28. května 2001 o spolupráci soudů členských států při dokazování v občanských nebo obchodních věcech.

⁶⁵ Dědič, J., Čech, P.: Obchodní právo po vstupu do EU, 2. vydání, BOVA POLYGON, Praha 2005, str. 465.

4.4.6 Nařízení o doručování

Ke zlepšení rychlosti a efektivity soudních řízení na území Evropské unie má přispět také Nařízení o doručování⁶⁶. Toto nařízení je první úpravou v této oblasti, protože mezinárodní smlouva o doručování z 26. května 1997 nevstoupila nikdy v platnost⁶⁷.

Nařízení se vztahuje na občanskoprávní a obchodní věci, ve kterých je potřeba zprostředkovat doručení soudních nebo mimosoudních písemností z jednoho členského státu do druhého. Nařízení zavazuje každý členský stát, aby určil veřejné činitele, úřady či jiné osoby, jejichž prostřednictvím budou do ostatních členských států předávány a naopak z nich přijímány písemnosti k přeshraničnímu doručení.

Přílohy nařízení upravují vzory formulářů, které musí doprovázet doručovanou písemnost. Doručovanou písemnost není potřeba překládat do jazyků států doručení, odesílající orgán musí nicméně žadatele o doručení upozornit, že adresát má za této situace právo převzetí písemnosti odmítnout. Doručení by mělo proběhnout bez zbytečného odkladu od převzetí písemnosti⁶⁸.

4.4.7 Směrnice o zlepšení přístupu k soudům

Jedním z předpokladů uskutečnění prostoru svobody, bezpečnosti a práva v Evropské unii je přístup k soudům, který má zajistit Směrnice o zlepšení přístupu k soudům ve sporných věcech⁶⁹. Tohoto cíle chce směrnice

---

⁶⁶ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1393/2007 ze dne 13. listopadu 2007 o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních v členských státech (doručování písemností) a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 1348/2000.

⁶⁷ Tichý, L., Arnold, R., Svoboda, P., Zemánek, J., Král, R.: Evropské právo, 3. vydání, C.H.Beck, Praha 2006, str. 685.

⁶⁸ Dědič, J., Čech, P.: Obchodní právo po vstupu do EU, 2. vydání, BOVA POLYGON, Praha 2005, str. 462.

⁶⁹ Směrnice Rady 2003/8/ES ze dne 27. ledna 2003 o zlepšení přístupu ke spravedlnosti v přeshraničních sporech stanovením minimálních společných pravidel pro právní pomoc v těchto sporech.

dosáhnout pomocí stanovení společných kritérií pro poskytování osvobození od procesních nákladů.

Směrnice se vztahuje na přeshraniční spory, kdy jedna ze stran má svoje bydliště, nebo obvyklý pobyt v jiném členském státě než v tom, ve kterém má sídlo soud, nebo jiná instituce provádějící sporná, či exekuční řízení.⁷⁰

Osvobození od soudních poplatků je poskytováno v zásadě příslušným orgánem členského státu, kde má sídlo soud rozhodující v daném sporném řízení. Členské státy poskytují osvobození fyzickým osobám na základě jejich ekonomické situace, pro žádost o osvobození stanoví nařízení jednotný formulář, který žadatel zašle příslušnému orgánu ve svém domovském státě. Pro Českou republiku je tímto orgánem Ministerstvo spravedlnosti.

4.4.8 Nařízení o úpadkovém řízení

Zajistit uznání zahraničních účinků konkurzních řízení má za úkol nařízení o úpadkovém řízení⁷¹, které má značný význam pro tuzemské i zahraniční podnikatele. Ve své oblasti je první úpravou svého druhu. Těžiště úpravy spočívá ve vymezení řady kolizních norem úpadkového práva, jež pomáhají určit, ve kterém státu a podle jakého práva se úpadek prohlásí i jaké budou jeho účinky v rovině hmotněprávní⁷².

Konkurzní řízení všeho druhu, která byla zahájena v jednom státě, ve kterém má dlužník své hlavní zájmy, jsou automaticky uznávána v ostatních členských státech, aniž by bylo zapotřebí jakýchkoliv formalit. Má-li však dlužník v jiném členském státě svoji pobočku, může být v tomto smluvním státě zahájeno paralelní, sekundární konkurzní řízení, které je však současně

---

⁷⁰ Tichý, L., Arnold, R., Svoboda, P., Zemánek, J., Král, R.: Evropské právo, 3. vydání, C.H.Beck, Praha 2006, str. 686.

⁷¹ Nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 ze dne 29. května 2000 o úpadkovém řízení.

⁷² Dědič, J., Čech, P.: Obchodní právo po vstupu do EU, 2. vydání, BOVA POLYGON, Praha 2005, str. 465n.

řízením likvidačním. Tohoto paralelního konkurzního řízení se mohou zúčastnit všichni věřitelé⁷³.

4.4.9 *Evropský exekuční titul*

Dalším klíčovým procesním předpisem pro oblast mezinárodního civilního procesu je Nařízení o evropském exekučním titulu pro nesporné nároky⁷⁴. Nařízení věcně navazuje na Brusel I, tím, že podstatně zjednodušuje výkon vybraných soudních rozhodnutí a dalších exekučních titulů. Odstraňuje totiž požadavek, aby rozhodnutí byla před samotnou exekucí prohlášena za vykonatelná v členském státě ve kterém se vykonání žádá, jak ukládá nařízení Brusel I.

Nařízení se vztahuje na věci občanské a obchodní, ve kterých byla rozhodnutí vydána v řízení, ve kterém dlužník pohledávku nezpochybil. Nařízení je možné také použít například při vydání rozhodnutí pro zmeškání, lze-li nepřítomnost dlužníka u jednání podle národních předpisů vykládat jako mlčky vyjádřené potvrzení existence nároku. Funkci evropského exekučního titulu mají plnit také veřejné listiny.

K tomu, aby se soudní rozhodnutí nebo veřejná listina staly evropským exekučním titulem, je třeba vydat ve státě jejich původu tzv. osvědčení evropského exekučního titulu na formuláři, který je přílohou nařízení. Na řízení, které předcházelo vydání rozhodnutí, jež má být osvědčeno jako evropský exekuční titul, jsou kladeny zvláštní podmínky⁷⁵.

---

⁷³ Tichý, L., Arnold, R., Svoboda, P., Zemánek, J., Král, R.: Evropské právo, 3.vydání, C.H.Beck, Praha 2006, str. 687.

⁷⁴ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 805/2004 ze dne 21. dubna 2004, kterým se zavádí evropský exekuční titul pro nesporné nároky.

⁷⁵ Dědič, J., Čech, P.: Obchodní právo po vstupu do EU, 2. vydání, BOVA POLYGON, Praha 2005, str. 459.

4.4.10 *Evropský platební rozkaz*

Od 12. prosince 2008 je použitelný nový právní nástroj pro zjednodušení a urychlení vymáhání pohledávek v jednotlivých členských státech – Evropský platební rozkaz⁷⁶. Nařízení o evropském platebním rozkazu umožní vybudovat v Evropské unii jednotný systém vymáhání přeshraničních dluhů. Cílem nařízení je rychlejší a účinnější vymáhání splatných a dosud neuhrazených přeshraničních pohledávek občanské a obchodní povahy o jejichž právní povaze není mezi stranami závazkového vztahu spor.

Podstatou nařízení je zavedení zvláštního soudního řízení v členských státech, jehož cílem je vydání evropského platebního rozkazu. Pro všechny členské státy tak má existovat jednotné řízení pro vymáhání nesporných peněžních nároků, které by se v co nejširší míře mělo zakládat na použití vzorových formulářů pro komunikaci mezi soudem a stranami, což usnadní s tím spojenou administrativu a umožní využití automatizovaného zpracování údajů⁷⁷.

Evropský platební rozkaz vykonatelný v jednom členském státě je automaticky vykonatelný i v ostatních členských státech Evropské unie, jeho uznání není možné napadnout. Výkon evropského platebního rozkazu je možné zamítnout pouze v taxativně uvedených případech, jako je např. neslučitelnost s dříve vydaným evropským platebním rozkazem nebo rozhodnutím.

4.4.11 *Evropské řízení o drobných nárocích*

Po přijetí nařízení o evropském platebním rozkazu a evropském exekučním titulu se Komise začala zabývat také možnostmi zjednodušit soudní řízení o sporech týkajících se nesporných, nebo hodnotou nepatrných nároků v přeshraničních sporech a snížit náklady na tato řízení. Jako alternativu ke

---

⁷⁶ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006 ze dne 12. prosince 2006, kterým se zavádí řízení o evropském platebním rozkazu.

⁷⁷ Nováková, B., Frey, J.: Evropský platební rozkaz, Právní rádce, 7/2007, str. 20.

stávajícím vnitrostátním procesním předpisům bylo přijato nařízení, kterým se vytváří další druh soudního řízení, evropské řízení o drobných nárocích⁷⁸. Toto nařízení je použitelné od 1. ledna 2009.

Evropské řízení o drobných nárocích je možné aplikovat na přeshraniční občanskoprávní a obchodní spory, kde hodnota nároku nepřesahuje v době doručení žalobního formuláře soudu částku 2.000,- EUR. Při určení výše částky se přitom nepřihlíží k výši úroků, nákladům a ostatním výlohám.

Řízení je zásadně písemné a probíhá pomocí vzorových formulářů sloužících ke komunikaci mezi soudem a stranami. Nicméně, uzná-li to soud za nutné, nebo požádá-li o to protistrana, může soud nařídit i ústní jednání. Aby nařízení skutečně přispělo k urychlení řízení o drobných nárocích, stanoví také lhůty pro různé procesní úkony, jako je vyjádření žalovaného, podání vzájemné žaloby i lhůty, které zavazují soud při doručování podání účastníků i při samotném rozhodování ve věci.

Toto nařízení by rovněž mělo zjednodušit uznání a výkon rozhodnutí vydaného v jiném členském státě. Rozhodnutí vydané v rámci evropského řízení o drobných nárocích v jednom členském státě je totiž uznáno a vykonáno v jiném členském státě, aniž je nutné prohlášení vykonatelnosti a aniž je možné napadnout jeho uznání. Samotný způsob výkonu rozhodnutí pak stanoví vnitrostátní předpisy.

4.4.12 Evropská soudní síť

Pro účely usnadnění spolupráce mezi členskými státy v občanských a obchodních věcech byla v roce 2001 na návrh Komise vytvořena Evropská soudní síť pro občanské a obchodní věci⁷⁹. Jejím úkolem je pomáhat právníkům i laickým uživatelům v orientaci v právních předpisech

---

⁷⁸ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 861/2007 ze dne 11. července 2007, kterým se zavádí evropské řízení o drobných nárocích.

⁷⁹ Rozhodnutí Rady ze dne 28. května 2001 o vytvoření Evropské soudní sítě pro občanské a obchodní věci.

jednotlivých členských států formou přehledů o vnitrostátní úpravě jednotlivých druhů řízení a vytvořit tak možnost zajistit lepší a rychlejší ochranu svých zájmů, nebo zájmů klienta.

Tento informační systém je dostupný ve všech úředních jazycích EU prostřednictvím internetových stránek:

http://ec.europa.eu/civiljustice/index_cs.htm.

Pomocí odkazů na nejvíce používané druhy soudních řízení a na nejběžnější životní situace lze rychle a srozumitelně získat základní přehled o tom, jak jsou tyto situace upraveny v každém členském státě a na které orgány domovského, či jiného členského státu je možné se obrátit. Stránky také obsahují přehled předpisů, které pro jednotlivé oblasti vydalo samo Evropské společenství, stejně tak jako přehled nejdůležitějších dokumentů a organizací mezinárodního práva.

Nutno podotknout, že stránky Evropské soudní sítě bohužel nejsou příliš často aktualizovány, čímž se výrazně snižuje jejich potenciál i původní vysoká přidaná hodnota.

4.4.13 Zelené knihy, nově připravované právní předpisy

Přijatými nařízeními a směrnicemi však aktivity Komise na poli evropského civilního procesu zdaleka nejsou vyčerpány. Komise formou Zelených knih podněcuje členské státy a odborníky k diskuzím o dalších tématech, o jejichž sjednocení, nebo harmonizaci Komise uvažuje.

Z okruhů, které Komise zatím ve formě Zelených knih navrhuje, lze zmínit například myšlenku obnovení bankovních účtů⁸⁰, aby tak byla řešena doposud patrně nejslabší část úpravy volného pohybu rozsudků, a to jejich samotný výkon.

---

⁸⁰ Zelená kniha o zlepšení účinnosti výkonu soudních rozhodnutí v Evropské unii: obnovení bankovních účtů {SEK(2006) 1341.

Celá řada plánovaných opatření je z oblasti rodinného práva, kde je připravena Zelená kniha pro úpravu majetkových poměrů v manželství⁸¹ a v neposlední řadě také Zelená kniha pro otázky dědictví a závěti⁸² a navazující návrh nařízení Evropského Parlamentu a Rady o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a úředních listin ve věcech dědictví a vytvoření evropského dědického osvědčení.

Dalším návrhem je např. Zelená kniha o transparentnosti dlužnickových aktiv⁸³. Toto připravované opatření, pravděpodobně zase ve formě nařízení, by mělo řešit obtíže, které způsobuje nedostatečná vědomost soudu o pohybu dlužníka a o pohybu jeho aktiv, čímž se podstatně snižuje možnost uspokojení věřitele z majetku dlužníka. Cílem by mělo být zlepšení informovanosti soudů prostřednictvím Evropské soudní sítě, nebo také zlepšení přístupu k veřejnoprávním registrům v jednotlivých členských státech.

Podstatné změny jsou připraveny i v úpravě řízení o věcech manželských a věcech rodičovské zodpovědnosti. Změny se týkají především zavedení kolizních norem pro určení práva rozhodného v manželských věcech do již přijatého nařízení Brusel IIa a dále kolizní úpravy majetkových poměrů v manželství. Protože tato změna úzce souvisí s nařízením Brusel IIa, kterému je věnována druhá část této rigorózní práce, bude návrh na změnu nařízení Brusel IIa blíže rozebrán v článku 5.12 této práce.

4.5 Evropský modelový kodex civilního procesu

Jedna z idejí, která vznikla ještě před vytvořením jednotného vnitřního trhu, byla idea Evropského modelového kodexu civilního procesu. V roce 1987 se podklady pro jeho přípravu začala zabývat pracovní skupina, kterou tvořili přední odborníci v oblasti procesního práva z tehdejších dvanácti členských zemí, pracovní skupině předsedal prof. Marcel Storme. Ve své závěrečné

---

⁸¹ Zelená kniha o kolizním právu v oblasti úpravy majetkových poměrů v manželství, zabývající se převážně otázkou soudní příslušnosti a vzájemného uznávání (SEK(2006) 952).

⁸² Zelená kniha o dědictví a závětích KOM(2005) 65.

⁸³ Zelená kniha - Účinný výkon soudních rozhodnutí v Evropské Unii: transparentnost dlužnickových aktiv (KOM/2008/0128 konečném znění).

zprávě shrnula pracovní skupina obsáhle nejdůležitější důvody pro harmonizaci procesního práva.⁸⁴

Pracovní skupina vycházela z těch předpokladů, že členské státy mohou v řízení na základě kolizních norem používat cizí hmotné právo, ale za všech okolností použijí svoje národní předpisy procesního práva (*lex fori*). To může být podstatné nejen z hlediska např. shromažďování důkazů, procesní předpisy mohou totiž ovlivnit možnost právnických osob obhajovat své zájmy před soudem i tím, že odlišně posoudí jejich právní subjektivitu.

Skupina porovnávala úpravu civilního řízení v jednotlivých členských státech a narazila na značné odlišnosti ve třech základních posuzovaných bodech. Kritérii pro porovnání byly (i) náklady civilního řízení, (ii) délka řízení a (iii) druhy přiznaných náhrad. Bylo zjištěno, že například jen úprava úrokové sazby pro peněžitá plnění se lišila od 4% v Německu do 34% v Řecku, výše příjmů pro osvobození od soudních poplatků se lišila od 3 800,- ECU v Anglii a Walesu do 22 000,- ECU v Dánsku.

Tyto značné rozdíly mohly totiž vést nejen k diskriminaci stran, mohly také podporovat *forum shopping*, a následný *market shopping*, kdy si zahraniční firma raději zvolily obchodního partnera z té země, jejíž systém procesního práva nabídl větší výhody řízení z hlediska časové náročnosti, nákladů a efektivity.

Základní text modelového zákona byl uveřejněn v roce 1994. Je však nutné dodat, že se nejednalo o komplexní zákon, navrhovaná úprava se týkala jen některých citlivých problémů civilního práva⁸⁵. Byl to první pokus pro harmonizaci civilního práva od přijetí Bruselské úmluvy.

---

⁸⁴ Storme, M.: General Introductory Report to the Final Report of the Working group for the Approximation of the Civil Procedure Law in Europe, in sborník: Civil Procedure in Europe, Universiteit Utrecht.

⁸⁵ Raban, P.: Unifikace soukromého práva v EU a u nás, Právní rozhledy, 11/2008, str.400.

5. NAŘÍZENÍ BRUSEL IIA

5.1 Úprava v ČR před vstupem do EU

Před vstupem ČR do Evropské unie se úprava příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských řídila dvoustrannými a mnohostrannými mezinárodními smlouvami. Pro vztahy se státy, se kterými nemá ČR uzavřenou mezinárodní smlouvu se použilo ZMPS.

Z mnohostranných úmluv sjednaných v této oblasti je možné zmínit zejména Haagskou úmluvu o uznávání rozvodů a zrušení manželského soužití (sjednaná v Haagu 1. 6. 1970 a uveřejněná pod č.131/1976 Sb.), která stanoví podmínky uznávání rozvodů a zrušení manželského soužití bez zvláštního uznávacího řízení, nebo také dvoustranné úmluvy sjednané se zeměmi bývalého sovětského bloku – např. úmluvy uzavřené mezi ČSSR a Bulharskou lidovou republikou, Maďarskou lidovou republikou, Mongolskou lidovou republikou, NDR, Polskou lidovou republikou, Rumunskou socialistickou republikou a SSSR, které se mimo jiné týkaly také rozvodů a uznávání otcovství.

Ustanovení ZMPS, stejně tak jako sjednané dvou či vícestranné mezinárodní úmluvy, se nadále uplatní ve vztahu s těmi státy, které nejsou členy Evropské unie, nebo ve vztahu s těmi členskými státy, na které se některá opatření přijatá Evropskou unií v této oblasti nevztahují (např. Dánsko).

5.1.1 *Pravomoc a příslušnost podle ZMPS*

Vymezení pravomoci je nezbytným krokem k úspěšnému vydání rozhodnutí ve věci samé. Pravomoc českých justičních orgánů vůči cizině je vymezena dvojnásobem. Děje se tak jednak českými právními předpisy (konkrétně § 37 - § 47 ZMPS), jimiž jsou vymezeny meze tuzemské pravomoci justičních orgánů, které tvoří zároveň hranice jejich tzv. mezinárodní pravomoci. Na druhé straně k němu dochází i nepřímým vymezením tzv. mezinárodní pravomoci nebo příslušnosti cizích orgánů. Tím jsou pak

v poměru k ČR připuštěny hranice jurisdikce justičních orgánů jednotlivých cizích států, a to s výslovným uvedením těch věcí, v nichž je cizí jurisdikce vyloučena⁸⁶. Vymezená pravomoc českých justičních orgánů je také dotčena případy vynětí z pravomoci, jako imunita státu a osob^{87 88}.

Pokud nejde o výlučnou pravomoc českých justičních orgánů, jako je tomu např. ve věcech prohlášení za mrtvého⁸⁹, je skutečnost, že ve věci pravomocně rozhodl cizí orgán, pokud je takové rozhodnutí v ČR uznáváno, překážkou opětovného rozhodnutí českého orgánu o stejné věci.

5.1.2 Uznání a výkon cizích rozhodnutí podle ZMPS

Česká úprava uznání a výkonu cizích rozhodnutí v ZMPS byla již v době přijetí tohoto zákona velmi pokroková. Podle § 63 ZMPS jsou cizí rozhodnutí v ČR účinná, byla-li uznána českými orgány. Uznání znamená, že se cizímu pravomocnému rozhodnutí přiznají stejné právní účinky, jakoby šlo o rozhodnutí orgánu České republiky. Výkon uznaného cizího rozhodnutí se uskutečňuje stejně, jako se vykonává rozhodnutí českého orgánu⁹⁰.

Právní úprava uznání a výkonu cizích rozhodnutí obsažená v § 63 až § 68c ZMPS rozlišuje mezi:

- (i) uznáním rozhodnutí v majetkových věcech, které je bez dalšího uznáno tím, že se k němu přihlédne, jakoby šlo o rozhodnutí českého orgánu (srov. § 65 ZMPS); a
- (ii) uznáním rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech určení otcovství (srov. § 67 ZMPS).

---

⁸⁶ Srov. § 39 odst. 1, § 43 odst. 1 písm.c ZMPS.

⁸⁷ Srov. § 47 ZMPS.

⁸⁸ Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 27.8.1987, sp.zn. Cpjf 27/86, K mezinárodnímu prvku při činnosti soudu a notářství, část 1.B. Pravomoc a příslušnost soudu.

⁸⁹ Srov. § 43 odst.1 ZMPS.

⁹⁰ Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 27.8.1987, sp.zn. Cpjf 27/86, K mezinárodnímu prvku při činnosti soudu a notářství, část 4. Uznání a výkon cizích rozhodnutí.

Rozhodnutí ve věcech určení otcovství, je-li alespoň jeden z účastníků řízení občanem České republiky, mohou být uznána pouze ve zvláštním uznávacím řízení, které probíhá podle ustanovení § 67 ZMPS před Nejvyšším soudem ČR a končí rozsudkem o uznání. Cizí rozhodnutí nelze uznat z taxativně stanovených důvodů^{91 92}.

Zvláštní úprava způsobu uznání cizích rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech určení otcovství je dána významem takovýchto statusových otázek, z povahy těchto věcí vyplývá, že tu jde jen o jejich uznání, nikoli o jejich výkon⁹³.

5.1.3 Řízení o uznání

Řízení o uznání cizího rozhodnutí Nejvyšším soudem ČR je řízením návrhovým, jednání v těchto věcech nemusí být navrhováno. Řízení končí vydáním rozsudku Nejvyššího soudu ČR, jímž se vyslovuje uznání cizího rozhodnutí za předpokladu, že jsou splněny všechny zákonem stanovené podmínky pro toto uznání. Jinak Nejvyšší soud návrh zamítne. Rozsudek o uznání se netýká žádných jiných výroků cizího rozhodnutí, a to ani jde-li o výroky rozhodnutí obsažené v tomtéž cizím rozhodnutí, jimiž bylo rozhodováno např. o výchově a výživě dětí pro dobu po rozvodu nebo o otázkách majetkové povahy.

K návrhu musí být připojen i doklad o tom, že alespoň jeden z účastníků řízení je občanem ČR, protože ve smyslu ustanovení § 68 ZMPS nepřichází v úvahu uznání rozsudku Nejvyšším soudem ČR tehdy, jestliže všichni účastníci řízení před cizím soudem byli cizími státními příslušníky. Tato rozhodnutí mají na území ČR bez dalšího uznávacího řízení stejné právní

---

⁹¹ Srov. § 64, § 67 odst. 3 a § 68 ZMPS.

⁹² Pokorný, M.: K otázce uznávání cizích rozhodnutí na území České republiky, in Právní rozhledy, č. 6/1994, str. 185.

⁹³ Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 27.8.1987, sp.zn. Cpjf 27/86, K mezinárodnímu prvku při činnosti soudu a notářství, část 4.A. Uznání a výkon cizích rozhodnutí ve věcech rodinněprávních.

účinky, jako pravomocná rozhodnutí orgánů ČR, samozřejmě za obecného předpokladu, že se nepříčí veřejnému pořádku^{94 95}.

Návrh na zahájení řízení o uznání cizího rozhodnutí podává Nejvyššímu soudu zpravidla ten, kdo byl účastníkem řízení před cizím soudem, v němž došlo k vydání rozhodnutí, které má být uznáno. Vedle tohoto účastníka řízení může podat uvedený návrh každý, kdo prokáže svůj právní zájem na uznání cizího rozhodnutí. Předmětem rozhodování před Nejvyšším soudem může být také otázka uznání cizího rozhodnutí o neplatnosti manželství, které vychází z těch důvodů neplatnosti, které zakotvuje právní řád země, ve které bylo rozhodnutí vydáno.

Všechna tato rozhodnutí se také stávají podkladem pro zápis do matrik. Zamítavé rozhodnutí Nejvyššího soudu není překážkou projednání návrhu na rozvod manželství českým soudem, je-li alespoň jeden z manželů českým občanem⁹⁶.

Bylo-li manželství rozvedeno cizím soudem a některý z účastníků řízení, který je českým občanem, podá u českého soudu návrh na rozvod tohoto manželství s odůvodněním, že pravomoc cizího soudu k projednání návrhu na rozvod manželství nebyla dána, může obecný soud takový návrh projednat pouze v případě, že návrh na uznání tohoto rozhodnutí cizího soudu byl Nejvyšším soudem ČR zamítnut⁹⁷.

---

⁹⁴ Srov. § 64 písm. d) a § 68 odst. 1 ZMPS.

⁹⁵ Pokorný, M.: K otázce uznávání cizích rozhodnutí na území České republiky, in Právní rozhledy, č. 6/1994, str. 185.

⁹⁶ Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 27.8.1987, sp.zn. Cpjf 27/86, K mezinárodnímu prvku při činnosti soudu a notářství, část 4.A. Uznání a výkon cizích rozhodnutí ve věcech rodinněprávních.

⁹⁷ Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 27.8.1987, sp.zn. Cpjf 27/86, K mezinárodnímu prvku při činnosti soudu a notářství, část 3.E. Věci rodinněprávní s mezinárodním prvkem.

5.1.4 Otázka uznání ostatních rozhodnutí

Pochybnosti někdy vyvolává skutečnost, že ZMPS se zmiňuje výslovně jen o uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových a o uznávání rozhodnutí ve věcech manželských a věcech určení otcovství, avšak nic neuvádí o rozhodnutích, která nejsou ani statusovými rozhodnutími uznávanými podle § 67 ZMPS ani rozhodnutími ve věcech majetkových uznávanými podle § 65 ZMPS.

Uvedené pochybnosti byly vyřešeny výkladovými závěry Nejvyššího soudu ČR⁹⁸. Podle tohoto právního závěru je třeba ohledně uznání pravomocných cizích rozhodnutí v jiných věcech, než které výslovně upravuje ZMPS vycházet z toho, že se uznávají za podmínek upravených v jeho ustanoveních § 63 s § 64 ZMPS a to způsobem obdobným s nakládáním s rozhodnutími ve věcech majetkových⁹⁹.

5.2 Opatření přijatá v souvislosti se vstupem ČR do Evropské unie

V souvislosti se vstupem České republiky do Evropské unie se od 1.5.2004 stala součástí právního řádu ČR také nařízení Brusel I a Brusel IIa, která obsahují pravidla pro uznávání a výkon rozhodnutí. I přesto, že nařízení jsou přímo účinná a mají přednost před vnitrostátní úpravou, bylo vhodné tuto skutečnost zohlednit ve vnitrostátní úpravě.

Stalo se tak drobnou adaptační novelou ZMPS¹⁰⁰, kterou byla dosavadní právní úprava doplněna o nový institut vykonatelnosti, který obě nařízení požadují. Vhodně byl zvolen postup minimálního zásahu do českého právního řádu, a to jednoduchým upravením konkrétního postupu pro použití

---

⁹⁸ Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 27.8.1987, sp.zn. Cpjf 27/86, K mezinárodnímu prvku při činnosti soudu a notářství.

⁹⁹ Pokorný, M.: K otázce uznávání cizích rozhodnutí na území České republiky, in Právní rozhledy, č. 6/1994, str. 185.

¹⁰⁰ Zák.č. 361/2004 Sb. změna zákona o mezinárodním právu soukromém a procesním, ze dne 20.5.2004.

institutu předvídaného zmíněnými nařízeními, tzv. řízení o exequatur, který byl dosud českým procesním normám neznámý¹⁰¹.

Za tímto účelem byl za stávající § 68 ZMPS vložen nový oddíl o třech paragrafech (§ 68a, § 68b a § 68c), který obecně upravil otázky související s uznáním a výkonem rozhodnutí justičních orgánů členských států Evropské unie.

K této adaptační novele ZMPS je možné uvést následující:

K § 68a ZMPS¹⁰²:

Zde novela ZMPS stanovila působnost tohoto paragrafu obecně, pro blíže neurčené předpisy Evropské unie a další mezinárodní smlouvy upravující otázku uznávání a prohlášení vykonatelnosti cizích rozhodnutí. Obecným odkazem je tak zajištěno, že v případě novelizace nařízení Brusel I nebo Brusel IIa, nebo přistoupením k další mezinárodní smlouvě nebude nutné přijímat zvláštní právní úpravu¹⁰³.

K § 68b ZMPS¹⁰⁴:

Tento paragraf upravuje možnost uznat cizí rozhodnutí ve zvláštním řízení. Řízení o uznání podle Bruselských nařízení je totiž zahajováno v podstatě pouze tehdy, namítne-li někdo, kdo má na věci právní zájem, neuznání soudního rozhodnutí. Obecně jsou totiž soudní rozhodnutí uznávána zcela neformálně a automaticky.

---

¹⁰¹ Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním, ze dne 13.11.2003, sněmovní tisk 512/0.

¹⁰² „§ 68a - Ustanovení tohoto oddílu se použijí v řízeních o uznání a výkonu cizích rozhodnutí, jiných veřejných listin a soudních smírů (dále jen "rozhodnutí"), v nichž se postupuje podle předpisu Evropských společenství nebo podle vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejíž ratifikaci dal Parlament souhlas, a již je Česká republika vázána (dále jen "mezinárodní smlouva").“

¹⁰³ Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním, ze dne 13.11.2003, sněmovní tisk 512/0.

¹⁰⁴ „§ 68b - Požádá-li strana podle předpisu Evropských společenství nebo mezinárodní smlouvy, aby o uznání rozhodnutí bylo rozhodnuto ve zvláštním řízení, rozhodne soud o uznání rozsudkem. Jednání nemusí nařizovat.“

V případě sporu o uznání rozhodnutí je však soud příslušný takový spor rozhodnout, a to vyslovením výroku o tom, zda se rozhodnutí uzná či nikoliv. K tomu může dojít buď jako řešení předběžné otázky v jiném soudním řízení, nebo jako samostatným řízením započatým na návrh účastníka.

Náležitosti takového řízení byly pouze upřesněny po formální stránce tak, aby byla zjištěna jednotnost soudní praxe¹⁰⁵.

K § 68c ZMPS¹⁰⁶:

Zde je upraven institut prohlášení vykonatelnosti a procesní postup při odvolání proti rozhodnutí, u nějž byl podán návrh na jeho výkon. Tento paragraf určuje postup soudu při prohlašování rozhodnutí za vykonatelná.

Z obou nařízení Rady vyplývá, že o nařízení výkonu rozhodnutí rozhodne soud teprve poté, co již kladně rozhodl o návrhu na prohlášení vykonatelnosti. Neupravením této otázky by zde hrozila možnost nejednotného postupu českých soudů s přímými dopady např. na efektivnost vykonávacího řízení.

ZMPS zde proto stanoví, že návrh na prohlášení vykonatelnosti lze podat současně s návrhem na nařízení výkonu rozhodnutí. V případě, že oprávněný tuto možnost zvolí a požádá zároveň o prohlášení vykonatelnosti i o samotný

---

¹⁰⁵ Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním, ze dne 13.11.2003, sněmovní tisk 512/0.

¹⁰⁶ „§ 68c - 1) Současně s návrhem na prohlášení vykonatelnosti může být podán i návrh na nařízení výkonu rozhodnutí nebo exekuce podle zvláštního právního předpisu. 2) V takovém případě rozhodne soud v jediném usnesení o obou návrzích samostatnými výroky, které musí být odůvodněny. Usnesení musí být odůvodněno, i když se rozhoduje jen o jednom z těchto návrhů.

(2) Postupoval-li soud podle odstavce 1 a je-li v předpisu Evropských společenství nebo mezinárodní smlouvě stanovena lhůta pro podání opravného prostředku proti rozhodnutí o uznání anebo o prohlášení vykonatelnosti cizích rozhodnutí, která je delší než lhůta stanovená zvláštním právním předpisem pro podání opravného prostředku proti rozhodnutí nařizujícímu výkon rozhodnutí nebo exekuci, platí tato delší lhůta i pro podání opravného prostředku proti rozhodnutí nařizujícímu výkon rozhodnutí nebo exekuci.

(3) Zkoumá-li odvolací soud důvody, pro něž lze cizí rozhodnutí neuznat, a tyto důvody nemohl dle příslušných předpisů Evropských společenství nebo mezinárodní smlouvy zkoumat soud v prvním stupni, pak, svědčí-li tyto důvody pro neuznání cizího rozhodnutí, odvolací soud zruší rozhodnutí soudu prvního stupně a rozhodne o zamítnutí návrhu.

(4) Rozhodnutí nemůže nabyt právní moci ve výroku nařizujícím výkon rozhodnutí nebo exekuci dříve než ve výroku, kterým se rozhodnutí prohlašuje za vykonatelné.“

výkon rozhodnutí, soud pak rozhodne o obou otázkách v jediném rozhodnutí samostatnými výroky. Právní moc výroku o nařízení výkonu rozhodnutí je ale vázána na právní moc výroku o prohlášení vykonatelnosti v tom smyslu, že výrok o nařízení výkonu rozhodnutí nenabude právní moci dříve, než výrok o prohlášení vykonatelnosti.

Dále bylo nutné upravit odvolací lhůty, které jsou podle nařízení delší, než obecně stanoví zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v aktuálním znění. Délky lhůt pro odvolání proti oběma možným výrokům byly proto sjednoceny a oproti občanskému soudnímu řádu prodlouženy na dobu jednoho měsíce, resp. dvou měsíců pro případ, že povinný nemá bydliště ve státě, ve kterém řízení probíhá.

Podáním odvolání proti rozhodnutí o prohlášení vykonatelnosti se ale běh odvolací lhůty pro podání odvolání proti rozhodnutí o nařízení výkonu rozhodnutí nestaví. V případě jejího marného uplynutí však nenabude usnesení právní moci ve výroku nařizujícím výkon rozhodnutí dříve, než soud rozhodne o odvolání proti prohlášení vykonatelnosti, resp. o opravném prostředku proti rozhodnutí o odvolání (srovnej čl. 44 nařízení Brusel I a čl. 34 nařízení Brusel IIa).

Ve třetím odstavci se ZMPS vypořádává se zvláštností odvolacího řízení, kdy podle obou nařízení nemůže prvoinstanční soud zkoumat důvody pro neuznání rozhodnutí. Tyto důvody jsou přezkoumatelné až v odvolacím řízení¹⁰⁷.

Institut prohlášení vykonatelnosti podle Bruselských nařízení je z hlediska vnitrostátní úpravy v ZMPS krokem zpět, když mezi uznáním a výkonem rozhodnutí zavádí ještě tento mezistupeň – exequatur a je tak komplikovanější než do té doby platná právní úprava. Stále zůstává otázkou, zda byla tato změna nezbytná, zejména též s ohledem na to, že v Evropské

---

¹⁰⁷ Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním, ze dne 13.11.2003, sněmovní tisk 512/0.

unii se do budoucna uvažuje o zrušení tohoto zvláštního řízení¹⁰⁸. Výkon rozhodnutí (vyjma rozhodnutí ve věcech manželství a ve věcech určení otcovství) totiž jak již bylo uvedeno výše, žádné řízení, či prohlášení vykonatelnosti nepotřebuje, rozhodnutí je uznané pouze tím, že se k němu přihlédne a je možné bezprostředně nařídit jeho výkon.

V oblasti úpravy pravomoci tuzemských soudů, která je rovněž předmětem obou nařízení, zůstalo ZMPS nezměněno.

5.3 Vývoj evropské úpravy v oblasti rodinného práva

Jak je z výše uvedeného zřejmé, ani oblast rodinného práva neunikla pozornosti Evropské komise. S původním cílem Evropské unie, vytvořením jednotného vnitřního trhu, má sice na první pohled jen málo společného a mohlo by se tak zdát, že jen těžko splní jednu z podmínek, které opravňují Evropskou unii k vydávání legislativních opatření, a to sice jejich nezbytnost k řádnému fungování vnitřního trhu.

Rozvoj jednotného vnitřního trhu je podmíněn zajištěním jedné ze čtyř základních svobod – zajištěním volného pohybu osob. Protože s migrací osob v rámci území Evropské unie souvisí i vznik a popřípadě zánik rodinných vazeb těchto osob, začala se Evropské unie zabývat také otázkami manželství, rozvodů, rodičovské zodpovědnosti a dědictví.

Případy z oblasti rodinného práva jsou totiž v soudní praxi jednou z nejfrekventovanějších oblastí sporů s mezinárodním prvkem, což přirozeně platí i ve vztahu k osobám ze členských států Evropské unie, zejména států sousedících s ČR¹⁰⁹.

---

¹⁰⁸ Pauknerová, M.: Evropské mezinárodní civilní procesní právo (Brusel I, Brusel IIa), Konference věnovaná kodifikaci soukromého práva, Část II., Příloha časopisu Právní fórum, 4/2006, str. 52.

¹⁰⁹ Pauknerová, M.: Evropské mezinárodní právo soukromé, 1. vydání, C.H.Beck, Praha 2008, str. 178.

5.4 Úmluva a Nařízení Brusel II

Jako první vznikla v této oblasti Úmluva ze dne 28. května 1998, která upravovala pravidla pro určení příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských. Úmluva byla uzavřena ještě před vstupem Amsterodamské smlouvy v platnost, tudíž ve formě subsidiární dohody. V této formě však úmluva nikdy nevzešla v platnost, její text byl přejat do Nařízení Brusel II¹¹⁰ a přizpůsoben tak, aby korespondoval s úpravou příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí obsaženou v nařízení Brusel I.

Nařízení Brusel II bylo použitelné i pro příslušníky třetích zemí, jestliže jejich svazky měly dostatečně silnou vazbu na území členského státu¹¹¹.

Nařízení Brusel II se použilo pro řízení týkající se rozvodu, rozluky nebo prohlášení manželství za neplatné a na rozhodnutí o rodičovské zodpovědnosti v případě, že s řízeními týkajícími se rozvodu, rozluky nebo prohlášení manželství za neplatné úzce souvisela.

Nevýhodou nařízení Brusel II bylo, že úprava rodičovské zodpovědnosti se týkala pouze těch případů, byla-li projednávána v souvislosti s rozvodovým řízením manželů – rodičů dětí. Omezovala se tedy pouze na úpravu rodičovské zodpovědnosti u těch dětí, jejichž rodiče byli manželi, a to pouze v souvislosti s rozpadem jejich manželství.

Mimo působnost nařízení Brusel II tak zůstala úprava rodičovské zodpovědnosti u těch dětí, jejichž rodiče nebyli manželi, nebo také úprava rodičovské zodpovědnosti k dětem v době po rozvodu manželství. Tato úprava tak fakticky diskriminovala zejména děti narozené mimo manželství¹¹².

---

¹¹⁰ Nařízení Rady (ES) č. 1347/2000 ze dne 29. května 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti obou manželů k dětem.

¹¹¹ Čl.8 preambule nařízení Brusel II.

¹¹² Knapová, J.: Nařízení Brusel II bis a některé otázky rodičovské zodpovědnosti, in Právní zpravodaj, 10/2006, str.10.

Z tohoto důvodu, a také na podnět Francie z 3. července 2000, předložila Komise v roce 2002 návrh nového znění nařízení Brusel IIa, které přejalo v podstatě v nezměněné podobě předchozí úpravu ustanovení týkajících se rozvodu manželství, ale které bylo rozšířeno v části obsahující problematiku rodičovské zodpovědnosti¹¹³.

Oproti předešlému nařízení Brusel II obsahoval návrh Brusel IIa tyto základní odlišnosti: rozšíření působnosti nařízení na všechna rozhodnutí týkající se rodičovské zodpovědnosti, zaručení práva dítěte být ve styku s oběma rodiči a předcházení únosům dětí rodiči v rámci Evropské unie¹¹⁴. Návrh byl přijat 27. listopadu 2003 jako nařízení Brusel IIa¹¹⁵.

5.5 Předmět úpravy nařízení

Od vstupu České republiky do Evropské unie se tak pro oblast soudní příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a věcech rodičovské zodpovědnosti, která byla doposavad upravena pouze v ZMPS a některých mezinárodních úmluvách, použije v rámci Evropské unie nařízení Brusel IIa. Jeho úkolem je zaplnit některé mezery, které vynecháním oblasti rodinného práva ze své úpravy vytvořilo nařízení Brusel I. Oblast úpravy použitelného práva v těchto řízeních zůstává aktuálním zněním nařízení Brusel IIa prozatím nedotčena¹¹⁶.

Rada však již uveřejnila návrh nařízení, kterým mají být do nařízení Brusel IIa novelou začleněny také kolizní normy pro určení rozhodného práva pro rozvod manželství. K tomuto podrobněji v článku 5.12 této práce.

---

¹¹³ Kapitán, Z.: Evropský justiční prostor ve věcech civilních, Část VII., Příslušnost, uznávání a výkon rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti, in Právní fórum, 8/2005, str. 281.

¹¹⁴ Knapová, J.: Nařízení Brusel II bis a některé otázky rodičovské zodpovědnosti, in Právní zpravodaj, 10/2006, str.10.

¹¹⁵ Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000.

¹¹⁶ Bogdan, M.: Concise Introduction to EU Private International Law, Europa Law Publishing, Gronigen, 2006.

5.5.1 Osobní a věcná působnost nařízení

Vymezení osobní a věcné působnosti nařízení Brusel IIa je úzce provázáno. Nařízení se vztahuje na subjekty (rodiče, resp. manžele a děti) vymezených druhů právních vztahů¹¹⁷. V článku 1 nařízení Brusel IIa stanoví, že se toto nařízení bez ohledu na druh soudu použije na ta občanskoprávní řízení, která se týkají rozvodu, rozluky, nebo prohlášení manželství za neplatné a která se dále týkají také otázek přiznání, výkonu, převedení a úplného, nebo částečného odnětí rodičovské zodpovědnosti.

V odst. 2 tohoto článku je pak uveden demonstrativní výčet těch právních otázek, které nařízení upravuje, následován dalším odstavcem s negativním vymezením věcí, ve kterých se nařízení neuplatní¹¹⁸.

Použití slova „soud“ v čl. 1 odst.1 neomezuje použití nařízení jen na situace, kdy o vymezené rodinně-právní věci rozhoduje soud. Soudem se podle nařízení má na mysli jakýkoliv orgán rozhodující ve vymezeném okruhu občanskoprávních vztahů¹¹⁹. Při posuzování aplikovatelnosti nařízení je proto na místě zaměřit se vždy spíše na obsah právního vztahu, než na orgán, do jehož pravomoci věc spadá.

V celé řadě členských států totiž tímto orgánem může být i správní úřad (zpravidla matriční), nebo například notář. Podmínkou tedy je, že se jedná o autoritativní rozhodnutí orgánu, který je nadán veřejnou mocí¹²⁰ (viz též rozsudek Evropského soudního dvora v článku 5.5.4 této práce).

---

¹¹⁷ Kapitán, Z.: Evropský justiční prostor ve věcech civilních, Část VII., Příslušnost, uznávání a výkon rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti, Právní fórum, č.8/2005, str. 282.

¹¹⁸ Knapová, J.: Nařízení Brusel II bis a některé otázky rodičovské zodpovědnosti, in právní zpravodaj, ročník VII., č.10/2006, str.11

¹¹⁹ Srovnej čl. 2 nařízení Brusel IIa.

¹²⁰ Kapitán, Z.: Evropský justiční prostor ve věcech civilních, Část VII., Příslušnost, uznávání a výkon rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti, Právní fórum, č.8/2005, str. 283.

5.5.2 Působnost nařízení pro otázky registrovaného partnerství

V souvislosti s vymezením použitelnosti nařízení na věci rozvodu, rozluky nebo prohlášení manželství za neplatné, může v některých členských státech vyvstat otázka, které z existujících forem legálně upraveného soužití dvou osob lze ještě podřadit pod pojem „manželství“ a tudíž pro případ ukončení tohoto svazku aplikovat nařízení Brusel IIa.

Podle výkladu má nařízení Brusel IIa na mysli pouze tradiční institut manželství, ne však další, manželství podobné instituty, jako je např. registrované partnerství osob stejného pohlaví. Otázkou ale zůstává, zda je nařízení použitelné pro rozvod manželství dvou osob stejného pohlaví, jak je například nyní upraveno v Holandsku, Belgii a Španělsku. Ačkoliv tyto státy používají pro označení obou druhů manželství stejné slovo, Evropský soudní dvůr by je ve své doktríně autonomního výkladu pravděpodobně odlišil¹²¹.

Ostatně na otázky spojené s různými formami registrovaného partnerství, jak jsou dnes v některých zemích Evropské unie upraveny, již odpovídal Evropský soudní dvůr ve věci Maruko¹²². V této věci Evropský soudní dvůr posuzoval předběžnou otázku položenou německým soudem v rámci projednávání sporu ohledně nároku pana Maruka na vdovecký důchod po smrti jeho partnera, se kterým uzavřel registrované partnerství.

Rozsudek byl vynesena za specifických podmínek daných německou právní úpravou a nelze ho tudíž zevšeobecňovat. Rozsudek však dává obecný signál do budoucna a z pohledu práva Evropské unie jej lze číst také v tom smyslu, že s registrovanými partnery je třeba zacházet stejně jako s manželi v situacích, které jsou upraveny právem Evropské unie a v nichž toto právo

---

¹²¹ Bogdan, M.: Concise Introduction to EU Private International Law, Europa Law Publishing, Gronigen, 2006, str.

¹²² Rozsudek Soudního dvora ze dne 1.4.2008, Farao Maruko proti Versorgungsanstalt der deutschen Bühnen, věc C-267/06.

zakazuje diskriminaci na základě sexuální orientace a vnitrostátní právo upravuje postavení manželů a registrovaných partnerů shodně¹²³.

Ve světle tohoto rozsudku tak lze očekávat rozšíření působnosti nařízení Brusel IIa i na ostatní druhy svazků osob stejného pohlaví.

5.5.3 Další okruhy působnosti

Další otázkou je, zda se Brusel IIa vztahuje také na řízení o určení, zda tu manželství je či není. Převažující názor se kloní k závěru, že tomu tak je, neboť výsledek řízení o neplatnost či řízení o tom, zda tu manželství je či není, je obdobný a ani z hlediska existující praxe uznání a výkonu není ani důvod rozlišovat kvalitu těchto dvou typů rozhodnutí¹²⁴.

Nařízení naopak neupravuje majetkové záležitosti, které souvisí s rozvodem manželství, jako je otázka výživného mezi manželi, či rozdělení společného jmění manželů. K rozhodování těchto otázek budou příslušné soudy určeny podle nařízení Brusel I.

Nařízení se rovněž nevztahuje na čistě církevní řízení a dohody.

5.5.4 Působnost v otázkách rodičovské zodpovědnosti

Koncepce rodičovské zodpovědnosti je v nařízení naopak upravena velmi široce, když se vztahuje na všechna práva a povinnosti, které se vztahují k dítěti, nebo k jeho majetku, a která jsou fyzické či právnické osobě svěřena rozhodnutím soudu, ze zákona nebo dohodou uznanou soudem¹²⁵.

---

¹²³ Judikatura Evropského soudního dvora, 5. ročník, číslo 5/2008, ASPI, Praha 2008, str. 392.

¹²⁴ Kapitán, Z.: Evropský justiční prostor ve věcech civilních, Část VII., Příslušnost, uznávání a výkon rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti, Právní fórum, č.8/2005, str. 283.

¹²⁵ Bogdan, M.: Concise Introduction to EU Private International Law, Europa Law Publishing, Gronigen, 2006.

Podle druhého odstavce prvního článku nařízení Brusel IIa se otázky rodičovské zodpovědnosti mohou zejména týkat práva péče o dítě a práva na styk s dítětem, poručnictví, opatrovnictví a podobných institutů, určení osoby, orgánu nebo jiného subjektu odpovědného za dítě či za jeho jmění, nebo pověřených zastupováním dítěte, umístění dítěte do pěstounské rodiny nebo ústavní péče a opatření k ochraně dítěte spojených se správou, zachováním a nakládáním se jměním dítěte.

V souvislosti s rodičovskou zodpovědností se Evropský soudní dvůr zabýval výkladem pojmu „občanskoprávní věci“ (srov. čl. 1 odst.1 nařízení Brusel IIa), na které se má nařízení vztahovat. Ve svém rozsudku¹²⁶ stanovil, že i jedině rozhodnutí, které nařizuje okamžité převzetí péče o dítě a jeho umístění mimo vlastní rodinu do pěstounské rodiny, spadá pod pojem „občanskoprávní věci“ ve smyslu tohoto ustanovení, pokud toto rozhodnutí bylo přijato v rámci pravidel veřejného práva na ochranu dítěte.

Zpřesnění působnosti nařízení ve vztahu k věcem rodičovské zodpovědnosti je provedeno negativním (taxativním) výčtem otázek, na které nařízení Brusel IIa nedopadá¹²⁷. Jsou jimi otázky určení, nebo popření otcovství, rozhodnutí o osvojení, preadopční opatření nebo neplatnost či zrušení osvojení, otázky určení příjmení a jména dítěte, dosažení zletilosti, správy jmění nebo dědictví a opatření přijatá v důsledku trestných činů spáchaných dětmi¹²⁸. Rovněž otázka vyživovací povinnosti není předmětem úpravy Bruselu IIa, ale spadá do oblasti nařízení Brusel I¹²⁹.

Vymezení okruhu vztahů, které zahrnuje rodičovská zodpovědnost, odpovídá přístupu tuzemského práva (srov. § 31 a násl. Zákona č. 94/1963 Sb., o rodině ve znění pozdějších předpisů). Přesto však lze výčet otázek v nařízení Brusel

---

¹²⁶ Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 27. listopadu 2007, Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce: Korkein hallinto-oikeus – Finsko, Věc C-435/06, Sbíрка rozhodnutí 2007.

¹²⁷ Kapitán, Z.: Evropský justiční prostor ve věcech civilních, Část VII., Příslušnost, uznávání a výkon rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti, Právní fórum, č.8/2005, str. 284.

¹²⁸ Srovnej čl. 1 odst. 3 nařízení Brusel IIa.

¹²⁹ Bogdan, M.: Concise Introduction to EU Private International Law, Europa Law Publishing, Gronigen, 2006.

IIa považovat, i z pohledu tuzemské praxe, za vhodný, neboť některé právní řády například pod rodičovskou zodpovědnost nepodřazují všechny otázky správy jmění dítěte apod.

Původní přístup nařízení Brusel II byl v úpravě rodičovské zodpovědnosti striktnější. Důvodem změny je, že po přijetí Amsterodamské a posléze také Niceské smlouvy byl kladen mnohem větší důraz na otázky sociální a lidskoprávní. Mnohé mechanismy nařízení Brusel IIa jsou také motivovány konstrukcemi známými z Úmluvy o právech dítěte (počínaje obecným principem nejvyššího blaha a konče například zcela konkrétními projevy práva dítěte být slyšeno)¹³⁰.

5.5.5 Působnost ve vztahu k osobám z nečlenských zemí

Nařízení neomezuje svoji aplikaci pouze na příslušníky Evropské unie žijící na území Unie. Použije se pro určení příslušnosti i ve vztahu k příslušníkům třetích zemí, za předpokladu, že existují dostatečně silné svazky s územím některého členského státu. Může se tak například použít i pro rozvod manželů, kteří jsou státními příslušníky nečlenských zemí a navrhovatel, na rozdíl od odpůrce, ani nemá své obvyklé bydliště na území některého členského státu¹³¹. Z takto širokého vymezení příslušnosti však může vyvstat problém, zda rozsudek členského státu týkající se účastníka ze třetí země bude právě v této třetí zemi bez problémů uznán.

5.5.6 Platnost a účinnost nařízení

Nařízení se použije ode dne 1. března 2005 ve všech členských státech s výjimkou Dánska¹³². V plném rozsahu se použije na příslušná soudní řízení zahájená po 1. březnu 2005¹³³. Nezbytnou podmínkou pro použití nařízení je

---

¹³⁰ Kapitán, Z.: Evropský justiční prostor ve věcech civilních, Část VII., Příslušnost, uznávání a výkon rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti, Právní fórum, č.8/2005, str. 283.

¹³¹ Bogdan, M.: Concise Introduction to EU Private International Law, Europa Law Publishing, Gronigen, 2006.

¹³² Srovnej čl. 72 nařízení Brusel IIa.

¹³³ Srovnej čl. 64 nařízení Brusel IIa.

samozřejmě také existence mezinárodního prvku, jako je např. obvyklé bydliště manželů či dítěte, nebo skutečnost, že je žádáno o uznání rozhodnutí jiného členského státu.

5.6 Kritéria pro určení příslušnosti

V druhé kapitole nařízení Brusel IIa jsou v prvním oddíle upravena pravidla pro určení příslušnosti pro rozhodování ve věcech manželských. Ve druhém oddíle stejné kapitoly jsou pak upravena pravidla pro určení příslušnosti v záležitostech rodičovské zodpovědnosti.

Nařízení Brusel IIa používá jako hlavní hraniční určovatel ke stanovení příslušnosti ve věcech rodičovské zodpovědnosti, ale rovněž i ve věcech manželských, kritérium obvyklého bydliště. Tento pojem byl zatím českému prvnímú řádu neznámý a jako velmi zajímavý se jeví i v kontextu evropského civilního procesu.

Před samotným rozborem jednotlivých kritérií pro určení příslušnosti, jak je pro věci manželské a následně pro věci rodičovské zodpovědnosti používá nařízení Brusel IIa, si dovolím zastavit se u podrobnějšího rozboru vnímání pojmu obvyklého bydliště v kontextu jednak nařízení Brusel IIa, ale rovněž i v kontextu pojetí mezinárodního práva soukromého.

5.6.1 *Obvyklé bydliště podle judikatury ESD*

V oblasti jurisdikčních norem přineslo nařízení Brusel IIa změny oproti úpravě příslušnosti podle ZMPS. Vnitrostátní právo totiž vychází ze státní příslušnosti, jakožto hlavního hraničního určovatele, zatímco nařízení Brusel IIa upřednostňuje v otázkách rodičovské zodpovědnosti modernější koncept obvyklého bydliště. Nařízení Brusel IIa používá státní příslušnost pouze ve velmi omezeném rozsahu v otázkách věcí manželských.

Výklad těchto hraničních určovatelů podléhá stejně jako výklad jakýchkoli jiných v nařízení uvedených institutů obecným pravidlům evropského práva.

Na základě čl. 234 písm. b) Smlouvy o ES je oprávněn právně závazný výklad unijních právních aktů podávat pouze Evropský soudní dvůr. Z jeho ustálené judikatury lze dovést následující interpretační pravidla:

- (i) za účelem zajištění jednotného výkladu ve všech členských státech Evropské unie je třeba jednotlivé instituty zakotvené v unijních právních aktech vykládat nezávisle na národním právu (viz autonomní výklad uvedený v článku 3.2 této práce);
- (ii) při výkladu jednotlivých institutů unijních právních aktů je nutné přihlížet k cílům daného právního aktu (teleologický výklad);
- (iii) přihlíženo musí být dále i k systematickému uspořádání právních aktů a k jednotlivým jazykovým verzím (systematický a jazykový výklad).

Judikatura Evropského soudního dvora má tedy vzhledem k výše uvedenému při aplikaci nařízení mimořádný význam.

Jedním z nejnovějších a také nejvíce očekávaných rozhodnutí v souvislosti s pojmem obvyklého bydliště užívaným v nařízení Brusel IIa je rozsudek Soudního dvora ve věci „A“¹³⁴, který se týkal otázky přemístění obvyklého bydliště dětí.

Podle bodu 12 odůvodnění k nařízení Brusel IIa má být příslušnost ve věcech rodičovské zodpovědnosti formulována s ohledem na nejlepší zájem dítěte, zejména na blízkost. To znamená, že příslušným by měl být především soud členského státu Evropské unie, ve kterém má dítě své obvyklé bydliště.

Z uvedeného je zřejmé, že každý soud, kterému je předložena žádost o vydání rozhodnutí, v první řadě zkoumá, kde se nachází obvyklé bydliště dítěte. Definice, či alespoň podrobnější vodítko pro definování tohoto pojmu je proto v souvislosti s nařízením Brusel IIa klíčová.

---

¹³⁴ Rozsudek Soudního dvora (třetího senátu) ze dne 2. dubna 2009, případ „A“. Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce: Korkein hallinto-oikeus – Finsko, věc C-523/07.

V samotném nařízení Brusel IIa však žádná definice obvyklého bydliště dítěte uvedena není. Soudy členských států Evropské unie i široká právní veřejnost proto s napětím očekávaly rozuzlení, které pro jejich praxi přinese rozsudek ve věci „A“.

(i) pojem obvyklé bydliště:

Termín obvyklého bydliště není termínem vytvořeným Evropskou unií, ale jedná se o významný hraniční určovatel, který je používán již několik desetiletí v rámci pravidel právní úpravy celého mezinárodního prostoru.

Pojem obvyklého bydliště vnesla do oblasti mezinárodního práva soukromého Haagská konference, která jej začala používat jako hraniční určovatel namísto domicilu a státní příslušnosti. Nejdříve se obvyklé bydliště používalo jako kolizní kritérium pro určování rozhodného práva a později se ujalo také v oblasti mezinárodního civilního procesu jako kritérium pro stanovení mezinárodní příslušnosti soudů. Z haagských úmluv se toto kritérium poměrně rychle rozšířilo i do jiných mezinárodních smluv a zejména do práva Evropské unie, a rovněž i do nařízení Brusel IIa.

Pojem obvyklého bydliště byl prosazen také proto, aby se mohl bez jakýchkoliv předsudků ujmout jeho autonomní mezinárodní výklad, nezávislý na právním řádu jakéhokoliv smluvního státu a aby tak existoval široce a univerzálně použitelný hraniční určovatel.

Tohoto cíle by však nebylo možné dosáhnout prostřednictvím aplikace kritéria domicilu, který je tradiční součástí anglického práva, v trochu jiné podobě amerického práva a ve zcela odlišné podobě je součástí i kontinentálního práva. Domicil je navíc různě vnímán i právními řády jednotlivých zemí kontinentálního práva¹³⁵.

---

¹³⁵ Zavadilová M., Turoňová, J.: Pravidla určování mezinárodní soudní příslušnosti dle nařízení Brusel II bis ve světle nejnovější judikatury Evropského soudního dvora, Právní rozhledy č. 7/2010, str. 248.

Pro podporu jednotného výkladu pojmů používaných v rámci Haagské konference zřídila Haagská konference databázi INCADAT, která umožňuje nahlédnout do judikatury soudů smluvních států, jež se vztahuje k Haagské úmluvě z roku 1980 o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí. Tato databáze obsahuje množství rozhodnutí, které se dotýkají institutu obvyklého bydliště dítěte, zejména rozhodnutí pocházejících ze zemí systému common law¹³⁶.

Podobně také Evropská unie zřídila databázi JURE¹³⁷, která v současné době obsahuje vybraná rozhodnutí členských států k nařízení Brusel I, ale počítá se i s vložení rozhodnutí k nařízení Brusel IIa.

Pro výklad pojmu obvyklé bydliště v kontextu nařízení Brusel IIa je však nejdůležitější sledovat judikaturu Evropského soudního dvora, jehož prvním rozhodnutím k pojmu obvyklé bydliště v kontextu nařízení Brusel IIa je právě rozsudek ve věci „A“.

Haagská konference nikdy obvyklé bydliště nedefinovala, a to úmyslně. Hlavním důvodem vždy byla a doposud je skutečnost, že koncepce obvyklého bydliště vyjadřuje faktický vztah mezi určitou osobou a místem, nikoliv vztah v právním smyslu. Výklad tohoto pojmu tak nesmí svazovat žádná předem stanovená pravidla, která by se nebyla schopna přizpůsobit všem reálně vzniklým situacím a vytvářela tak pouze právní fikci.

Jak Haagské úmluvy, tak i nařízení Brusel IIa vědomě upouštějí od definování obvyklého bydliště, jelikož v případě obvyklého bydliště záleží na skutečném místě, kde jsou soustředěny životní zájmy dané osoby (dospělého či dítěte) a které je nutné zjistit podle všech relevantních skutečností, nikoliv jako v případě právně formulovaného domicilu.

---

¹³⁶ Zavadilová M., Turoňová, J.: Pravidla určování mezinárodní soudní příslušnosti dle nařízení Brusel II bis ve světle nejnovější judikatury Evropského soudního dvora, Právní rozhledy č. 7/2010, str. 248.

¹³⁷ V anglickém jazyce dostupná na: http://ec.europa.eu/civiljustice/jure/search_en.cfm.

Při interpretaci pojmu obvyklé bydliště je důležitý především sémantický výklad. Z tohoto důvodu je velmi zavádějící překlad obvyklé bydliště používaný v nařízení Brusel IIa, jelikož s bydlištěm osoby nemá tento pojem nic společného, resp. nic společného mít nemusí. Vhodnější by byl překlad obvyklý pobyt, který nenabádá k domněnce, že osoba se v daném místě zdržuje vždy s úmyslem bydlet zde trvale, neboť rozhodující je objektivní charakter tohoto konceptu.

Pobyt zde nemá zdůrazňovat pouhou fyzickou přítomnost osoby na určitém místě, jelikož svou roli sehrává také časové hledisko. Dotčená osoby musí na daném místě pobývat delší dobu, nejen dočasně, a nejen náhodně. Přívlastek obvyklý dále naznačuje, že doba strávená na tomto místě může být přerušovaná.

U většiny malých dětí lze předpokládat, že jejich obvyklé bydliště bude stejné jako u jejich rodičů. U starších dětí, které sice žijí s rodiči, ale navštěvují školu v cizině, se může stát, že jejich obvyklé bydliště bude v tomto jiném státě¹³⁸.

Obvyklé bydliště by tak mělo být vykládáno pragmaticky, pouze v závislosti na skutečné situaci. Soudy smluvních států by proto neměly přihlížet k právnímu konceptu daného pojmu, který se v jejich právním řádu případně vytvořil. Ve většině států Evropské unie obvyklé bydliště definováno není, jelikož je státy ponechaly k interpretaci soudům v kontextu jednotlivých mezinárodních smluv a právních instrumentů evropského práva.

(ii) obvyklé bydliště, bydliště, domicil a trvalý pobyt:

Pojem obvyklé bydliště není možné ztotožňovat s pojmy bydliště, domicil či trvalý pobyt. Každý z těchto pojmů vyjadřuje kvalitativně odlišný vztah osoby k určitému místu. Není však vyloučené, aby byly v jednom místě.

---

¹³⁸ Zavadilová M., Turoňová, J.: Pravidla určování mezinárodní soudní příslušnosti dle nařízení Brusel II bis ve světle nejnovější judikatury Evropského soudního dvora, Právní rozhledy č. 7/2010, str. 248.

Bydliště, stejně jako obvyklé bydliště, vyjadřuje vztah mezi osobou a určitým místem. Tento vztah je založen tím, že osoba má k určitému místu skutečný vztah. Stejně jako u obvyklého bydliště, nejedná se o vztah v právním smyslu. Oproti obvyklému bydlišti je zde však rozdíl v úmyslu dotčené osoby žít v daném místě. Charakter bydliště je proto subjektivní, zatímco charakter obvyklého bydliště je objektivní. Velmi často se však budou obě místa shodovat.

Zatímco domicil můžeme chápat v několika rovinách. Předně se jedná o tradiční institut anglického práva, jehož existence je založená na zvykovém právu a judikatuře anglických soudů. V tomto systému neexistuje jeho jednotná definice, avšak podle převažujícího názoru jde o místo, kde se osoba usadí se záměrem setrvat zde po předem neurčenou dobu, či o místo, které je trvalým domovem určité osoby, či je alespoň dle práva daném státu za takové považováno.

Oproti obvyklému bydlišti, jehož charakter je faktický, je domicil konceptem právním. Jeho povaha jakožto anglosaského institutu je však natolik specifická, že konkrétní srovnání s obvyklým bydlištěm je principiálně velmi obtížné¹³⁹.

Domicil se dále vyskytuje v právních řádech kontinentálních evropských států, jako např. ve Švýcarsku, Francii, Nizozemí, Německu a Španělsku. V těchto zemích však není chápán v jeho tradiční anglické podobě, ale splňuje spíše účely v rámci správního práva. Jeho koncepce je velmi podobná koncepci bydliště, tak jak je tato koncepce popsána výše. V každé zemi má však pojem domicilu svá vlastní specifika, přičemž v některých zemích je domicil dokonce přímo definován (například ve Švýcarsku) a v jiných vychází pouze z judikatury soudů.

---

¹³⁹ Zavadilová M., Turoňová, J.: Pravidla určování mezinárodní soudní příslušnosti dle nařízení Brusel II bis ve světle nejnovější judikatury Evropského soudního dvora, Právní rozhledy č. 7/2010, str. 249.

Domicil se uplatnil také jako kritérium pro stanovení mezinárodní příslušnosti soudů v nařízení Brusel I, kde však odpovídá spíše kontinentálnímu konceptu. Pro stanovení domicilu však nařízení Brusel I odkazuje na vnitrostátní právo jednotlivých států. Každý členský stát Evropské unie si proto musel zvolit vlastní definici či vodítko pro stanovení domicilu fyzických osob, a to i ty státy, které do té doby domicil ve svých právních řádech nevyužívaly¹⁴⁰.

Trvalý pobyt je pak typickým příkladem právního konceptu, který se prokazuje pouze na základě výpisu z evidence obyvatel a nemusí mít nic společného se skutečným pobytem osoby v určitém místě¹⁴¹.

(iii) spor ve věci „A“:

V tomto případě řešeném Evropským soudním dvorem se jednalo o matku se třemi dětmi, kteří společně s nevlastním otcem dětí žili ve Finsku. Dvě z dětí zde byly již jednou převzaty do péče státu z důvodu násilí ze strany jejich nevlastního otce. Toto opatření však bylo později pozastaveno. V prosinci roku 2001 se všichni usadili ve Švédsku, kde do roku 2005 žili.

V létě roku 2005 odjeli strávit prázdniny do Finska, kde nakonec zůstali, přičemž bydleli v obytných vozech v kempech, aniž by děti chodily do školy. Na konci října podala matka dětí u orgánů sociální péče ve Finsku žádost a ubytování, avšak posléze odjela zpět do Švédska a děti zanechala ve Finsku v péči sestry jejich nevlastního otce.

Dne 16.11.2005 přijal místní sociální orgán vůči dětem opatření na základě zákona č. 683/1983, podle jehož § 16 *musí sociální orgán obce přijmout*

---

¹⁴⁰ Nejvyšší soud ČR vyjádřil své stanovisko k domicilu v usnesení č. 444/2004 takto: „Domicil pro účely nařízení Brusel I se vyznačuje následujícími prvky:

- (i) jde o místo faktického pobytu fyzické osoby (o konkrétní obec, město i městskou část), kde má fyzická osoba zejména svůj byt, rodinu, zaměstnání;
- (ii) bydliště (domicil) není totéž, co trvalý pobyt;
- (iii) fyzická osoba má v úmyslu se na tomto místě trvale zdržovat.

¹⁴¹ Zavadilová M., Turoňová, J.: Pravidla určování mezinárodní soudní příslušnosti dle nařízení Brusel II bis ve světle nejnovější judikatury Evropského soudního dvora, Právní rozhledy č. 7/2010, str. 249.

opatření k okamžité pomoci, pokud podmínky, v nichž jsou dítě či mladiství vychováváni, ohrožují či nezajišťují jejich zdraví, či vývoj.

Děti tak byly neprodleně převzaty do péče ve Finsku a umístěny do pěstounské rodiny z důvodu, že byly opuštěné. Matka a nevlastní otec se vzápětí domáhali zrušení tohoto rozhodnutí, avšak dne 15.12.2005 byl jejich návrh zamítnut.

Matka podala u místního soudu (*Kuopion hallinto-oikeus*) žalobu, ve které se domáhala zrušení rozhodnutí a navrácení dětí zpět do její péče. Soud však napadená rozhodnutí potvrdil a uvedl, že sociální orgán postupoval v rámci svých pravomocí a dodal, že životní podmínky dětí vážně ohrožovaly jejich psychický stav, zdraví a vývoj. Podle přesvědčení soudu dětem převzetí do péče a jejich umístění do náhradní rodiny umožnilo získat nezbytnou psychiatrickou péči a možnost školní docházky, jakož i bezpečné a stabilní prostředí.

V odvolání podaném matkou proti tomuto rozhodnutí matka namítla nedostatek pravomoci finských soudů, neboť děti jsou švédskými státními občany a mají již delší dobu ve Švédsku trvalé bydliště. Podle přesvědčení matky tak věc spadá do příslušnosti švédských soudů.

Nejvyšší správní soud ve Finsku, jemuž bylo toto odvolání předloženo, se rozhodl přerušit řízení a položit Evropskému soudnímu dvoru předběžnou otázku týkající se opatření, jež jsou ve finském právním řádu kvalifikována jako veřejnoprávní opatření, dále předběžnou otázku týkající se výkladu pojmu obvyklé bydliště a nakonec předběžnou otázku ohledně pravomoci k vydávání předběžných opatření soudem, jenž není příslušný ve věci samé.

Z uvedených předběžných otázek se k výkladu pojmu vztahuje následující otázka: *„Jakým způsobem je z hlediska práva Evropské unie nutné vykládat pojem obvyklé bydliště v čl. 8, odst. 1 ve spojení s čl. 13 odst. 1 nařízení Brusel IIa, zejména v případě, že se trvalé bydliště dítěte nachází v jednom*

členském státě, avšak dítě pobývá v jiném členském státě a bydliště často mění?“

Předmětem předběžné otázky položené Evropskému soudnímu dvoru je tak odlišení pojmu obvyklého bydliště od pouhé přítomnosti dítěte v členském státě za situace, kdy známe trvalé bydliště dítěte, ale jeho faktické bydliště se často mění. Úlohou Evropského soudního dvora v tomto případě mělo být pokusit se stanovit hranici a pomocná kritéria pro určení stavu, kdy pobyt dítěte na určitém místě zakládá již jeho obvyklé bydliště a kdy je ještě pouhou přítomností dítěte na daném místě.

(iv) k předběžné otázce:

Generální advokátka ve svém stanovisku ze dne 29.1.2009 upozornila, že od obvyklého bydliště je nutné odlišit pouhou přítomnost dítěte v členském státě, která je předpokládána v čl. 13 nařízení Brusel IIa. Přítomnost dítěte v členském státě Evropské unie sice zakládá blízkost k tamním soudům, ovšem nemá tutéž kvalitu jako obvyklé bydliště. Článek 13 nařízení Brusel IIa odkazující na přítomnost dítěte v daném státě sice propůjčuje soudům mezinárodní příslušnost, ale ta je ovšem subsidiární a uplatní se pouze tehdy, když není možné zjistit obvyklé bydliště dítěte v jiném státě.

Článek 8 odst.1 nařízení Brusel IIa naopak obsahuje základní pravidlo pro určení příslušnosti podle nařízení, které stanoví, že příslušnost soudů členského státu ve věci rodičovské zodpovědnosti se stanoví podle místa, kde se nachází obvyklé bydliště dítěte v době podání žaloby.

V případě rozsudku ve věci „A“ jde tak o to, jestli se obvyklé bydliště dětí přesunulo k rozhodnému okamžiku ze Švédska do Finska, jehož orgány začaly o dětech rozhodovat, či nikoliv¹⁴².

---

¹⁴² V tomto případě však není zcela zřejmé, jaký má být rozhodný okamžik, tj. podání návrhu, jelikož finský správní orgán konal bez návrhu. Podle bodu 39 stanoviska generální advokátky Juliane Kokott ze dne 29.1.2009 by jako rozhodné jednání mohlo přicházet v úvahu zejména nařízení převzetí dětí do péče ze dne 16.11.2005, protože prostřednictvím tohoto opatření jednaly orgány poprvé s účinkem navenek. Jde tedy o to, aby finský soud posoudil existenci obvyklého bydliště dětí na území Finska k tomuto datu.

Důležitými informacemi ve vztahu k danému případu jsou zejména ty, že (i) děti odjely do Finska pouze na prázdniny, (ii) ve Finsku sice zůstaly, ale nechodily zde do školy a pouze kočovaly, (iii) uměly jeden z úředních finských jazyků a (iv) matka dětí požádala finské úřady dne 30.10.2005 o ubytování.

Evropský soudní dvůr v rozsudku neurčil, zda k přemístění obvyklého bydliště došlo. Odpověděl pouze na položenou předběžnou otázku finského soudu, když uzavřel, že: *„Pojem obvyklé bydliště musí být vykládán v tom smyslu, že toto bydliště odpovídá místu, které vykazuje určitou integraci dítěte v rámci sociálního a rodinného prostředí. Za tímto účelem musí být přihlédnuto zejména k trvání, pravidelnosti, podmínkám a důvodům pobytu na území členského státu a přestěhování rodiny do tohoto státu, státní příslušnosti dítěte, místu a podmínkám školní docházky, jazykovým znalostem, jakož i rodinným a sociálním vazbám dítěte v uvedeném místě. Vnitrostátnímu soudu přísluší určit místo obvyklého bydliště s přihlédnutím ke všem konkrétním skutkovým okolnostem v každém jednotlivém případě.“*

Evropský soudní dvůr, podobně jako Haagská konference, zdůraznil princip, podle kterého není možné vykládat pojem obvyklé bydliště s ohledem na vnitrostátní právo jednotlivých členských států, ale že je nutné vykládat jej autonomně a jednotně v celém prostoru Evropské unie.

Evropský soudní dvůr tak zdůraznil stejné stanovisko, které již před mnoha lety předložila Haagská konference. Evropský soudní dvůr také dodal, že správný výklad daného pojmu je nutné nalézt s přihlédnutím k souvislostem daného ustanovení a k cíli sledovanému dotčenou právní úpravou. Akcentoval tak zejména bod 12 preambule nařízení Brusel IIa, který zdůrazňuje nejlepší zájem dítěte při určení příslušnosti ve věcech rodičovské zodpovědnosti, a tím je zejména blízkost.

Evropský soudní dvůr poskytl ve svém rozhodnutí jakési vodítko pro posouzení obvyklého bydliště dítěte. Toto vodítko je však použitelné pouze

ve vztahu k čl. 8 odst. 1 nařízení Brusel IIa¹⁴³, a naopak není použitelné v ostatních oblastech mezinárodního práva soukromého, např. ve vztahu k dospělým osobám¹⁴⁴.

Nejdůležitějším prvkem tohoto vodítka je, že obvyklé bydliště dítěte nelze určit na základě pouhé přítomnosti dítěte v členském státě. Je nutné zohlednit i další skutečnosti, které mohou nasvědčovat tomu, že tato přítomnost nemá pouze dočasnou či příležitostnou povahu a že dále odráží určitou míru začlenění dítěte do sociálního a rodinného prostředí.

Zejména musí být přihlédnuto k trvání, pravidelnosti, podmínkám a důvodům pobytu na území členského státu, k trvání pravidelnosti, podmínkám a důvodům přestěhování rodiny do tohoto státu, ke státní příslušnosti dětí, k místu a podmínkám školní docházky, jazykovým znalostem a k rodinným a sociálním vazbám dítěte v uvedeném státě.

Jak dále uvedla generální advokátka, záměr rodičů usadit se s dítětem v jiném členském státě, který se projevuje určitými hmatatelnými opatřeními, jako jsou koupě či pronájem bytu, může být ukazatelem změny obvyklého bydliště. V daném případě může být tímto ukazatelem podání žádosti o přidělení sociálního bydlení ve Finsku.

Podle Evropského soudního dvora není dále vyloučeno, aby soud dospěl k závěru, že není možné určit stát, v němž se obvyklé bydliště dítěte nachází¹⁴⁵, a že by proto bylo v daném případě možné, aby soud určil svou příslušnost na základě přítomnosti dítěte podle čl. 13 nařízení Brusel IIa¹⁴⁶.

---

¹⁴³ Čl. 8 odst. 1 nařízení Brusel IIa: Soudy členského státu jsou příslušné ve věci rodičovské zodpovědnosti k dítěti, které má v době podání žaloby obvyklé bydliště na území tohoto členského státu.

¹⁴⁴ Zavadilová M., Turoňová, J.: Pravidla určování mezinárodní soudní příslušnosti dle nařízení Brusel II bis ve světle nejnovější judikatury Evropského soudního dvora, Právní rozhledy č. 7/2010, str. 250.

¹⁴⁵ Viz. bod č. 43 odůvodnění rozsudku.

¹⁴⁶ Čl. 13 odst. 1 nařízení Brusel IIa: V případě, že nelze zjistit obvyklé bydliště dítěte podle článku 12, jsou příslušné soudy členského státu, v němž se dítě nachází.

Pojem obvyklého bydliště tak stále zůstal nedefinován. Není to však nijak překvapivý výsledek s ohledem na to, že nařízení Brusel IIa, ani žádná haagská úmluva definici obvyklého bydliště neobsahují a ani sama Haagská konference nechce tuto definici poskytnout.

Stejně jako doposud je nutné obvyklé bydliště dítěte určovat na základě souhrnu konkrétních skutkových okolností každého jednotlivého případu a je na soudu, aby ve světle uvedených kritérií a na základě celkového posouzení určil místo obvyklého bydliště dítěte.

Obvyklé bydliště tak zůstává živým a otevřeným pojmem, který není svázán žádnými předem stanovenými pravidly. Obvyklé bydliště je kategorie, která stále mapuje skutečný život konkrétní osoby, ať už dítěte, či dospělého¹⁴⁷.

5.6.2 *Obecná příslušnost ve věcech manželských*

Nařízení Brusel IIa rozlišuje pro řízení o rozvodu, rozluce a prohlášení manželství za neplatné mezi obecnou příslušností a zbytkovou příslušností. Článek 3 odst. 1 nařízení Brusel IIa definuje s pomocí odkazů na bydliště a státní příslušnost ty hraniční určovatele, které slouží jako základ pro určení obecné příslušnosti pro řízení o rozvodu, rozluce a neplatnosti manželství.

Těmito faktory jsou:

- (a) obvyklé bydliště manželů;
- (b) poslední obvyklé společné bydliště manželů, pokud zde jeden z manželů stále bydlí;
- (c) bydliště odpůrce;
- (d) obvyklé bydliště alespoň jednoho z manželů v případě podání společného návrhu;

---

¹⁴⁷ Zavadilová M., Turoňová, J.: Pravidla určování mezinárodní soudní příslušnosti dle nařízení Brusel II bis ve světle nejnovější judikatury Evropského soudního dvora, Právní rozhledy č. 7/2010, str. 250.

- (e) bydliště ve státě, ve kterém navrhovatel žil nejméně jeden rok bezprostředně před tím, než podal k soudu tohoto státu návrh na zahájení řízení;
- (f) bydliště ve státě, v němž navrhovatel bydlel po dobu nejméně šesti měsíců předcházejících podání návrhu na rozvod manželství, je-li navrhovatel současně též státním občanem daného státu, nebo v případě Velké Británie a Irska zde má domicil; a
- (g) shodná státní příslušnost obou manželů, nebo domicil v případě Velké Británie a Irska.

Pořadí jejich uvedení v nařízení Brusel IIa neznamenaá prioritu jejich použití, uplatní se rovnocenně, bez ohledu na jejich pořadí. Hierarchizace hraničních určovatelů byla ostatně rovněž odmítnuta v rozsudku Hadadi, jak je blíže popsán u písmene (g) tohoto článku.

Výše uvedená kritéria pro určení příslušnosti určují členský stát, jehož soudy jsou příslušné k rozhodování ve věci. Nařízení Brusel IIa se samozřejmě nezabývá určením příslušnosti uvnitř daného státu¹⁴⁸.

K písmenům (a) a (b):

Kritériem pro určení příslušnosti podle tohoto odstavce je obvyklé bydliště účastníka, případně poslední obvyklé společné bydliště manželů. Co je míněno pojmem „bydliště“ nařízení Brusel IIa nedefinuje, pro tento pojem se použije autonomní výklad, jak jej dotváří ve svých rozhodnutích Soudní dvůr¹⁴⁹, jakožto stálé a obvyklé centrum životních zájmů osoby, zvolené s úmyslem trvalosti jeho existence (viz rozsudek Evropského soudního dvora ve věci „A“ v článku 5.6.1 této práce).

V nařízení Brusel IIa je u pojmu bydliště oproti úpravě v nařízení Brusel I použit termín „obvyklý“. Volbou tohoto adjektiva se tak požadavek relativní

---

¹⁴⁸ Bogdan, M.: Concise Introduction to EU Private International Law, Europa Law Publishing, Gronigen, 2006.

¹⁴⁹ Např. ve vztahu k tomuto nařízení v rozsudku Soudního dvora (třetího senátu) ze dne 16. července 2009, Laszlo Hadadi (Hadady) proti Csilla Marta Mesko, épouse Hadadi (Hadady), věc C-168/08.

stálosti určitého místa jako bydliště vytrácí. Tato změna by mohla mít negativní následek v podobě *forum shoppingu*, kdy v rámci Evropské unie bude možné měnit bydliště s cílem účelově využít možnosti podat návrh na rozvod ve státě, jehož úprava je pro manžele nebo jednoho z nich výhodnější, a to s ohledem na okolnosti časové i věcné¹⁵⁰.

Velmi významnou roli při podání návrhu jednoho z manželů na rozvod manželství může rovněž být i úprava majetkových poměrů manželů při ukončení manželství.

Česká republika je jedním ze států, kde otázka „viny“ rozpadu manželství nesouvisí s úpravou majetkových poměrů v době po rozvodu. Podle práva některých členských států Evropské unie (např. Francie), však určení viníka rozpadu manželství zásadně ovlivní podíl, který onen „viník“ obdrží po rozvodu ze společného majetku obou manželů.

Nelze se tak divit snaze takových případných „viníků“ rozpadu manželství zahájit rozvodové řízení ve státě, jehož hmotněprávní úprava rozvodu nemá pro dotyčného tak negativní důsledky.

K písmenům (a) až (f):

U těchto hraničních určovatelů je rozhodujícím kritériem obvyklé bydliště obou, případně některého z manželů. V souladu s těmito ustanoveními nařízení Brusel IIa tak lze založit příslušnost soudů členského státu Evropské unie i u těch účastníků řízení, kde žádný z nich není občanem členského státu Evropské unie¹⁵¹.

---

¹⁵⁰ Kapitán, Z.: Evropský justiční prostor ve věcech civilních, Část VII., Příslušnost, uznávání a výkon rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti, Právní fórum, č.8/2005, str. 284.

¹⁵¹ Stone, P.: EU Private International Law, Harmonization of Laws, Edgar European Law, Cheltenham, UK, Northampton, MA, USA, 2006, str. 392.

K písmenu (g):

Pro podání návrhu u soudu určeného podle státní příslušnosti je nezbytné, aby státními příslušníky dotčeného státu byli oba manželé. Stejná podmínka se uplatní i pro domicil, který se pro tyto účely vykládá podle právních řádů Spojeného království a Irska. Otevřenou zůstala otázka dvojího občanství některého, případně obou manželů.

5.6.3 Rozsudek ve věci Hadadi

V rozsudku Hadadi¹⁵² měl Evropský soudní dvůr příležitost zabývat se výkladem pojmu státní příslušnost v kontextu věcí manželských.

(i) použití pojmu státní příslušnost:

Státní příslušnost je, na rozdíl od pojmu obvyklého bydliště, tradičním hraničním určovatelem kolizních i jurisdikčních norem v oblasti rodinněprávních vztahů, a přestože je postupně nahrazována faktickými koncepty, zejména výše uvedeným obvyklým bydlištěm, stále je s ní počítáno jak v předpisech vnitrostátních, tak i v evropském právu a v mezinárodních smlouvách¹⁵³.

V nařízení Brusel IIa se státní příslušnost uplatní ve věcech manželských jako doplňkové kritérium ve vztahu k obvyklému bydlišti navrhovatele (viz bod (f) výše), jako hlavní kritérium se uplatní pouze v případě společné státní příslušnosti obou manželů (viz bod (g) výše).

Přestože státní příslušnost vyjadřuje bezpochyby vztah osoby k určitému státu, má v kontextu rodinněprávních vztahů své deficity. Jelikož se jedná o koncept právní, nemusí vždy odpovídat faktické situaci.

---

¹⁵² Rozsudek Soudního dvora (třetího senátu) ze dne 16. července 2009, Laszlo Hadadi (Hadady) proti Csilla Marta Mesko, épouse Hadadi (Hadady), věc C-168/08.

¹⁵³ Zavadilová M., Turoňová, J.: Pravidla určování mezinárodní soudní příslušnosti dle nařízení Brusel II bis ve světle nejnovější judikatury Evropského soudního dvora, Právní rozhledy č. 7/2010, str. 250.

V době, kdy se v rámci Evropské unie mohou volně pohybovat a zakládat nová bydliště mimo svůj původní domovský stát, nemusí hraniční určovatel navázaný na státní bydliště vždy odpovídat potřebám těchto osob a jejich legitimnímu očekávání. Nepraktický je také fakt, že jedna osoba může být státním příslušníkem více států, nebo dokonce může být bez státní příslušnosti. O tom, že státní příslušnost nemusí být vždy bezproblémově aplikovatelným hraničním určovatelem, svědčí i případ Hadadi¹⁵⁴.

(ii) skutkové okolnosti případu:

Pan Iaszlo Hadadi a paní Csilla Marta Mesko byli oddáni v roce 1979 v Maďarsku, odkud rok poté emigrovali do Francie, kde v roce 1985 nabyli státní příslušnost. V roce 2002 podal pan Hadadi návrh na rozvod manželství v Maďarsku, kde bylo manželství rozsudkem ze dne 4.5.2004 pravomocně rozvedeno.

Bez ohledu na rozvodové řízení probíhající v Maďarsku, o kterém se paní Mesko údajně dozvěděla s půlročním zpožděním, bylo na její návrh zahájeno rozvodové řízení i ve Francii.

V listopadu 2005 francouzský soud vyslovil nepřipustnost návrhu, opravným prostředkem se však paní Mesko domohla zrušení tohoto rozhodnutí o nepřipustnosti. Odvolací soud zde argumentoval tím, že maďarský rozsudek o rozvodu nemůže být ve Francii uznán, a návrh na zahájení rozvodového řízení ve Francii je proto přípustný.

Proti tomuto rozhodnutí podal pan Hadadi opravný prostředek k francouzskému *Cour de Cassation*, ve kterém odvolacímu soudu vytýkal, že vyloučil příslušnost maďarského soudu pouze na základě čl. 3 odst. 1 písm. a) nařízení Brusel IIa, týkajícího se obvyklého bydliště manželů, aniž by zjišťoval, zda tato příslušnost maďarského soudu mohla vyplývat

---

¹⁵⁴ Zavadilová M., Turoňová, J.: Pravidla určování mezinárodní soudní příslušnosti dle nařízení Brusel II bis ve světle nejnovější judikatury Evropského soudního dvora, Právní rozhledy č. 7/2010, str. 251.

z maďarské státní příslušnosti obou manželů, jak je stanoveno v čl. 3 odst. 1 písm. b) nařízení Brusel IIa.

Cour de Cassation se následně obrátil na Evropský soudní dvůr s otázkou, zda se má čl. 3 odst. 1 písm. b) nařízení Brusel IIa vykládat v případě dvojí státní příslušnosti manželů tak, že je třeba dát přednost příslušnosti státu fóra, případně zda je třeba zkoumat, která ze státních příslušností lépe odpovídá skutečnosti, anebo zda je na volbě manželů, ve kterém ze svých domovských států podají návrh na rozvod manželství.

Nutno dále podotknout, že manželé byli státními příslušníky právě Francie a Maďarska a francouzské právo, obdobně jako právo české¹⁵⁵, v případě dvojí státní příslušnosti, z nichž jedna je francouzská, pohlíží na osobu jako na francouzského státního příslušníka¹⁵⁶. I tento výklad se navrhovatelka pokoušela uplatnit ve svůj prospěch a dovolávala se francouzského práva.

Evropský soudní dvůr zde však s výkladem paní Mesko neztotožnil a s odkazem na svá předchozí rozhodnutí konstatoval, že znění ustanovení práva Evropské unie, které výslovně neodkazuje na právo členských států za účelem vymezené svého smyslu a dosahu, je zpravidla nezbytné vykládat autonomním a jednotným způsobem uvnitř celé Evropské unie, přičemž tento výklad je nutné podřídít konkrétním okolnostem, souvislostem daného ustanovení a k cíli sledovanému dotčenou právní úpravou.

Evropský soudní dvůr tak uzavřel, že není možné činit mezi státními příslušnostmi manželů rozdíly, zejména není přípustné zkoumat, zda některá z nich lépe odpovídá skutečnosti, neboť takové dodatečné kritérium z nařízení Brusel IIa nevyplývá a bylo by v rozporu s účelem článku 3. Takové zkoumání by zejména vedlo k hierarchizaci základů mezinárodní soudní příslušnosti, s níž se v nařízení Brusel IIa záměrně nepočítá.

---

¹⁵⁵ Viz. § 33 odst. 1 ZMPS.

¹⁵⁶ Čl. 22 francouzského občanského zákoníku (Code Civil z roku 1804).

Vedle teleologického výkladu nařízení Brusel IIa sledoval Evropský soudní dvůr rovněž i praktickou rovinu této otázky. Samotný přezkum užšího spojení státních příslušností se skutečností by totiž mohl být poměrně náročný a nemusel by vést vždy k jednoznačným závěrům¹⁵⁷. Jako nechtěný důsledek hodnocení obou státních příslušností by mohly vyvstat také negativní kompetenční spory.

V návaznosti na tento výklad pak Evropský soudní dvůr logicky dospěl k závěru, že v případě aplikace čl. 3 odst. 1 písm. b) nařízení Brusel IIa jsou příslušné soudy ve všech členských státech, jejichž jsou oba manželé příslušníky a závisí pouze na jejich uvážení, soudy kterého členského státu si pro podání návrhu na rozvod manželství vyberou.

Posuzovaný případ tak ukazuje, že zdaleka ne všechna ustanovení nařízení Brusel IIa jsou národními soudy aplikována bez obtíží a výkladových nejasností. Proto je třeba přivítat každé rozhodnutí, které používání nařízení Brusel IIa usnadní, zpřehlední jeho výklad a především přispěje k jeho jednotné aplikaci¹⁵⁸.

Zrovnoprávněním obou státních příslušností Evropský soudní dvůr potvrdil mnohočetnost a rovnost základů příslušnosti ve věcech manželských. Mezi jednotlivými hraničními určovateli neexistuje hierarchický vztah, což vede k možnosti založení soudní příslušnosti k rozvodu manželství v několika státech. V případě konkurence zvítězí soud, na který se jeden z manželů obrátí s návrhem na rozvod manželství jako první. Rozhoduje tak pouze volba navrhovatele, není však přípustné, aby soud zkoumal, zda je některý z relevantních hraničních určovatelů v rámci konkrétního případu významnější.

Pluralita hraničních určovatelů na jedné straně zvyšuje pravděpodobnost, že příslušným bude opravdu soud, k němuž mají manželé nejbližší, na druhé

---

¹⁵⁷ Zavadilová M., Turoňová, J.: Pravidla určování mezinárodní soudní příslušnosti dle nařízení Brusel II bis ve světle nejnovější judikatury Evropského soudního dvora, Právní rozhledy č. 7/2010, str. 251 a 252.

¹⁵⁸ Str. 252 tamtéž.

straně se tak otevírá možnost pro *forum shopping*, kdy navrhovatel výběrem soudu sleduje použití pro něj nejvýhodnějších právních norem.

Evropský soudní dvůr rovněž v rozsudku *Hadadi* omezil použitelnost vnitrostátních pravidel o dvojí státní příslušnosti v oblasti mezinárodního práva soukromého, když odmítl výklad státní příslušnosti podle, a ve prospěch francouzského práva a zdůraznil požadavek na autonomní výklad tohoto pojmu.

5.6.4 *Výlučná příslušnost podle nařízení*

Tato uvedená pravidla pro určení příslušnosti podle kritérií obvyklého bydliště, státní příslušnosti a domicilu jsou výlučná (srov. čl. 6 nařízení Brusel IIa). Manžel, který má obvyklé bydliště na území některého členského státu, nebo je státním příslušníkem některého členského státu (nebo zde má domicil) může být v jiném členském státě žalován pouze podle těchto ustanovení nařízení Brusel IIa.

Podle návrhu na změnu nařízení Brusel IIa¹⁵⁹, jak je návrh blíže popsán v článku 5.12 této rigorózní práce, má být toho ustanovení z nařízení vypuštěno. Důvodem této navrhované změny je zejména fakt, že ustanovení je nadbytečné, jelikož okolnosti výlučné příslušnosti soudu jsou již upraveny v člancích č.3 až č. 5 nařízení. Dotčené ustanovení tak spíše působí nejasnosti.

5.6.5 *Zbytková příslušnost ve věcech manželských*

Kritérium zbytkové příslušnosti, která se určí podle vnitrostátních pravidel členského státu, se použije pro případ, že na základě použití výše uvedených kritérií obvyklého bydliště a státní příslušnosti (domicilu) není pro řízení příslušný žádný soud.

---

¹⁵⁹ Návrh Nařízení Rady ze dne 17.7.2006, kterým se mění nařízení (ES) č. 2201/2003 ohledně příslušnosti a pravidel o právních předpisech použitelných v manželských věcech, 2006/0135 (CNS).

Vnitrostátní pravidla pro určení příslušnosti se použijí také v případě, že navrhovatel má obvyklé bydliště v jiném členském státě, než jehož je sám státním příslušníkem, a zároveň odpůrce není státním příslušníkem žádného členského státu a ani v žádném členském státě nemá své obvyklé bydliště.

Právě poslední zmíněné kritérium zbytkové příslušnosti vyvolalo otázku, který hraniční určovatel se použije pro řízení, kde stranou je osoba, která nemá ani obvyklé bydliště v některém z členských států a není ani státním příslušníkem některého členského státu.

Evropský soudní dvůr ve věci *Lopez v. Lopez Lizaz*¹⁶⁰ musel rozhodnout, zda se ustanovení článku 6 nařízení Brusel IIa o výlučné příslušnosti použije pouze tehdy, když má odpůrce obvyklé bydliště v některém členském státě, nebo je státním příslušníkem některého z členských států, nebo zda se příslušný soud v případě, že odpůrce nemá bydliště ani není státním příslušníkem členského státu Evropské unie, určí pouze podle vnitrostátních pravidel.

Soudní dvůr ve svém rozhodnutí poukázal na účel nařízení Brusel IIa, a to konkrétně na cíl zavést jednotná kolizní pravidla v rozvodových věcech, aby byl osobám zajištěn co nejširší volný pohyb. Také z tohoto důvodu shrnul, že se nařízení Brusel IIa použije rovněž na státní příslušníky třetích zemí, jejichž svazky s územím některého členského státu jsou dostatečně silné v souladu s kritérii pro příslušnost, které nařízení stanoví.

Tomuto smyslu by podle rozsudku odporoval výklad, že pro určení příslušnosti v případě, kdy odpůrce není státním příslušníkem, ani nemá obvyklé bydliště v některém z členských států, se použijí za všech okolností vnitrostátní pravidla a to i tehdy, je-li soud některého členského státu příslušný na základě ustanovení o výlučné příslušnosti.

---

¹⁶⁰ Rozsudek Soudního dvora (třetího senátu) ze dne 29. listopadu 2007, ve věci *Kerstin Sundelind Lopez proti Miguel Enrique Lopez Lizazo*, Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce: *Högsta domstolen – Švédsko*. Věc C-68/07, Sběrka rozhodnutí 2007.

Jak je zřejmé rovněž i z výše uvedeného, takto široká úprava příslušnosti odkazující na vnitrostátní pravidla není příliš zdařilá a vyvolává mnoho nejasností. Je rozhodně slabinou nařízení Brusel IIa, že ponechává vnitrostátnímu právu členských států tak široký prostor na výběr příslušnosti místo toho, aby nařízení uvedlo plně harmonizovaný systém pro založení soudní příslušnosti¹⁶¹.

Úpravy zbytkové příslušnosti se rovněž týká navrhovaná změna nařízení Brusel IIa¹⁶². V případě, že bude návrh Komise přijat, bude článek 7 nařízení Brusel IIa obsahovat jednotné a výlučné pravidlo pro určení zbytkové příslušnosti, které nahradí odkaz na vnitrostátní pravidla. Příslušnost soudů členského státu tak bude dána v případě, že (i) zde měli manželé společné předcházející obvyklé bydliště po dobu alespoň tří let, nebo (ii) jeden z manželů je státním příslušníkem daného státu¹⁶³. Samozřejmě za předpokladu, že příslušný soud není možné určit podle kritérií o výlučné příslušnosti.

Má tak být zajištěn přístup k soudu i těm manželům, kteří žijí ve třetích státech, ale udržují si pevné vazby na určitý členský stát, jehož jsou státními příslušníky, nebo v němž měli po určitou dobu společné bydliště.

5.6.6 Příslušnost ve věcech rodičovské zodpovědnosti

Kritéria pro určení příslušnosti soudů členského státu ve věcech rodičovské zodpovědnosti je možné rozdělit na (i) kritéria obecná a (ii) kritéria zvláštní.

---

¹⁶¹ Stone, P.: EU Private International Law, Harmonization of Laws, Edgar European Law, Cheltenham, UK, Northampton, MA, USA, 2006, str. 394.

¹⁶² Návrh Nařízení Rady ze dne 17.7.2006, kterým se mění nařízení (ES) č. 2201/2003 ohledně příslušnosti a pravidel o právních předpisech použitelných v manželských věcech, 2006/0135 (CNS).

¹⁶³ Český překlad návrhu Komise však obsahuje chybu v překladu článku 7 upravujícího zbytkovou příslušnost. Zbytková příslušnost se má podle anglického znění návrhu použít v tom případě, kdy žádný z manželů nemá obvyklé bydliště na území členského státu a manželé nemají společnou státní příslušnost členského státu (nikoliv v případě rozdílné státní příslušnosti každého z manželů).

Rovněž i zde je upravena zbytková příslušnost, článek 14 nařízení Brusel IIa zde její určení přenechává vnitrostátním pravidlům v těch případech, kdy není možné určit příslušnost podle předcházejících článků nařízení.

Nařízení Brusel IIa neobsahuje žádnou indikaci toho, do jakého věku je osoba pro účely nařízení ještě pokládána za dítě. Tato otázka tak pravděpodobně bude vždy řešena v souladu s právem státu, v němž je řízení vedeno¹⁶⁴.

5.6.7 Obecná příslušnost ve věcech rodičovské zodpovědnosti

Obecné kritérium – obvyklé bydliště dítěte - se použije všude tam, kde nejsou dány podmínky pro uplatnění kritéria zvláštního¹⁶⁵. Obecná příslušnost podle obvyklého bydliště dítěte je zde přirozeně zvolena tak, aby o otázkách rodičovské zodpovědnosti rozhodoval ten soud, k němuž má dítě obvykle nejuzší vztah a soudy tohoto státu jsou pro něj nejdostupnější.

Toto obecné kritérium je stabilizováno k době podání návrhu na zahájení řízení. Obecně platí, že přestěhování dítěte do jiného členského státu nemá bez dalšího vliv na příslušnost soudu v daném případě. Pokud by to však bylo v zájmu dítěte, je možné za určitých podmínek postoupit věc soudu členského státu, do kterého se dítě přestěhovalo (srov. čl. 15 nařízení Brusel IIa)¹⁶⁶.

5.6.8 Zvláštní příslušnost ve věcech rodičovské zodpovědnosti

Případy, kdy je k řízení příslušný členský stát, ve kterém nemá dítě obvyklé bydliště, stanoví články 9 – 13 nařízení Brusel IIa.

Přestěhování dítěte (čl. 9):

Podle článku 9 je v případech zákonného přestěhování dítěte zachována příslušnost státu původního obvyklého bydliště dítěte za účelem úpravy

---

¹⁶⁴ Stone, P.: EU Private International Law, Harmonization of Laws, Edgar European Law, Cheltenham, UK, Northampton, MA, USA, 2006, str. 405.

¹⁶⁵ Viz čl. 8 odst. 2 nařízení Brusel IIa.

¹⁶⁶ Knapová, J.: Nařízení Brusel II bis a některé otázky rodičovské zodpovědnosti, in právní zpravodaj, ročník VII., č.10/2006, str.11.

rozhodnutí o styku s dítětem vydaném v tomto členském státě, za podmínky, že nositel práva na styk s dítětem má v tomto státě nadále své obvyklé bydliště a neakceptoval příslušnost soudů nového státu¹⁶⁷.

Tento článek se týká pouze příslušnosti soudu k řízení o změně úpravy práva na styk s dítětem, nebrání tak soudu členského stát, do kterého se dítě přestěhovalo, aby zahájil řízení v jiných věcech rodičovské zodpovědnosti¹⁶⁸.

Únos dítěte (čl. 10):

Článek 10 nařízení Brusel IIa se zabývá příslušností v případech neoprávněného odebrání, nebo zadržení dítěte (únos). Původní příslušnost soudů státu předchozího obvyklého bydliště dítěte před únosem zůstává zachována. Příslušnost soudům nového členského státu, ve kterém se dítě nyní nachází, lze přiznat pouze ve specificky určených případech a za splnění jedné z podmínek.

Poměrně komplikovaná konstrukce článku 10 má za cíl ponechat v případech únosů dětí příslušnost původního soudu pro takovou dobu, kterou opuštěný rodič potřebuje pro zajištění návratu dítěte podle Haagské úmluvy z roku 1980^{169 170}. Příslušnost soudů původního státu zůstane zachována do doby, než dítě získá obvyklé bydliště v novém členském státě a přitom je splněna alespoň jedna z tam uvedených podmínek, např. že do jednoho roku poté, co se opuštěný rodič dozvěděl, nebo měl dozvědět o místě pobytu dítěte, nepodal žádost o navrácení dítěte¹⁷¹.

---

¹⁶⁷ Kapitán, Z.: Evropský justiční prostor ve věcech civilních, Část VII., Příslušnost, uznávání a výkon rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti, Právní fórum, č.8/2005, str. 284.

¹⁶⁸ Knapová, J.: Nařízení Brusel II bis a některé otázky rodičovské zodpovědnosti, in Právní zpravodaj, ročník VII., č.10/2006, str.11.

¹⁶⁹ Haagská úmluva za dne 25. října 1980 o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí.

¹⁷⁰ Bogdan, M.: Concise Introduction to EU Private International Law, Europa Law Publishing, Gronigen, 2006.

¹⁷¹ Podrobněji viz. článek 10 nařízení Brusel IIa.

Navrácení dítěte (čl. 11):

Další článek upravuje relativně podrobně pravidla pro návrat dítěte podle Haagské úmluvy z roku 1980 tak, aby ustanovení úmluvy byla co možná nejúčinnější, například tím, že stanoví krátké časové limity pro požadované úkony soudu, nebo také tím, že dále redukuje možnosti pro odmítnutí navrácení dítěte.

Pravděpodobně největší inovací nařízení je pravidlo, že v případě, že soud členského státu rozhodne na základě článku 13 Haagské úmluvy o nenavrácení dítěte, rozhodnutí spolu s další relevantní dokumentací musí být ihned přímo, či prostřednictvím ústředního orgánu zasláno příslušnému soudu, nebo ústřednímu orgánu členského státu, ve kterém mělo dítě obvyklé bydliště před únosem. Soud musí tyto informace oznámit stranám a vyzvat je, aby v souladu s vnitrostátním právem případně doručily svá podání soudu za účelem např. zahájení řízení o péči o dítě.

V případě, že toto řízení vyústí v rozhodnutí o navrácení dítěte, pak je toto rozhodnutí uznatelné a vykonatelné v ostatních členských státech, bez nutnosti prohlášení vykonatelnosti a bez možnosti námítky proti uznání rozhodnutí.

Toto znamená, že konečné slovo v případě únosu dítěte má vždy soud státu původního obvyklého bydliště dítěte. Tento systém je založený na vysokém stupni důvěry mezi členskými státy a je pravděpodobné, že pomůže zamezit mezinárodním únosům dětí v rámci Evropské unie¹⁷².

Pokračování příslušnosti (čl. 12):

V případě, že se o rodičovské zodpovědnosti rozhoduje současně s řízením o rozvodu manželství, uplatní se pro určení příslušnosti pravidla článku 12 nařízení Brusel IIa. Jiný, než soud obvyklého bydliště dítěte rozhodující v té chvíli o rozvodu, tak bude příslušný k řízení o rodičovské zodpovědnosti jen tehdy, má-li alespoň jeden z rodičů rodičovskou zodpovědnost k dítěti, a

---

¹⁷² Bogdan, M.: Concise Introduction to EU Private International Law, Europa Law Publishing, Gronigen, 2006.

manželé a nositelé rodičovské zodpovědnosti v době zahájení řízení příslušnost soudu přijali a zároveň je takto stanovená příslušnost i v zájmu dítěte.

Nejedná-li se v daném řízení o rozvod, rozluku nebo prohlášení manželství za neplatné, je možné současně s tímto řízením vést i řízení o rodičovské zodpovědnosti tehdy, jestliže má dítě silný vztah k tomuto členskému státu, všechny strany řízení v době zahájení řízení příslušnost soudu přijaly a je to zároveň i v zájmu dítěte.

Tyto dva uvedené případy jsou zvláštním případem prorogační smlouvy mezi účastníky řízení, která může být uzavřena i konkludentně. Lze s napětím očekávat, jakým způsobem se k této otázce vyvine soudní praxe. Je otázkou, zda konkludentním způsobem přijetí příslušnosti je například i podrobení se příslušnosti nevznesením námitky nepřislušnosti. Vyřešení této otázky je nanejvýš citlivé, neboť nedostatky příslušnosti jsou absolutně vyloučeny jako důvod k odepření uznání cizího rozhodnutí vydaného v působnosti nařízení Brusel IIa¹⁷³.

Příslušnost založená na přítomnosti dítěte (čl. 13):

Případ, kdy není možné určit obvyklé bydliště dítěte upravuje článek 13 nařízení. Zcela přirozeně jsou v takovém případě příslušné soudy členského státu, ve kterém se dítě nachází¹⁷⁴.

Došlo zde pravděpodobně k legislativní chybě, odkaz na článek 12 (pokračování příslušnosti) neodpovídá smyslu ustanovení, které míří na určení obvyklého bydliště dítěte, tudíž na článek 8. Příslušnost odvíjející se od místa přítomnosti dítěte se rovněž použije na děti, které jsou uprchlíky, nebo děti mezinárodně přemístěné z důvodu nepokojů v jejich zemi.

---

¹⁷³ Kapitán, Z.: Evropský justiční prostor ve věcech civilních, Část VII., Příslušnost, uznávání a výkon rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti, Právní fórum, č.8/2005, str. 286.

¹⁷⁴ Knapová, J.: Nařízení Brusel II bis a některé otázky rodičovské zodpovědnosti, in právní zpravodaj, ročník VII., č.10/2006, str.12.

5.6.9 Postoupení věci k projednání

Zvláštním institutem v oblasti mezinárodní příslušnosti ve věcech rodičovské zodpovědnosti je postoupení věci k projednání vhodněji umístěnému soudu¹⁷⁵. Tento postup lze realizovat z podnětu soudu, který vede řízení, na návrh strany či na žádost soudu jiného členského státu, k němuž má dítě zvláštní vztah.

Nařízení Brusel IIa zakotvuje tento institut jako zcela výjimečný a podmiňuje jej nejen zvláštním vztahem dítěte ke státu, kam má být věc postoupena a objektivní vhodností takového postupu, ale také existencí zájmu dítěte na tomto postoupení a souhlasem alespoň jednoho účastníka řízení¹⁷⁶.

5.7 Předběžná a zajišťovací opatření

Ve třetím oddíle kapitoly o příslušnosti definuje nařízení Brusel IIa okamžik zahájení řízení, upravuje dále postup pro přezkoumání příslušnosti a přípustnosti rozhodování, nebo též otázku litispendence.

Rovněž je zde připuštěna možnost vydávání předběžných a zajišťovacích opatření, v naléhavých případech i soudem toho členského státu, který jinak podle nařízení Brusel IIa není k rozhodování ve věci samé příslušný. Uvedené ustanovení však musí být vykládáno restriktivně, neboť představuje výjimku ze systému příslušnosti stanoveného uvedeným nařízením¹⁷⁷. Soudy jsou taková předběžná či zajišťovací opatření oprávněny použít pouze při splnění tří kumulativních podmínek: (i) uvedená opatření musí být naléhavá; (ii) musí se týkat osob nebo majetku nacházejících se v členském státě, v němž je sídlo uvedeného soudu a (iii) musí mít dočasnou povahu.

---

¹⁷⁵ Srovnej čl. 13 nařízení Brusel IIa.

¹⁷⁶ Kapitán, Z.: Evropský justiční prostor ve věcech civilních, Část VII., Příslušnost, uznávání a výkon rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti, Právní fórum, č.8/2005, str. 286.

¹⁷⁷ Pomahač, R.: Evropské soudní instituce, Evropský soudní dvůr: Předběžná opatření týkající se péče o dítě, Právní rozhledy č. 7/2010, str. 265.

5.7.1 *Rozsudek Dětiček*

Soudní dvůr se právě ve vztahu k možnosti vydávání předběžných opatření zabýval v rozsudku *Detiček*¹⁷⁸ řešením otázky, zda může soud členského státu, do něžž bylo dítě protiprávně odvezeno, vydat s odkazem na změnu poměrů a zájem dítěte předběžné opatření o svěřeni dítěte do péče. A to za situace, kdy bylo v tomto členském státě uznáno rozhodnutí soudu jiného členského státu svěřující dítě do péče druhému z rodičů.

(i) skutkový stav případu:

Slovinská státní příslušnice J. Dětiček a italský státní příslušník M. Sgueglia, toho času manželé v rozvodovém řízení, žili po dobu 25 let v Itálii, kde se jim dne 6.9.1997 narodila dcera Antonella. V červenci roku 2007 svěřil předběžně italský soud v Tivoli, kterému byla manželé podána žádost o rozvod manželství, Antonellu do výlučné péče otci a nařídil její dočasné umístění do ústavu sester sv. Jana Kalasanského v Římě.

Matka však po tomto rozhodnutí opustila se svou dcerou Antonellou Itálii a vrátila se do Slovinska, kde v současnosti žije. Dne 28.11.2008 podala matka návrh k soudu v Mariboru na vydání předběžného opatření ke svěřeni dítěte do její péče. Usnesením ze dne 9.12.2008 uvedený soud tomuto návrhu vyhověl. Své rozhodnutí založil na čl. 20 nařízení Brusel IIa ve spojení s čl. 13 Haagské úmluvy z roku 1980 a odůvodnil je změnou okolností a zájmem dítěte.

Slovinský soud rozhodl, že se Antonella dobře začleňuje do nového prostředí ve Slovinsku. Návrat do Itálie a nucené umístění do ústavu by byly v rozporu se zájmem dítěte, protože by mu způsobily nenapravitelnou tělesnou a duševní újmu. Kromě toho Antonella v průběhu soudního řízení ve Slovinsku vyjádřila přání zůstat s matkou. Pan Seueglia se s opravným prostředkem obrátil k odvolacímu soudu v Mariboru, který se rozhodl řízení přerušit a položit Evropskému soudnímu dvoru předběžné otázky.

---

¹⁷⁸ Rozsudek Soudního dvora (třetího senátu) ze dne 23.12.2009 ve věci C-403/09 PPU, *Jasna Detiček proti Mauriz Sgueglia*, žádost o rozhodnutí o předběžné otázce.

(ii) položené předběžné otázky:

Podstatou otázek předložených Evropskému soudnímu dvoru je, zda musí být článek 20 nařízení Brusel IIa upravující předběžná a zajišťovací opatření vykládán v tom smyslu, že neumožňuje soudu jednoho členského státu vydat předběžné opatření ve věci rodičovské zodpovědnosti, kterým by dítě nacházející se na území tohoto členského státu svěřil do péče jednoho z rodičů, jestliže soud jiného členského státu, který ve sporu o svěřeni dítěte do péče, příslušný na základě nařízení Brusel IIa k rozhodování ve věci samé, již vydal rozhodnutí, kterým dítě svěřil do péče druhého z rodičů, a toto rozhodnutí bylo na území prvního členského státu prohlášeno za vykonatelné.

Na základě čl. 8 nařízení Brusel IIa náleží příslušnost ve věcech rodičovské zodpovědnosti v první řadě soudům členského státu v němž má dítě své obvyklé bydliště v okamžiku zahájení řízení. Z důvodu geografické blízkosti jsou totiž tyto soudy obecně schopny nejlépe posoudit, co odpovídá nejlepšímu zájmu dítěte. Článek 20 odst. 2 nařízení Brusel IIa nicméně stanoví, že soudy členského státu, kde se dítě nachází jsou za určitých podmínek oprávněny přijmout předběžná a zajišťovací opatření, i když je ve věci samé příslušný soud jiného členského státu. Uvedené ustanovení však musí být vykládáno restriktivně, neboť představuje výjimku ze systému příslušnosti stanoveného tímto nařízením.

Soudy jsou oprávněny přijmout taková předběžná či zajišťovací opatření pouze při splnění tří výše uvedených kumulativních podmínek: (i) příslušné opatření musí být naléhavé; (ii) musí se týkat osoby, která se nachází v daném členském státě, v němž sídlí uvedený soud; a (iii) musí mít dočasnou povahu. Pojem „naléhavost“, který používá nařízení Brusel IIa se vztahuje zároveň k situaci, v níž se dítě nachází, ale zároveň i k praktické nemožnosti podat návrh týkající se rodičovské zodpovědnosti před soudem příslušným k rozhodování ve věci samé.

(iii) závěry soudu:

Evropský soudní dvůr se tak neztotožnil s názorem odvolacího soudu v Mariboru, který konstatoval naléhavost situace a odkázal v této souvislosti

na změnu okolností, k níž došlo od vydání rozhodnutí soudu v Tivoli o předběžném opatření ve věci rodičovské zodpovědnosti, jímž byla Antonella svěřena do péče otce.

Uznání naléhavosti situace v takovém případě by podle názoru Evropského soudního dvora bylo v rozporu se zásadou vzájemného uznávání rozhodnutí vydaných v členských státech. Jak zdůraznil generální advokát Y. Bot, o různých možnostech soudních postupů je nutno uvažovat tak, že evropský justiční prostor nestojí na myšlence konkurence soudů, ale podporuje soudní dialog, který je založen na principu respektování soudních rozhodnutí. V projednávané věci je navíc změna situace dítěte způsobena jeho neoprávněným přemístěním. Uznání naléhavosti v takové situaci by tak bylo v přímém rozporu s cílem nařízení Brusel IIa¹⁷⁹.

Soudní dvůr v tomto rozsudku argumentoval především smyslem a cílem právní úpravy, jímž má být zejména zabránění únosům dětí a ochrana jejich nejvlastnějších zájmů. S tímto odkazem Soudní dvůr uzavřel, že úprava předběžných opatření podle článku 20 nařízení Brusel IIa a skutkových okolností případu *Detiček* neumožňuje soudu jednoho členského státu vydat předběžné opatření ve věci rodičovské zodpovědnosti, kterým by dítě nacházející se na území tohoto členského státu svěřil do péče jednoho z rodičů, jestliže soud jiného členského státu, který je ve sporu o svěřeni dítěte do péče příslušný na základě nařízení Brusel IIa k rozhodování ve věci samé, již vydal rozhodnutí, kterým dítě předběžně svěřil do péče druhého z rodičů, a toto rozhodnutí bylo na území prvního členského státu prohlášeno za vykonatelné.

Takovéto průtahy v řízení o výkonu rozhodnutí ve věcech rodičovské zodpovědnosti by dále podle názoru Evropského soudního dvora vedly ke vzniku podmínek neslučitelných se zásadami evropského justičního prostoru.

---

¹⁷⁹ Pomahač, R.: Evropské soudní instituce, Evropský soudní dvůr: Předběžná opatření týkající se péče o dítě, *Právní rozhledy* č. 7/2010, str. 265.

Nově byla Soudnímu dvoru položena, ve vztahu k předběžným opatřením také otázka, zda se příslušná ustanovení nařízení Brusel IIa o uznávání rozhodnutí použijí i na vykonatelná předběžná opatření týkající se péče o dítě ve smyslu nařízení¹⁸⁰. Podle mého názoru lze předvídat, že Soudní dvůr aplikaci ustanovení o uznání rozhodnutí dovedí i pro vykonatelná předběžná opatření vydaná v souladu s nařízením Brusel IIa.

5.8 Uznávání soudních rozhodnutí

Uznávání, stejně tak jako výkon rozhodnutí, je upraveno ve třetí kapitole nařízení. Nařízení Brusel IIa zná dvě procedury uznání a vykonatelnosti rozhodnutí jiných členských států. Jednak je to (i) obecná procedura uznání a vykonatelnosti rozhodnutí, shodná s tou, kterou zná i nařízení Brusel I, a dále je to (ii) zvláštní procedura pro dva typy rozhodnutí – pro některá rozhodnutí o právu na styk s dítětem a některá rozhodnutí nařizující navrácení dítěte¹⁸¹.

Úprava uznání rozhodnutí se nevztahuje na negativní rozhodnutí vydaná v řízení, jako je rozhodnutí, jímž se zamítá návrh na rozvod manželství nebo usnesení o zjištění vad řízení¹⁸².

5.8.1 *Obecné uznání rozhodnutí*

Podle článku 21 nařízení Brusel IIa jsou rozhodnutí vydaná v některém členském státě uznávána, aniž by bylo potřeba zvláštní řízení. Automaticky jsou též aktualizovány úřední záznamy o osobním stavu. Osoba, která je tímto rozhodnutím dotčena může rovněž požádat o vydání rozhodnutí o uznání nebo neuznání rozhodnutí. V případě, že je otázka uznání rozhodnutí vznesena u soudu členského státu jako předběžná otázka, může o ní i tento soud rozhodnout.

---

¹⁸⁰ Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Bundesgerichtshof (Německo) dne 10.7.2009 – Bianca Purrucker v. Guillermo Vallés Pérez, Věc C-256/09).

¹⁸¹ Kapitán, Z.: Evropský justiční prostor ve věcech civilních, Část VII., Příslušnost, uznávání a výkon rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti, Právní fórum, č.8/2005, str. 286.

¹⁸² Stone, P.: EU Private International Law, Harmonization of Laws, Edgar European Law, Cheltenham, UK, Northampton, MA, USA, 2006, str. 397.

5.8.2 *Důvody neuznání rozhodnutí ve věcech manželských*

Důvody pro odmítnutí uznání rozhodnutí ve věci rozvodu, rozluky nebo prohlášení manželství za neplatné, jsou zejména rozpor s veřejným pořádkem, vady řízení spočívající např. v pozdním doručení usnesení o zahájení řízení, či neslučitelnost s dřívějším rozhodnutím vydaném v členském státě, ve kterém má být rozhodnutí uznáno. Námitku rozporu s veřejným pořádkem však podle článku 24 nelze uplatnit v případě pravidel pro určení příslušnosti soudu.

Uznání rozhodnutí nesmí být také zamítnuto z důvodu, že právo členského státu, v němž se o uznání žádá, nepřipouští rozvod, rozluky nebo prohlášení manželství za neplatné. To například znamená, že Malta, která je v současnosti jediným státem EU, která ve svém právním řádu nemá upravený rozvod manželství, nemůže odmítnout uznání rozhodnutí o rozvodu vydané např. švédským soudem a zároveň Švédsko musí uznat rozhodnutí orgánů Malty o soudní rozluce, ačkoliv tento institut zas není součástí švédského právního řádu.

Nevýhodou zde pravděpodobně bude, že nařízení Brusel IIa neřeší již otázku právních následků uznání takového rozhodnutí, které mohou vyvstat například v souvislosti s nutností rozdělit společné jmění manželů, nebo v souvislosti s dědictvím, a to v těch případech, kdy právní řád státu, ve kterém se o uznání žádá např. soudní rozluky, nebo jí podobný institut vůbec neupravuje¹⁸³.

Rozhodnutí nesmí být v žádném případě přezkoumáváno ve věci samé¹⁸⁴.

Nařízení také oproti Haagské úmluvě¹⁸⁵ a oproti původnímu návrhu nařízení Brusel II neosahuje výslovné ustanovení podle něhož členský stát, který je na

---

¹⁸³ Bogdan, M.: Concise Introduction to EU Private International Law, Europa Law Publishing, Gronigen, 2006.

¹⁸⁴ Srovnej čl. 23 – 27 nařízení Brusel IIa.

¹⁸⁵ Haagská úmluva o uznávání rozvodů a zrušení manželského soužití (sjednaná v Haagu dne 1. 6. 1970 a uveřejněná pod č.131/1976 Sb.).

základě úmluvy povinen uznat rozhodnutí o rozvodu, není oprávněn bránit bývalému manželi či manželce v uzavření nového sňatku z důvodu, že právo tohoto členského státu rozvod neumožňuje.

Vynechání tohoto ustanovení je pravděpodobně založeno na předpokladu, že tato deklarace je nadbytečná, jelikož povinnost uznat rozhodnutí o rozvodu implicitně znamená uznání následné způsobilosti rozvedeného manžela uzavřít sňatek nový. Ale vzhledem ke skutečnosti, že tento zřejmý důsledek rozvodu nebyl vždy judikaturou řešen jednotně, lze považovat za přinejmenším vhodné tuto deklaraci do textu nařízení výslovně zahrnout¹⁸⁶.

5.8.3 *Důvody neuznání rozhodnutí ve věcech rodičovské zodpovědnosti*

Důvody pro neuznání rozhodnutí ve věcech rodičovské zodpovědnosti jsou upraveny částečně odlišně. Stejně jako v předchozím případě mezi ně patří rozpor s veřejným pořádkem, ale současně je také nutné vzít v úvahu zájmy dítěte. Tato formulace, která kombinuje podmínku veřejného pořádku a zájmu dítěte je přitom ojedinělá, výslovná úprava nutnosti zohlednit zájmy dítěte vyvolává dojem, že by měly být hodnoty, jež představují veřejný pořádek, ještě dále vnitřně strukturovány, jakoby některé hodnoty, na nichž je nutno bez výhrad trvat, měly větší význam než hodnoty jiné.

Tento přístup se ale jeví jako neopodstatněný, neboť následkem rozporu s kteroukoliv hodnotou veřejného pořádku (aplikace má být používána pouze výjimečně) je vždy stejný, v tomto případě neuznání rozhodnutí. Formulace, podle které je ještě nutné vzít v úvahu zájmy dítěte vede k závěru, že rozpor se zájmy dítěte je jakousi ještě vyšší hodnotou, která může derogovat jiné, zásadní hodnoty veřejného pořádku. Formulace může totiž být vyložena i tak, že i kdyby byl dán rozpor s veřejným pořádkem, k neuznání rozhodnutí by nedošlo, bylo-li by to v zájmu dítěte. Tento výklad je ale nekoncepční, neboť

---

¹⁸⁶ Stone, P.: EU Private International Law, Harmonization of Laws, Edgar European Law, Cheltenham, UK, Northampton, MA, USA, 2006, str. 400.

proti sobě staví systém hodnot ztělesňovaných veřejným pořádkem, který by měl být jednotný a souladný¹⁸⁷.

Dalším důvodem pro neuznání rozhodnutí ve věci rodičovské zodpovědnosti je též vydání rozhodnutí, aniž by dítě mohlo být slyšeno. Pro možnost výslechu dítěte v jiném členském státě nařízení Brusel IIa odkazuje na nařízení o spolupráci soudů. Při používání nařízení Brusel IIa má výslech dítěte významnou úlohu, ale účelem jeho jednotlivých ustanovení není měnit vnitrostátní postupy např. tam, kde výslech dítěte není vůbec legislativně upraven¹⁸⁸. Také neslučitelnost s pozdějším rozhodnutím o rodičovské zodpovědnosti, které bylo vydáno v členském státě, ve kterém se o uznání žádá, je bez dalšího důvodem pro odepření uznání.

Rozhodnutí nesmí být přezkoumáváno ve věci samé¹⁸⁹, ale toto ustanovení nebrání vydání nového rozhodnutí, kterým se mění výkon rodičovské zodpovědnosti s ohledem na změnu poměrů, minimálně v tom rozsahu, že tyto změny jsou povolené podle práva členského státu, který vydal původní rozhodnutí¹⁹⁰.

5.8.4 *Návrh na neuznání rozhodnutí – rozsudek Rinau*

V rozsudku Rinau¹⁹¹ se Soudní dvůr mimo jiné zabýval možností podat návrh na neuznání rozhodnutí v situaci, kdy nebyl podán návrh na jeho uznání. Soudní dvůr zde uzavřel, že nařízení Brusel IIa takovou žádost připouští.

---

¹⁸⁷ Kapitán, Z.: Evropský justiční prostor ve věcech civilních, Část VII., Příslušnost, uznávání a výkon rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti, Právní fórum, č.8/2005, str. 287.

¹⁸⁸ Srovnej odst. 19 – 21 preambule nařízení Brusel IIa.

¹⁸⁹ Viz čl. 26 nařízení Brusel IIa.

¹⁹⁰ Bogdan, M.: Concise Introduction to EU Private International Law, Europa Law Publishing, Gronigen, 2006.

¹⁹¹ Rozsudek Soudního dvora (třetího senátu) ze dne 11.7.2008 (žádost o rozhodnutí o předběžné otázce Lietuvos Aukščiausiasis Teismas – Litevská republika) – V řízení zahájeném Ingou Rinau (Věc C-195/08 PPU).

(i) skutkový stav:

Inga Rinau, litevské státní příslušnosti a Michael Rinau, německé státní příslušnosti, byli oddáni v roce 2003. Jejich bydliště bylo v Bergfeldu, v Německu. Dne 11.1.2005 se jim narodila dcera Luisa. Během března stejného roku začali manželé Rinau bydlet odděleně, přičemž Luisa zůstala se svou matkou. Mezitím bylo u německého soudu zahájeno řízení o rozvodu manželů Rinau.

V červenci roku 2006, po získání svolení Michaela Rinau k opuštění území Německa s jejich dcerou za účelem strávení dvoutýdenních prázdnin v Litvě, vstoupila Inga Rinau se svou dcerou a se synem z prvního svazku na území Litvy, kde zůstala až do současnosti.

Dne 14.8. 2006 svěřil německý Amtsgericht Oranienburg Luisu dočasně do péče jejího otce. Dne 11.10. 2006 zamítl německý Brandenburgisches Oberlandesgericht odvolání Ingy Rinau a potvrdil prvoinstanční rozhodnutí. Dne 30.10.2006 se Michael Rinau obrátil na litevský Klaipėdos apygardis grimas za účelem navrácení své dcery do Německa. Dovolával se přitom Haagské úmluvy z roku 1980 a nařízení Brusel IIa. Rozhodnutím ze dne 22.12.2006 litevský soud žádost zamítl.

Prvoinstanční rozhodnutí však litevský odvolací soud změnil a nařídil navrácení dítěte do Německa. Výkon rozhodnutí byl však několikrát zastaven usneseními prvoinstančního soudu, které odvolací soud opakovaně rušil.

V průběhu června 2007 podali Inga Rinau a generální prokurátor u prvoinstančního soudu návrh na znovuotevření řízení, přičemž se dovolávali nových skutečností a zájmu dítěte ve smyslu čl. 13 prvního pododstavce Haagské úmluvy z roku 1980. Soud tyto návrhy zamítl s tím, že příslušnost k rozhodnutí v této věci nepatří jemu, ale německým soudům. Odvolací soud tato rozhodnutí potvrdil, avšak litevský Lietuvos Aukščiausiasis Teismas rozhodnutí v lednu 2008 zrušil a návrhy vrátil zpět soudu prvního stupně.

Zde opakovaně došlo k vydání zamítavého rozhodnutí a k jeho potvrzení. Výkon rozhodnutí nařizujícího navrácení Luisy do Německa byl pak zastaven do té doby, než bude vydáno rozhodnutí ve věci samé.

Mezitím německý soud rozhodl v červnu 2007 o rozvodu manželů Rinau. Dceru Luisu svěřil s konečnou platností do péče Michaelu Rinau a nařídil její vrácení zpět do Německa. Rozhodnutí bylo potvrzeno německým odvolacím soudem. Inga Rinau předložila u litevského soudu návrh na neuznání rozsudku, pokud jde o svěření Luisy do péče Michaela Rinau a povinnost její matky odevzdat dítě zpět jeho otci a svěřit mu péči o ně.

Litevský soud však vydal rozhodnutí o nepřípustnosti tohoto návrhu, přičemž měl za to, že uvedený rozsudek musí být, pokud jde o nařízení navrácení dítěte do Německa bez dalšího vykonán, aniž by bylo třeba zvláštního řízení o exequatur, neboť rozsudek splňuje veškeré formality požadované nařízením Brusel IIa. Za těchto okolností se litevský kasační soud rozhodl řízení přerušit a položit Evropskému soudnímu dvoru předběžné otázky.

(ii) předběžné otázky:

Podstatou předběžných otázek bylo mimo jiné:

- 1) zda může dotčená osoba navrhnout neuznání soudního rozhodnutí, aniž by byl podán návrh na uznání rozhodnutí;
- 2) v případě kladné odpovědi na první otázku pak dotaz, jak má vnitrostátní soud použít čl. 31 odst. 1 nařízení Brusel IIa, který stanoví, že osoba, vůči níž je výkon navrhován, nemá v tomto stádiu možnost podat k návrhu jakékoliv připomínky, posuzuje-li se návrh podaný právě osobou, vůči níž je výkon navrhován.

(iii) odpověď Evropského soudního dvora:

Evropský soudní dvůr obecnou možnost podat návrh na neuznání rozhodnutí, s odkazem na čl. 21 odst. 3 nařízení Brusel IIa, obecně připustil. Připustil rovněž, že není vyloučeno, že návrh na neuznání rozhodnutí nakonec povede k uznání takového rozhodnutí na základě vzájemného návrhu nebo procesní námitky.

Možnost předložit návrh na neuznání, aniž by předtím byl podán návrh na uznání rozhodnutí, je způsobilá odpovídat cílům hmotněprávního charakteru, zejména cílům směřujícím k nejlepšímu zájmu dítěte či stabilitě a klidu rodiny a dovoluje v předstihu předložit důkazní prostředky, které by již nemusely být k dispozici v budoucnosti.

Úprava obsažená v nařízení Brusel IIa však vylučuje možnost podání návrhu na neuznání rozhodnutí v případě, že rozhodnutí o navrácení dítěte bylo přijato a osvědčeno v souladu s ustanoveními čl. 11 odst. 8 a článku 42 nařízení Brusel IIa.

Na řízení o neuznání rozhodnutí se však nepoužije úprava nařízení Brusel IIa, podle níž není osoba, vůči níž je výkon navrhován, ani dítě nejsou v tomto stádiu řízení oprávněny podat k návrhu jakékoliv připomínky. V takové situaci odpůrce, který se domáhá uznání rozhodnutí, může předložit vyjádření.

Cílem řízení o neuznání rozhodnutí je totiž záporné posouzení, které ze své podstaty vyžaduje, aby bylo provedeno na základě kontradiktorního řízení. Z toho vyplývá, že strana, proti níž je podán návrh na neuznání, nemůže být v případě návrhu na neuznání zbavena možnosti předložit vyjádření. Návrh na neuznání soudního rozhodnutí však není přípustný, jestliže bylo vydáno osvědčení podle článku 42 nařízení Brusel IIa.

5.9 Výkon soudních rozhodnutí

Výkon soudních rozhodnutí lze rozdělit do dvou fází. První fází je vykonatelnost rozhodnutí (resp. prohlášení vykonatelnosti – tzv. exequatur) a druhou je samotný výkon.

5.9.1 Prohlášení vykonatelnosti

Zatímco uznávání rozhodnutí nevyžaduje žádné speciální řízení, výkon rozhodnutí je možné nařídit až po tom, co bylo rozhodnutí v členském státě výkonu prohlášeno za vykonatelné. Samotný způsob výkonu se již provádí podle vnitrostátní úpravy. To je v současnosti považováno za jednu z největších slabin teze volného pohybu rozsudků.

Vykonatelnost rozhodnutí je konstatována na základě návrhu kterékoli ze stran. Rozhodnutí o vykonatelnosti je zaměřeno pouze na formální přezkum podmínek návrhu spočívající ve zhodnocení úplnosti jeho náležitostí. Proti rozhodnutí o vykonatelnosti lze podat opravný prostředek. Pro prohlášení vykonatelnosti není nutné, aby rozhodnutí bylo pravomocné, pakliže je i tak vykonatelné v tom členském státě, ve kterém bylo vydáno¹⁹².

Soud, u něhož byl podán návrh na prohlášení vykonatelnosti, o tomto návrhu neprodleně rozhodne. Osoba, vůči níž je výkon navrhován, ani dítě, nejsou v tomto stádiu řízení oprávněny podat k návrhu jakékoliv připomínky. Ty je možné uplatnit až v případném odvolacím řízení.

S ohledem na efektivitu řízení stanoví nařízení Brusel IIa zvláštní náležitosti návrhu na uznání či prohlášení vykonatelnosti v případech, kdy je jejich předmětem rozhodnutí pro zmeškání. V takových případech musí být k návrhu připojeny písemnosti, které osvědčují, že straně, která se nedostavila byl řádně doručen návrh na zahájení řízením nebo jiná písemnost, která osvědčuje, že odpůrce jednoznačným způsobem rozhodnutí přijal. Tato zvláštní náležitost umožňuje soudu poměrně rychle ověřit, že osoba, v jejíž neprospěch bylo rozhodnutí pro zmeškání vydáno, nebyla zkrácena na svém právu být slyšena, což by jinak mohlo být odpůrcem namítáno a vedlo by k neuznání rozhodnutí¹⁹³.

---

¹⁹² Bogdan, M.: Concise Introduction to EU Private International Law, Europa Law Publishing, Gronigen, 2006.

¹⁹³ Kapitán, Z.: Evropský justiční prostor ve věcech civilních, Část VII., Příslušnost, uznávání a výkon rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti, Právní fórum, č.8/2005, str. 287.

5.9.2 *Výkon rozhodnutí bez nutnosti exequatur*

Nařízení Brusel IIa speciální procedurou upravuje podmínky výkonu dvou druhů rozhodnutí, u kterých existuje zvláštní zájem na jejich rychlém výkonu. Věnuje se jim čtvrtý oddíl páté kapitoly, konkrétně články 40 – 52 nařízení. Jedná se o (i) rozhodnutí o právu na styk s dítětem a o (ii) rozhodnutí o navrácení dítěte, které bylo neoprávněně odebráno, nebo zadrženo.

Procedura výkonu těchto rozhodnutí je zrychlena tím, že u nich není nutné prohlašovat vykonatelnost a proti jejich uznání není možné podat námitky. Podmínkou tohoto postupu je, že soud vydá na speciálním formuláři, který je přílohou nařízení, osvědčení a to v jazyce původního rozhodnutí. Osvědčením je doloženo, že byly v řízení splněny určité podmínky, jako např. že strany sporu, stejně tak jako dítě, měly možnost být slyšeny.

Osvědčení se vydává automaticky v řízeních, která mají v době vydání rozhodnutí přeshraniční povahu. Prostředkem ochrany je to, že rozhodnutí lze vykonat jen tehdy, pokud neexistuje později vydané a vykonatelné rozhodnutí ve věci styku s dítětem či ve věci navrácení dítěte a to bez ohledu na místo vydání tohoto rozhodnutí.

5.9.3 *Praktické podmínky výkonu práva na styk s dítětem*

Problémem, se kterým se pokouší vyrovnat i nařízení Brusel IIa, je situace, kdy uznávané rozhodnutí týkající se styku s dítětem zcela nebo dostatečně neuvádí nezbytné podmínky realizace práva styku. Vzhledem k tomu, že by tato neurčitost způsobovala nemožnost výkonu rozhodnutí, zakotvuje čl. 48 odst. 1 nařízení Brusel IIa možnost, aby soud státu místa výkonu stanovil praktické podmínky organizace výkonu práva na styk za předpokladu, že obsah původního rozhodnutí bude nedotčen¹⁹⁴.

---

¹⁹⁴ Kapitán, Z.: Evropský justiční prostor ve věcech civilních, Část VII., Příslušnost, uznávání a výkon rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti, Právní fórum, č.8/2005, str. 287.

K jednotlivým řízením o uznání, vykonatelnosti a výkonu rozhodnutí, a k řízením o eventuálních opravných prostředcích, jsou věcně a místně příslušné soudy uvedené v seznamu, který členské státy měly za úkol předat Komisi a který je průběžně aktualizován¹⁹⁵.

5.10 Spolupráce mezi ústředními orgány

Jako doplnění ustanovení Bruselu IIa o příslušnosti a uznávání rozhodnutí obsahuje nařízení také speciální kapitolu o spolupráci mezi ústředními orgány členských států ve věcech rodičovské zodpovědnosti. Podle těchto ustanovení určí každý členský stát jeden nebo více ústředních orgánů, které mají za úkol pomáhat s používáním nařízení, například sdělováním informací o vnitrostátních právních předpisech, shromažďováním a výměnou informací, nebo nápomocí při uzavírání dohod mezi nositeli rodičovské zodpovědnosti.

Dále v případech, kdy soud členského státu rozhoduje o umístění dítěte do ústavní péče, nebo do pěstounské rodiny a pokud k tomuto má dojít v jiném členském státě, soud nejdříve konzultuje příslušný orgán tohoto jiného členského státu. Vydání některých rozhodnutí je též podmíněno souhlasem tohoto jiného členského státu. V ČR je tímto ústředním orgánem Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí se sídlem v Brně.

5.11 Vztah k jiným nástrojům

Poslední články nařízení patří úpravě vztahu nařízení Brusel IIa k jiným právním nástrojům, které byly přijaty dříve a upravují stejný předmět právních vztahů. Obecně lze říci, že vztah mezi nařízením Brusel IIa a dvoustrannými mezinárodními smlouvami uzavřenými mezi členskými státy je vztahem speciality a nařízení je, se stanovenými výjimkami, nahrazuje. Nařízení také nahrazuje ve vztahu mezi členskými státy Evropské unie (mimo Dánska) multilaterální mezinárodní smlouvy, jejichž výčet je obsažen v článku 60 nařízení Brusel IIa.

---

¹⁹⁵ Srovnej čl. 68 nařízení Brusel IIa.

Pokud jde o vztah k Haagské úmluvě o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí ze dne 19. října 1996 (č. 141/2001 Sb.m.s.), působnost nařízení zde překračuje meze intrakomunitarity, neboť před úmluvou má nařízení přednost i tehdy, pokud má dotčené dítě obvyklé bydliště na území členského státu Evropské unie, i když stát Evropské unie není dotčeným státem, nebo v případě uznávání a výkonu rozhodnutí vydaného soudem členského státu na území jiného členského státu, i pokud má dotčené dítě obvyklé bydliště na území třetího státu, který je smluvní stranou Haagské úmluvy¹⁹⁶.

Nařízení Brusel IIa upravuje také podrobně režim smluv členských států uzavřených se Svatým stolcem¹⁹⁷. Rozhodnutí týkající se neplatnosti manželství přijatá na základě takových smluv se v členských státech uzná ze podmínek stanovených v čl. 63 nařízení¹⁹⁸.

5.12 Rozhodné právo ve věcech manželských

Ve svých závěrečných ustanoveních¹⁹⁹, nařízení Brusel IIa stanoví Komisi povinnost předložit do 1.1.2012 zprávu o uplatňování tohoto nařízení a v případě potřeby předložit i návrh změn. To se stalo nakonec dříve, než nařízení samo předvíдалo. Komise navázala na předchozí výzvy Rady a na Zelenou knihu, kterou v roce 2005 Komise připravila a začala se zabývat otázkou přijetých jednotných kolizních norem pro právo použitelné v rozvodovém řízení. Dne 17.7.2006 tak Komise předložila návrh nařízení rady, kterým se mění nařízení Brusel IIa²⁰⁰.

---

¹⁹⁶ Kapitán, Z.: Evropský justiční prostor ve věcech civilních, Část VII., Příslušnost, uznávání a výkon rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti, Právní fórum, č.8/2005, str. 287.

¹⁹⁷ Tato část nařízení Brusel IIa byla novelizována nařízením Rady (ES) č. 2116/2004 ze dne 2.12.2004 o právní úpravu vztahů mezi Svatým stolcem a Maltou.

¹⁹⁸ Pauknerová, M.: Evropské mezinárodní právo soukromé, 1. vydání, C.H.Beck, Praha 2008, str. 211.

¹⁹⁹ Viz čl. 65 nařízení Brusel IIa.

²⁰⁰ Návrh Nařízení Rady ze dne 17.7.2006, kterým se mění nařízení (ES) č. 2201/2003 ohledně příslušnosti a pravidel o právních předpisech použitelných v manželských věcech, 2006/0135 (CNS).

Hlavními změnami, které návrh uvádí je (byť) omezená možnost stran určit si pro rozvod a rozluku manželství sudiště i rozhodné právo, a dále zavedení kolizních norem pro určení rozhodného práva pro řízení ve věcech manželských a rozluky.

Návrh Komise se nedotýká otázek rodičovské zodpovědnosti.

5.12.1 Důvody pro změnu nařízení Brusel IIa

Důvodem, pro zamýšlené přijetí jednotných kolizních norem pro rozvodové záležitosti je podle odůvodnění návrhu novely nařízení Brusel IIa vzrůstající mobilita občanů v rámci Evropské unie, která vede ke zvyšujícímu se počtu mezinárodních párů. A vzhledem k vysoké míře rozvodů v Evropské unii má Komise za to, že se rozhodné právo a soudní příslušnost v manželských věcech dotýká každý rok velkého počtu občanů.

Mezi členskými státy však v současné době neexistuje žádný unijní, nebo mezinárodní instrument, který by upravoval rozhodné právo v manželských záležitostech. Nařízení Brusel IIa sice určí stát, jehož soudy jsou příslušné o rozvodu rozhodnout, ale použitelné právo se určí podle vnitrostátních kolizních norem tohoto státu. Kolizní normy však vycházejí ze značně rozdílných kritérií, různí se hraniční určovatelé pro určení právního řádu, s nímž má řízení nejužší vazbu. Další členské státy pak používají na řízení ve věcech manželských soustavně *lex fori*.

Rozdíly v právní úpravě vyplývají především z různého přístupu jednotlivých členských států k problematice rozvodu a jsou předurčeny zejména kulturními a náboženskými tradicemi daného státu. V zásadě lze členské státy Evropské unie rozdělit na dva hlavní typy právní úpravy rozvodů. Prvním typem jsou země, které upřednostňují svobodnou vůli partnerů při shodě na trvání jejich manželského závazku. Tyto státy pak rozvedení manželství bez větších obtíží umožňují. Zařadit sem lze zejména skandinávské republiky, nebo i ČR. Naopak druhým typem jsou země, které rigidní úpravou rozvodů chrání instituce manželství a rodiny. Takovou zemí je například Malta či Irsko.

Značné rozdíly mezi vnitrostátními kolizními normami a jejich složitost ztěžují podle názoru Komise mezinárodním párům možnost předvídat, které právní předpisy se na jejich řízení použijí, většina členských států rovněž neumožňuje, aby si manželé pro řízení vybrali rozhodné právo sami. To může následně vést k situaci, kdy se použijí právní normy, k nimž mají manželé jen velmi malou vazbu a výsledkem, je, že tyto normy neodpovídají legitimním očekáváním manželů.

Uvedená pravidla tak kromě toho mohou způsobit, že jeden z manželů nepřiměřeně spěchá k soudu, aby si vybral sudiště dříve, než druhý z manželů a měl tak možnost si zajistit, že se řízení bude řídit právními předpisy, které zabezpečí jeho zájmy. Tento postup může zhoršit úsilí o smír a zanechává jen málo času pro mediaci.

5.12.2 Kolizní normy pro určení rozhodného práva

Návrh Komise proto pozměňuje nařízení Brusel IIa tím, že zavádí harmonizované kolizní normy v rozvodových věcech a ve věcech rozluky tak, aby manželé mohli jednoduše předvídat, které právní předpisy se na jejich řízení pro úpravu manželských věcí použijí. Návrh především dává manželům možnost si právo zvolit a vybrat si také soud příslušný pro řízení ve věcech rozvodu a rozluky.

Výběr je zároveň omezen na právní předpisy, na které má manželství úzkou vazbu. V případě, že si manželé rozhodné právo nevyberou, určí se toto na základě různých kolizních kritérií, která mají za cíl zajistit, že se dané řízení bude řídit tím právním řádem, k němuž má manželství úzkou vazbu. Výběr sudiště je možné učinit pouze do doby podání návrhu na zahájení řízení, a to dohodou uzavřenou v písemné formě.

Nová úprava by do velké míry měla zvýšit právní jistotu a předvídatelnost jak ve prospěch dotčených manželů, tak i jejich právních zástupců a právních odborníků, kteří budou moci určit rozhodné právo na základě jediného

souboru norem, který nahradí stávajících nejméně dvacet sedm vnitrostátních kolizních norem.

Možnost manželů zvolit si rozhodné právo se nepoužije pro řízení o prohlášení manželství za neplatné a to z toho důvodu, že toto prohlášení je úzce spjato s platností manželství a obecně se řídí právními předpisy státu, v němž se svatba konala, nebo právními předpisy států, jehož jsou manželé státními příslušníky.

Volba rozhodného práva pro řízení o rozvodu nebo rozluce manželství také znamená uplatnění předpisů tohoto hmotného práva s výjimkou jeho předpisů mezinárodního práva soukromého. Uplatnění některého ustanovení právního řádu určeného podle tohoto nařízení je možno odmítnout pouze v případě, že je ve zjevném rozporu s veřejným pořádkem státu, jehož soud ve věci jedná. Zajímavostí však bezpochyby je, že ačkoliv to návrh Komise přímo nestanoví, kolizní normy v něm obsažené mohou odkázat i na právní předpisy třetího státu.

Přijetím této změny dojde v nařízení Brusel IIa ke spojení hmotněprávních (kolizních) norem s normami procesními. Taková úprava je zatím v právu Evropské unie ojedinělá. Na tyto změny bude nezbytné reagovat vhodnou úpravou ZMPS.

Navrhovaná změna nařízení Brusel IIa zatím nenalezla během projednávání v Radě Evropské unie potřebnou podporu. Evropská komise proto v současné době zvažuje, zda pro dosažení účelu zamýšleného novelou nařízení využije institutu posílené spolupráce podle čl. 11 Smlouvy o ES.

5.12.3 Zhodnocení navrhované změny

Volba sudiště:

Nyní platné znění nařízení Brusel IIa již teď, byť velmi omezeně, umožňuje manželům zvolit si sudiště v záležitostech manželství, a to v tom případě, kdy

je kumulativně splněno více kritérií pro určení výlučné příslušnosti. I přesto se domnívám, že poskytnutí větší autonomie stranám řízení při určení sudiště je změnou vhodnou, neboť umožní manželům zvážit, který soud je pro ně nejlépe dosažitelný a u něj pak podat návrh na zahájení řízení.

Velmi vhodným se zdá i požadavek na formu souhlasného určení příslušnosti. Podle čl. 20a odst.2 návrhu musí mít totiž dohoda manželů o určení rozhodného práva písemnou formu a musí být uzavřena (podepsána) nejpozději ke dni podání žádosti na zahájení řízení k soudu. Manželé jsou tak prostřednictvím alespoň minima formalismu nuceni zvážit vhodnost volby konkrétního sudiště a zvážit důsledky této volby. Zároveň je zcela logicky vyloučena možnost stran měnit dohodou sudiště v průběhu řízení.

Slabinou návrhu je z mého pohledu fakt, že navrhovaná změna nařízení neřeší možné dopady zavedení volby práva a volby sudiště na stávající dvoustranné úmluvy uzavřené jednotlivými členskými státy se třetími zeměmi. Nečlenské státy samozřejmě nejsou vázány právem Evropské unie, otázkou tak zůstává, zda by usnadnění uznávání rozhodnutí v rámci Evropské unie nevedlo nešetrnou právní úpravou k zamezení možnosti uznání rozsudků takto vydaných soudy členských států Evropské unie ve státech mimo území Evropské unie.

Český překlad návrhu Komise rovněž obsahuje chybu v překladu článku 7 upravujícího zbytkovou příslušnost. Zbytková příslušnost se má podle anglického znění návrhu použít v tom případě, kdy žádný z manželů nemá obvyklé bydliště na území členského státu a manželé nemají společnou státní příslušnost členského státu (nikoliv v případě rozdílné státní příslušnosti každého z manželů).

Zavedení kolizních norem:

Vložení kolizních norem do nařízení Brusel IIa lze rovněž dle mého názoru hodnotit kladně. Do českého právního řádu by se tak s přijetím návrhu změny

nařízení Brusel IIa nově dostala možnost volby rozhodného práva v oblasti rodinného práva.

Navržená kolizní kritéria pro volbu rozhodného práva by v praxi neměla působit nejasnosti při jejich aplikaci, kritéria nejsou hierarchicky řazena.

Naopak, kritéria pro určení rozhodného práva podle článku 20b je nutné aplikovat systematicky, v jejich závazném pořadí. Ovšem v českém překladu návrhu není s dostatečnou přesností reflektován požadavek na hierarchickou strukturu kolizních kritérií pro stanovení rozhodného práva v případě, že si strany právo samy nezvolí. Použití lex fori by dle mého názoru mělo být v souladu s anglickým zněním návrhu důsledně uvedeno jako kritérium aplikovatelné pouze v tom případě, kdy není možné rozhodné právo určit podle předchozích kolizních kritérií.

Otevřenou otázkou dále zůstává, zda je z pohledu České republiky i ostatních členských států Evropské unie navrhovaná právní úprava opravdu nezbytná, i přes deklarované splnění zásad subsidiarity a proporcionality.

5.13 Spolupráce se třetími státy

Nově vstoupila Evropská unie i do oblasti regulace vnějších vztahů členských států a třetích států v otázkách příslušnosti, uznávání a výkonu rozsudků ve věcech manželských, věcech rodičovské zodpovědnosti a věcech vyživovacích povinností. Na tyto dohody, které byly doposud sjednány a v budoucnu budou sjednány mezi jednotlivými členskými státy Evropské unie a třetími zeměmi se nyní vztahují pravidla Nařízení o postupu pro uzavírání dohod z této oblasti mezi členskými státy a třetími zeměmi²⁰¹.

---

²⁰¹ Nařízení Rady (ES) č. 664/2009 ze dne 7. července 2009, kterým se zřizuje postup pro sjednávání a uzavírání dohod mezi členskými státy a třetími zeměmi o příslušnosti, uznávání a výkonu rozsudků a rozhodnutí ve věcech manželských, věcech rodičovské zodpovědnosti a věcech vyživovacích povinností a o právu rozhodném ve věcech vyživovacích povinností.

Podle tohoto nařízení je členský stát povinen oznámit Komisi, že hodlá zahájit jednání za účelem změny stávající dohody nebo uzavření nové dohody spadající do oblasti působnosti tohoto nařízení. Komise po obdržení tohoto oznámení posoudí, zda členský stát může zahájit formální jednání.

Při tomto posuzování Komise nejprve ověří, zda se v následujících 24 měsících nepřipravuje zvláštní mandát k jednání s cílem uzavřít dohodu Společenství s dotyčnou třetí zemí. Pokud tomu tak není, Komise posoudí, zda jsou splněny podmínky uvedené v nařízení, zejména, zda: a) dotyčný členský stát poskytl informace dokládající, že má zvláštní zájem na uzavření dohody vzhledem k hospodářským, zeměpisným, kulturním, historickým, sociálním nebo politickým vazbám mezi daným členským státem a dotyčnou třetí zemí; b) zda z informací poskytnutých členským státem lze usoudit, že zamýšlená dohoda nebude mít za následek neúčinnost práva Společenství a že nenaruší řádného fungování systému založeného právem Společenství, a zda c) zamýšlená dohoda by nenarušila cíle ani účel politiky Společenství v oblasti vnějších vztahů, jak o ní Společenství rozhodlo.

V závislosti na posouzení těchto otázek vydá členskému státu zmocnění k zahájení formálního jednání a následně zmocnění k uzavření dohody. V případě vydání negativního stanoviska Komise mohou následovat konzultace Komise a členského státu a vydání následného odůvodněného rozhodnutí Komise.

Nařízení rovněž požaduje, aby zamýšlená dohoda obsahovala ustanovení, které upravuje a) buď úplné nebo částečné vypovězení dohody v případě uzavření pozdější dohody mezi Společenstvím nebo Společenstvím a jeho členskými státy na jedné straně a stejnou třetí zemí na straně druhé, která se týká stejné věci; b) nebo přímé nahrazení příslušných ustanovení dohody ustanoveními pozdější dohody uzavřené mezi Společenstvím nebo Společenstvím a jeho členskými státy na jedné straně a stejnou třetí zemí na straně druhé, která se týká stejné věci.

Nařízení odkazuje ve své preambuli na výlučnou pravomoc Evropské unie uzavírat dohody mezi Evropskou unií a třetími zeměmi ve věcech, které spadají do výlučné pravomoci Evropské unie, jak potvrdil Evropský soudní dvůr ve svém posudku 1/03 ze dne 7. února 2006 v souvislosti s uzavřením nové Luganské úmluvy.

6. ZÁVĚR

Evropská unie si je vědoma důležitosti justiční spolupráce v civilních věcech, ale je si také vědoma značné komplikovanosti soudních systémů a právních řádů jednotlivých členských států. Na vytvoření prostoru spravedlnosti, bezpečnosti a práva se tak Evropská unie snaží působit i jinak, než samotným vydáváním legislativních aktů.

Zejména praktické používání právních předpisů má pak za úkol usnadnit projekt Evropské justiční sítě, jak byl již zmíněn výše, ale také Evropský soudní atlas ve věcech civilních²⁰².

V něm lze snadno nalézt soudy, nebo jiné orgány, které jsou příslušné pro podávání žádostí obyvatel Evropské unie. Přes stránky Atlasu lze také vyplnit formuláře, které jsou k podání žádostí nezbytné a to v několika jazykových verzích. Jazykovou verzi formuláře je zde možné změnit i po jeho vyplnění tak, aby osoba, které je formulář určen si jej mohla přečíst ve svém rodném jazyce. Atlas obsahuje jména a adresy všech soudů v členských státech, jež jsou příslušné ve věcech civilních a obchodních (soudy první instance, odvolací soudy, atd.) a zeměpisné oblasti, v jejichž rámci platí jejich pravomoce.

Pro usnadnění používání nařízení Brusel IIa vydala Komise rovněž praktickou příručku²⁰³. Ta obsahuje relativně podrobný popis jednotlivých částí nařízení, je zaměřená především prakticky, návodným způsobem i za použití diagramů, má pomoci uživatelům v orientaci při určování příslušného soudu a k pochopení jednotlivých procesů, které nařízení upravuje.

---

²⁰² V českém jazyce přístupný přes domovskou stránku:

http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/index_cs.htm

²⁰³ Praktická příručka pro používání nového nařízení Brusel II je v českém jazyce dostupná na:

http://ec.europa.eu/civiljustice/parental_resp/parental_resp_ec_vdm_cs.pdf

Zda však samotná existence a používání nařízení Brusel IIa a instrumenty, které k usnadnění jeho používání slouží, dokáží zjednodušit a urychlit soudní řízení a umožnit pohyb soudních rozsudků v rámci Evropské unie, se zatím můžeme spíš jen domnívat. Brusel IIa, ani jeho předchůdce Brusel II, nejsou zatím v platnosti dostatečně dlouhou dobu na to, aby bylo možné s určitým odstupem zhodnotit jejich přínos. Rovněž čeští soudci a právníci mají zatím s nařízením, vzhledem ke krátké době členství ČR v Evropské uni, jen minimální zkušenosti.

Jisté je, že oblast evropského procesního práva, kterou svými legislativními nástroji nyní vytváří také Evropské společenství, zažívá od doby vstupu Amsterodamské smlouvy v platnost nebývalý, a lze říci také nečekaný rozvoj. Do budoucna bude jistě zajímavé sledovat, které další oblasti neuniknou pozornosti Komise a budou harmonizovány či unifikovány jak pomocí kolizních norem pro určení rozhodného práva či soudní příslušnosti, tak i postupnou unifikací dílčích procesních institutů.

S obavou však lze sledovat snahu orgánů Evropské unie zasahovat do právní úpravy veškerých institutů, které mají být i jen teoretický vliv na řádné fungování vnitřního trhu a mohou tak alespoň v minimu splnit nezbytnou podmínku subsidiarity a proporcionality jejich přijetí.

Za takové zásahy bych označila právě rozšiřující se úpravu v rodinněprávní oblasti, a to v otázkách rozvodového práva a souvisejícího řízení či v otázkách dědění. Je nesporné, že s rozvojem mobility osob v rámci Evropské unie dochází k nárůstu řízení s mezinárodním prvkem. Nepřesvědčivé však podle mého názoru zůstává zhodnocení, zda mezinárodní prvek přítomný v těchto řízeních skutečně představuje v řízeních skutečný problém, se kterým si vnitrostátní právní řády neumí přesvědčivě poradit a jenž je tak nutné vyřešit na unijní úrovni.

Překotný vývoj právní úpravy rovněž dává málo času a prostoru na zhodnocení existující právní úpravy a následné úpravy či doplnění

v oblastech, ve kterých je právní úprava na unijní úrovni skutečně vhodná a nezbytná.

Jisté je, že pro mne bude přinejmenším velmi zajímavé sledovat, které z návrhů ve formě Zelených knih vzejdou v blízké době v život a jak a zda se jejich používání osvědčí a bude právní praxí odpovídajícím způsobem zhodnoceno.

7. POUŽITÁ LITERATURA

7.1 Monografie

- Bogdan, M.: Concise Introduction to EU Private International Law, Europa Law Publishing, Gronigen, 2006;
- Dědič, J., Čech, P.: Obchodní právo po vstupu do EU, 2. vydání, BOVA POLYGON, Praha 2005;
- Kučera, Z.: Mezinárodní právo soukromé, 7. opravené a doplněné vydání, Doplněk, Brno – Plzeň 2009;
- Pauknerová, M.: Evropské mezinárodní právo soukromé, 1. vydání, C.H.Beck, Praha 2008;
- Rozehnalová, N., Gonsorčíková, M.: Vybrané problémy mezinárodního práva soukromého a procesního – řešení sporů, Masarykova univerzita Brno, 2004;
- Rozehnalová, N., Týč, V.: Evropský justiční prostor (v civilních otázkách), Masarykova univerzita, Brno 2007;
- Stone, P.: EU Private International Law, Harmonization of Laws, Edgar European Law, Cheltenham, UK, Northampton, MA, USA, 2006;
- Tichý, L., Arnold, R., Svoboda, P., Zemánek, J., Král, R.: Evropské právo, 3.vydání, C.H.Beck, Praha 2006;
- Winterová, A. a kol.: Civilní právo procesní, Linde, Praha 1999.

7.2 Časopisecké články

- Freudenthal, M.: The Future of European Civil Procedure, vol 7.5. Electronic Journal of Comparative Law, December 2003 in: Civil Procedure in Europe, Universiteit Utrecht;
- Judikatura Evropského soudního dvora, 5. ročník, číslo 5/2008, ASPI, Praha 2008;
- Kapitán, Z.: Evropský justiční prostor ve věcech civilních, Část VII., Příslušnost, uznávání a výkon rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti, in Právní fórum, 8/2005;
- Knapová, J.: Mezinárodní právo procesní v rámci Evropské Unie in Právní rádce, č.11, 2006;
- Knapová, J.: Nařízení Brusel II bis a některé otázky rodičovské zodpovědnosti, in Právní zpravodaj, 10/2006;
- Nováková, B., Frey, J.: Evropský platební rozkaz, Právní rádce, 7/2007;

- Ondřej, J., Plchová, B., Abrhám, J., Pulgert, M.: Ekonomické a právní aspekty podnikání v Evropské unii, 1. vydání, C.H.Beck, Praha 2007;
- Pauknerová, M.: Evropské mezinárodní civilní procesní právo (Brusel I, Brusel IIa), Konference věnovaná kodifikaci soukromého práva, Část II., Příloha časopisu Právní fórum, 4/2006;
- Pauknerová, M.: Evropské mezinárodní právo soukromé, in Evropské právo, 9/2000;
- Pauknerová, M.: Mezinárodní civilní procesní právo po vstupu České republiky do EU – vybrané otázky, Právní rozhledy, číslo 9/2004;
- Pauknerová, M.: Perspektivy mezinárodního práva soukromého a procesního v Evropské unii, in Právník 12/2005;
- Pokorný, M.: K otázce uznávání cizích rozhodnutí na území České republiky, in Právní rozhledy, č. 6/1994;
- Pomahač, R.: Evropské soudní instituce, Evropský soudní dvůr: Předběžná opatření týkající se péče o dítě, Právní rozhledy č. 7/2010;
- Raban, P.: Unifikace soukromého práva v EU a u nás, Právní rozhledy, 11/2008;
- Rozehnalová, N.: Evropský justiční prostor v civilních věcech, Právní fórum 2/2005, příloha Evropské právo;
- Rozehnalová, N.: přednáška 5.4.2004, MUNI, Brno;
- Storme, M.: General Introductory Report to the Final Report of the Working group for the Approximation of the Civil Procedure Law in Europe, in sborník: Civil Procedure in Europe, Universiteit Utrecht;
- Zavadilová M., Turoňová, J.: Pravidla určování mezinárodní soudní příslušnosti dle nařízení Brusel II bis ve světle nejnovější judikatury Evropského soudního dvora, Právní rozhledy č. 7/2010.

7.3 Internetové zdroje

- Praktická příručka pro používání nového nařízení Brusel II:
http://ec.europa.eu/civiljustice/parental_resp/parental_resp_ec_vdm_cs.pdf
- Soudní atlas ve věcech civilních:
http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/index_cs.htm
- Evropská soudní síť :
http://ec.europa.eu/civiljustice/maintenance_claim/maintenance_claim_ec_cs.htm
- Soudní spolupráce v občanskoprávních věcech v Evropské unii, Příručka pro právníky, www.eurocivil.info.
- Smlouva o ES na:

<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:321E:0001:0331:CS>

- Smlouva o Evropské unii (1992)
<http://eur-lex.europa.eu/cs/treaties/dat/11992M/word/11992M.doc>.
- Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství (1957):
<http://eur-lex.europa.eu/cs/treaties/dat/11957E/word/11957E.doc>.

7.4 Mezinárodní úmluvy a právní předpisy

- Dohoda mezi Evropským společenstvím a Dánským královstvím o doručování soudních a mimosoudních písemností v občanských a obchodních věcech;
- Dohoda mezi Evropským společenstvím a Dánským královstvím o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech;
- Návrh rozhodnutí Rady týkající se podpisu Úmluvy mezi Evropským společenstvím a Islandskou republikou, Norským královstvím, Švýcarskou konfederací a Dánským královstvím o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech;
- Rozhodnutí Rady ze dne 5. října 2006 o přistoupení Společenství k Haagské konferenci o mezinárodním právu soukromém;
- Haagská úmluva o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí, vyhlášená pod č. 141/2001 Sb.m.s.;
- Haagská úmluva za dne 25. října 1980 o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí;
- Římská úmluva o právu rozhodném pro závazkové vztahy ze smluv, sjednána 1980, v platnosti od r. 1991 převzatá nyní do formy nařízení;
- Nařízení Rady (ES) č. 1347/2000 ze dne 29. května 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti obou manželů k dětem;
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1393/2007 ze dne 13. listopadu 2007 o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních v členských státech (doručování písemností) a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 1348/2000;
- Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000;
- Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech;

- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 861/2007 ze dne 11. července 2007, kterým se zavádí evropské řízení o drobných nárocích;
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006 ze dne 12. prosince 2006, kterým se zavádí řízení o evropském platebním rozkazu;
- Návrh nařízení Rady o příslušnosti, použitelném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a spolupráce ve věcech vyživovací povinnosti;
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 805/2004 ze dne 21. dubna 2004, kterým se zavádí evropský exekuční titul pro nesporné nároky;
- Nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 ze dne 29. května 2000 o úpadkovém řízení;
- Nařízení Rady (ES) č. 1206/2001 ze dne 28. května 2001 o spolupráci soudů členských států při dokazování v občanských nebo obchodních věcech;
- Směrnice Rady 2003/8/ES ze dne 27. ledna 2003 o zlepšení přístupu ke spravedlnosti v přeshraničních sporech stanovením minimálních společných pravidel pro právní pomoc v těchto sporech;
- Zákon č.97/1963 Sb. o mezinárodním právu soukromém a procesním;
- Zák.č. 361/2004 Sb. změna zákona o mezinárodním právu soukromém a procesním, ze dne 20.5.2004;
- Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním, ze dne 13.11.2003, sněmovní tisk 512/0;
- Zelená kniha o rozhodném právu a příslušnosti soudů v rozvodových záležitostech, SEC(2005) 331, KOM/2005/0082 konečném znění dostupná na <http://eur-lex.europa.eu>;
- Zelená kniha - Účinný výkon soudních rozhodnutí v Evropské Unii: transparentnost dlužníkových aktiv (KOM/2008/0128 konečném znění);
- Zelená kniha o kolizním právu v oblasti úpravy majetkových poměrů v manželství, zabývající se převážně otázkou soudní příslušnosti a vzájemného uznávání (SEK(2006) 952);
- Zelená kniha o dědictví a závětích KOM(2005) 65;
- Zelená kniha o rozhodném právu a příslušnosti soudů v rozvodových záležitostech KOM (2005) 82;
- Zelená kniha o zlepšení účinnosti výkonu soudních rozhodnutí v Evropské unii: obstavení bankovních účtů {SEK(2006) 1341};
- Green paper – Maintenance obligations, COM /2004/0254 final;
- Rozhodnutí Rady ze dne 28. května 2001 o vytvoření Evropské soudní sítě pro občanské a obchodní věci.

7.5 Judikatura

- Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 27. listopadu 2007, Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce: Korkein hallinto-oikeus – Finsko, Věc C-435/06, Sbírka rozhodnutí 2007;
- Rozsudek Soudního dvora (třetího senátu) ze dne 29. listopadu 2007, ve věci Kerstin Sundelind Lopez proti Miguel Enrique Lopez Lizazo, Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce: Högsta domstolen – Švédsko. Věc C-68/07, Sbírka rozhodnutí 2007;
- Rozsudek Soudního dvora (třetího senátu) ze dne 16. července 2009, Laszlo Hadadi (Hadady) proti Csilla Marta Mesko, épouse Hadadi (Hadady), věc C-168/08;
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 1.4.2008, Farao Maruko proti Versorgungsanstalt der deutschen Bühnen, věc C-267/06;
- Rozsudek Soudního dvora (třetího senátu) ze dne 23.12.2009, ve věci C-403/09 PPU, Jasna Detiček proti Mauriz Sgueglio, žádost o rozhodnutí o předběžné otázce;
- Rozsudek Soudního dvora (třetího senátu) ze dne 11. července 2008 (žádost o rozhodnutí o předběžné otázce Lietuvos Aukščiausiasis Teismas – Litevská republika) – V řízení zahájeném Ingou Rinau (Věc C-195/08 PPU);
- Rozsudek Soudního dvora (třetího senátu) ze dne 2. dubna 2009, případ „A“. Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce: Korkein hallinto-oikeus – Finsko, věc C-523/07;
- Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 27.8.1987, sp.zn. Cpjf 27/86, K mezinárodnímu prvku při činnosti soudu a notářství, část 1.B. Pravomoc a příslušnost soudu.

8. SUMMARY

European International Law of Procedure
especially focused
on the Regulation Brussels IIa

The thesis describes the substance of the European international law of procedure. In the first part of the thesis, there is explained the subject matter of the European international law and its sources. The sources are divided into the part of the national and international sources. Special attention is given to the European sources. The respective chapter involves the development of the grounds for establishing European international law of procedure as a new discipline, points out the most important data as well as the major international treaties, followed by a brief description of regulations adopted by the European Union at the field of law of procedure.

The second part of the thesis consists of a rather detail description of provisions on jurisdiction, recognition and enforcement of judgments in the matrimonial matters and the matters of parental responsibility, as regulated in the Czech law, as well as in the Regulation Brussels IIa, including the development on this field of law and prospective updating of the regulation.

9. SEZNAM KLÍČOVÝCH SLOV

Mezinárodní právo soukromé

Unijní právo

Justiční spolupráce v civilních věcech

KEY WORDS

International Private Law

Community Law

Judicial Cooperation in Civil Matters